

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Katedra historie

Mezi Flandry, Španělskem a Čechami.

Guillermo Verdugo, agent Františka z Ditrichštejna

Magisterská diplomová práce

Bc. Anna Nováková

Vedoucí práce: doc. Mgr. Radmila Prchal Pavlíčková, Ph.D.

Olomouc

2019

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že magisterskou diplomovou práci jsem vypracovala samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

Bc. Anna Nováková

V první řadě bych ráda poděkovala vedoucí své práce doc. Mgr. Radmile Prchal Pavlíčkové, Ph.D. za mnohé rady a cenné připomínky, za čas, který mi věnovala, během zpracovávání této práce a ochotu, s níž mi pomohla i v době tvůrčí krize. Velké poděkování patří i doc. Mgr. Pavlu Markovi, Ph.D. za inspiraci ke zpracování tohoto tématu a podnětné konzultace.

Největší poděkování si však zaslouží můj přítel za podporu, trpělivost a zásobování dobrým jídlem a kvalitní kávou během psaní tohoto textu.

Obsah

Úvod.....	5
1. Otec slavný, matka nejistá	13
2. Guillermove mládí a vojenská kariéra.....	18
3. Vstup do rytířského řádu.....	20
4. Hrdinou Bílé hory	30
5. Usazení v Čechách.....	34
6. Guillermo Verdugo klientem a agentem.....	38
6.1. Předávání informací jako agentova povinnost	47
6.2. Průběh komunikace mezi Verdugem a Ditrichštejnem.....	49
6.3. Zdroje a typy informací.....	53
6.3.1. Válečné události ve Flandrech.....	57
6.3.2. „Su Alteza“ a bruselský dvůr.....	60
6.3.3. Diplomatické vztahy	63
6.3.4. Zprávy z madridského dvora	67
6.3.5. Zprávy z Anglie	69
6.3.6. Exkurz: Smrt jako realita i (válečná) fáma	70
6.4. Odměna pro agenta	74
6.5. Agentství jako předmět dědictví	80
Závěr	82
Resumen.....	86
Bibliografie	87
Přílohy.....	96

Poněvadž pak mezi jinými nejvyššími vojenskými armádě císařské Don Vilém Verdugo s regimentem svým pěchoty valonské v dotčené bitvě pražské na místě svém velmi zmužile, udatně a hrdinsky sobě počínal, (...) tak že jemu sám císař v psaních svých, (...) to svědectví vydává, že jest byl dobrou příčinnou viktorie té, kterouž jest tehdáž Bůh císaři propůjčil, když jest v bitvě nejprvní a nejsilnější útok nepřátelský hrdinskou myslí vystál, jeho na utíkání obrátil, ano i mladého knížete z Anhaltu vlastní rukou jal a v moc přivedl.¹

Úvod

Na Bílé hoře, tam začíná a téměř vždy i končí příběh Guillerma Verduga z pohledu historiků. I Pavel Skála ze Zhoře a Mikuláš Bell, jehož relaci Skála využil pro popis bitvy na Bílé hoře, zasazují (možná) epizodní slávu a hrdinské počínání Guillerma Verduga právě tam. Tato práce si však klade za cíl doplnit a popsat osudy Guillerma Verduga i mimo ono slavné bělohorské bojiště.

Následující kapitoly nicméně nechtějí být pouhou biografií ve smyslu skládání střípků životopisných dat do jednoho příběhu (na to jich je zřejmě příliš málo), ale spíše jejich využitím (i s ohledem na typ dochovaných pramenů) pro sestavení jiných, vlastně mnohem širších příběhů. Guillermo Verdugo totiž, zdá se, stál jednou nohou v Nizozemí, kde se narodil, druhou nohou v Čechách, kde za svou slavnou účast v bitvě získal panství, a zároveň mu z očí stále neunikala země, odkud pocházela a kde i setrvala jeho rodina – Španělsko.

Práce bude mít dvě hlavní tematické osy respektující dva nejrozsáhlejší pramenné celky dochované k osobě Guillerma Verduga. Prvním klíčovým pramenem je jeho vyšetřovací spis (*pruebas para la concesión del hábito de Santiago*) pro vstup do rytířského řádu *Orden de Santiago* (Řád sv. Jakuba). Tento rozsáhlý dokument,

¹ JANÁČEK, Josef (ed.): *Pavel Skála ze Zhoře, Historie česká, od defenestrace k Bílé hoře*, Praha 1984, s. 314–315.

který zaznamenává vyšetřování původu a výpovědi svědků o osobě Guillerma Verduga je jednak možností, jak zmapovat původ jeho samého i rodiny (a možná tak opravit chyby dosavadního chudého výzkumu a doplnit jej²), ale i příležitostí, jak částečně nahlédnout do procesu přijímání nových členů do svatojakubského rytířského řádu.³ Zdá se totiž, že Guillermo Verdugo byl nemanželským synem slavného generála Francisca Verduga, který vedl boje ve Frísku v posledních třech desetiletích 16. století, a jeho matkou byla zřejmě „pouhá“ měšťanka z Haarlemu Ester Vandeyck. Otec si jej i přesto vybral za dědice, a i navzdory ne zcela ideálnímu původu byl díky velkým zásluhám svého otce přijat, jako jediný ze tří bratrů, do *Orden de Santiago*. Nicméně právě otázka přijímání levobočků do rytířských řádů je doposud v rámci historického bádání spíše opomíjena, a to i přesto, že k němu bezesporu docházelo.⁴ Jaký byl však nutný kontext pro vstup do rytířského řádu pro zájemce se skvrnou nelegitimního potomka, navíc s problematickým šlechtictvím a může nám v tom Guillermu spis nějak pomoci? Členství v rytířském řádu bylo, zejména v průběhu raného novověku, věcí velké prestiže pro jakéhokoliv šlechtice, v určitých případech pak i zdrojem příjmů. Mohlo ale mít

² S přístupovými dokumenty pro vstup do rytířského řádu Guillerma Verduga totiž patrně dosud žádný historik systematicky nepracoval, pouze Antonio Rumeu de Armas je využil pro získání některých životopisných dat k Franciscu Verdugovi. Tento soubor je uložen v Archivo Histórico Nacional a je díky postupující digitalizaci dokumentů spojených s rytířskými řády rovněž dostupný přes webovou aplikaci PARES (Portal de Archivos Españoles). Tento dokument, čítající 133 folií, je zhruba z poloviny zápisem výslechnů svědků v Talaveře, odkud Verdugové pocházeli a zčásti výslechnů v Nizozemí, kam se komisaři odebrali vyšetřit Guillermuův původ. Archivo Histórico Nacional (AHN), Consejo de Órdenes, OM-caballeros Santiago, expediente 8825. Dostupné z: <http://pares.mcu.es/ParesBusquedas20/catalogo/show/1722340>.

³ Ze španělské literatury věnující se rytířským řádům výběrově například RUIZ RODRÍGUEZ, José Ignacio: *Las ordenes militares castellanas en la Edad Moderna*. Madrid 2001, LÓPEZ SALAZAR PÉREZ, Jerónimo (ed.): *Las ordenes militares en la Península Ibérica*. Vol. 2. Cuenca 2000, FERNÁNDEZ IZQUIERDO, Francisco: *La orden militar de Calatrava en el siglo XVI: infraestructura institucional, sociología y prosopografía de sus caballeros*. Madrid 1992 či WRIGHT, L. P.: *The Military Orders in the Sixteenth and Seventeenth Spanish Society. Past and Present*, 1969, č. 43, s. 34–70. Všeobecně o španělské šlechtě v období raného novověku je přínosná zejména syntéza SORIA MESA, Enrique: *La nobleza en la España Moderna: cambio y continuidad*. Madrid 2007.

⁴ Například oba dva nemanželské synové Hernána Cortése, kterému jsem věnovala v přechozím výzkumu, vstoupili do rytířských řádů. Martín, syn Cortésevy tlumočnice Malinche, byl členem Řádu sv. Jakuba, a Luis, jehož matka je neznámá, vstoupil do řádu Calatravy. ROMERO DE TERREROS, Manuel: *Hernán Cortés, sus hijos y nietos en las ordenes militares*. 2. vydání. México 1944.

pro nemanželské potomky i jiný význam a účel?⁵ Rovněž se pokusíme u Guillerma Verduga alespoň částečně sledovat otázku postavení a možností nemanželských dětí šlechty během raného novověku, což se nabízí vzhledem k tomu, že se jedná o příklad osoby, která se v průběhu života dostala do částečně odlišného kulturně-sociálního prostředí.⁶

Druhým stěžejním tématem práce, které koresponduje s dalším dochovaným pramenným celkem, bude působení Guillerma Verduga jako agenta ve službách kardinála a olomouckého biskupa Františka z Ditrichštejna. Guillermo Verdugo, ač odměněn za své hrdinství na Bílé hoře majetky v západních Čechách, byl jmenován gubernátorem v oblasti Geldernu a Rýnské Falce a jako znalec prostředí Nizozemí a Flander byl Františkem pověřen informovat jej o dění právě v tomto regionu. Olomoucký biskup a kardinál byl významnou osobností a měl velký vliv na tehdejší (nejen politické) dění, s čímž jistě souvisela jeho snaha zajišťovat si informace o událostech v různých oblastech Evropy.⁷ Téma agentů je v zahraniční literatuře již etablované (v té české však prozatím o něco méně) a způsoby, jakými bylo zpracováno, jsou stejně různorodé a široké jako samotný pojem „agent“. Patrně největší zájem vzbuzují v poslední době agenti umělečtí.⁸

⁵ Ač rytířské řády patří k tradičním tématům španělské historiografie, problematika přijímání nelegitimních potomků do řádů je zatím studována spíše okrajově. Většinou je tato problematika v menším měřítku reflektována v rámci široce zaměřených syntéz. Výjimkou je například studie FRANCO HERNÁNDEZ, Juan – RODRÍGUEZ PÉREZ, Raimundo A.: *Bastardía, aristocracia y órdenes militares en la Castilla moderna: El linaje Fajardo*. HISPANIA. Revista Española de Historia, 2009, roč. 69, č. 232, s. 331–362.

⁶ Otázce levobočenství v českém i širším evropském prostoru se věnuje například studie Tomáše Sternecka. Ten konstatuje, že postoj k nemanželskému původu byl na jihu Evropy (Španělsko, Itálie) mnohem benevolentnější než v českých zemích či německých oblastech. STERNECK, Tomáš: *K postavení levobočků v rané novověké společnosti (s důrazem na prostředí sociálních elit)*. Český časopis historický, 2016, č. 3, s. 677–713.

⁷ O důležitosti komunikace a informovanosti pro šlechtice v raném novověku blíže například SMÍŠEK, Rostislav: *Komunikační síť knížete Ferdinanda ze Schwarzenberku na přelomu 17. a 18. století*. Theatrum Historiae, 2011, č. 9, s. 333–356 či HRBEK, Jiří: *Hledat a nalézat: Barokní Valdštejnové a jejich informační síť*. Theatrum Historiae, 2011, č. 9, s. 313–332. Různým formám politické komunikace (nejen té psané) se věnoval i Zdeněk Vybíral. VYBÍRAL, Zdeněk: *Politická komunikace aristokratické společnosti v českých zemích na počátku novověku*. České Budějovice 2005.

⁸ Studium tohoto fenoménu začalo v 80. letech, kdy se začal klást důraz na výzkum neformálních sociálních vazeb, a v rámci historiografie se tak pojí s dalšími výzkumnými směry, jako je studium sociálních sítí a výzkum patronátně-klientelních vztahů. Ze zahraniční literatury zmiňme například průkopnickou práci

Dochovaná převážně španělsky (částečně italsky a francouzsky) psaná korespondence je součástí Rodinného archivu Ditrichštejnů a její největší část pochází z let 1624 až 1628.⁹ Práce bude částečně limitována tím, že korespondence se zachovala pouze jednostranně a nemáme tak k dispozici Františkovy odpovědi, nicméně i přesto tvoří velmi zajímavý pramenný materiál nabízející množství badatelských otázek. Tyto prameny budou jednotlivě doplněny o další archivní materiál z Rodinného archivu Verdugo-Doupov ve Státním oblastním archivu v Plzni, kde se nachází torzovitě dochovaná Verdugova korespondence, a o kopiář biskupské korespondence ve fondu Arcibiskupství Olomouc z olomoucké pobočky Zemského archivu v Opavě.¹⁰

Síť Františkových agentů-informátorů byla, zdá se, rozsáhlá a propracovaná, přičemž některým jejím částem se již badatelé věnovali.¹¹ Jakou pozici v rámci agentské

Wolfganga Reinharda REINHARD, Wolfgang: *Freunde und Kreaturen. „Verflechtung“ als Konzept zur Erforschung historischer Führungsgruppen. Römische Oligarchie um 1600*. München 1979 či kolektivní práci *Your Humble Servant. Agents in Early Modern Europe*, v níž rovněž převládají studie o uměleckých agentech: COOLS, Hans – KEBLUSEK, Marika – NOLDUS, Baldoch (eds.). *Your Humble Servant. Agents in Early Modern Europe*. Hilversum 2006. V české historiografii vyniká (a to nejen rozsahem) vydaná disertace Tomáše Parmy, který se věnoval agentské síti právě Františka z Ditrichštejna. PARMA, Tomáš: *František kardinál Dietrichstein a jeho vztahy k římské kurii: Prostředky a metody politické komunikace ve službách moravské církve*. Brno 2011. Agentům v oblasti umění se věnuje i Jana Zapletalová, a to ve spojení s dalším olomouckým biskupem Karlem z Lichtensteinu-Castelcornu ZAPLETALOVÁ, Jana: (Art) Agents: *Giovanni Petignier and the Network of Agents of the Olomouc Bishop Karl von Lichtenstein-Castelcorno*, *Umění*, 2017, roč. 65, č. 4, s. 347–362. Agenti se stali v nedávné době tématem i několika kvalifikačních prací, například diplomové práce Zuzany Orálkové, v níž se autorka věnuje uměleckému agentovi Johannu Kunibertovi von Wentzelsberg, působícímu rovněž ve službách olomouckého biskupa Karla z Lichtensteinu-Castelcornu, či práci Michaely Buriánkové, které budou, jelikož se zabývají rodem Verdugů, blíže popsány níže. ORÁLKOVÁ, Zuzana: *Johann Kunibert von Wentzelsberg jako vídeňský agent biskupa Karla z Lichtensteinu-Castelcornu a jeho role a úkoly nejen v oblasti umění*. Magisterská diplomová práce. Olomouc 2018.

⁹ Dochovaly se i čtyři dopisy z let 1621 a 1622. Moravský zemský archiv v Brně, Rodinný archiv Ditrichštejnů, inv. č. 1909, sign. 848, kart. č. 445, korespondence Guillerma Verduga.

¹⁰ SOA Plzeň (pobočka Klášter), Rodinný archiv Verdugo-Doupov a ZA Opava (pobočka Olomouc), Arcibiskupství Olomouc 1144–1961, inv. č. 125, sign. 43.

¹¹ Dosud nejceněnější prací je již zmíněná publikovaná disertace historika Tomáše Parmy. Ten jednak revidoval životopisné poznání o osobě olomouckého biskupa a rovněž rozsáhle pojednal o Františkových agentech u papežské kurie, a to z velké části na základě dochované korespondence. Práce Tomáše Parmy, ač se věnuje spíše těm záležitostem, které souvisely s Františkovými úřady biskupa a kardinála, však obsahuje velmi podnětné metodologické přístupy, které se pokusíme využít i v této práci. Tomáš Parma pak upozorňuje na nutnost provést další výzkumy v oblastech mimo Itálii. PARMA, Tomáš: *František kardinál Dietrichstein a jeho vztahy k římské kurii: Prostředky a metody politické komunikace ve službách moravské církve*. Brno 2011. Rubén González Cuerva rovněž upozorňuje na komplexnost Františkovy informační sítě, který, ač byl v srdci Moravy možná poněkud odloučen, udržoval pomocí svých komunikačních kanálů spojení s většinou Evropy. GONZÁLEZ CUERVA, Rubén: *La forma de lo informal:*

sítě mohl zastávat právě Guillermo Verdugo a jaký charakter měl klientelský vztah mezi ním a Františkem? Měl nějaká specifika a zároveň rysy typické pro vztah patrona a klienta? Jak často a jaké typy informací Verdugo Františkovi zasílal? Jaké zastoupení v nich měly záležitosti vojenského charakteru? Jakou úlohu hrály informace z napjaté mezinárodní situace či bruselského dvora? Lze na základě korespondence zmapovat i odměnu, kterou Guillermo Verdugo zcela nepochybně za své služby získával?

František z Ditrichštejna byl rovněž aktivním činitelem v rámci vztahů dvou tehdejších habsburských územních celků a mnoho Španělů využívalo jeho pomoci k dosažení svých zájmů ve Střední Evropě. Na příkladu Guillerma Verduga se tedy pokusíme znovuotevřít otázku španělských šlechticů, kteří se do tohoto prostoru dostávali v období před Bílou horou díky úzkým vazbám obou monarchií, ale i bezprostředně po ní.¹² S tímto jistě souvisí i otázka, jak se František a Guillermo vůbec dostali do kontaktu.

Jakým způsobem a jak často komunikace mezi Guillemem a Františkem probíhala a lze vysledovat její případný vývoj? Využíval k předávání informací pouze této korespondence a pošty nebo i jiných možností, například posílů?¹³ Součástí příloh

los agentes del cardenal Dietrichstein. In: NIEVA OCAMPO, Guillermo – MARIANA NAVARRO, Andrea – GONZÁLEZ CUERVA, Rubén (coords.): *El príncipe, la corte y sus reinos: agentes y prácticas de gobierno en el mundo hispano* (ss. XIV–XVIII), s. 253–276.

¹² Studium česko-španělských (potažmo říšsko-španělských) vztahů má v rámci české historiografie dlouholetou tradici. Nelze nezmínit v mnohém již klasické práce Josefa Forbelského, Josefa Polišenského, Bohdana Chudoby či nově Pavla Marka. FORBELSKÝ, Josef: *Čechy, Španělé a Říše. Osudy generála Baltasara Marradase*. Praha 2006. V pracích prof. Polišenského je španělská stopa v Čechách a střední Evropě patrna téměř ve vždy. Zmíňme tedy například POLIŠENSKÝ, Josef: *Tragic Triangle: The Netherlands, Spain And Bohemia 1617–1621*. Praha 1991. Neopomenutelnou prací v případě Bohdana Chudoby jsou bezesporu *Španělé na Bílé hoře*, kde je pochopitelně několikrát zmiňován i Guillermo Verdugo. CHUDOBA Bohdan: *Španělé na Bílé hoře*. Praha 1945. Ze studií Pavla Marka je to pak zejména MAREK, Pavel: *La embajada española en la corte imperial (1558–1641): figuras de los embajadores y estrategias clientelares*. Praha 2013 nebo nejnověji TÝŽ: *Pernštejnské ženy: Marie Manrique de Lara a její dcery ve službách habsburské dynastie*. Praha 2018.

¹³ K otázce „praktického“ fungování písemné komunikace se lze opřít o starší ale velmi podrobné práce Pavla Balcárka, který se ve svém výzkumu zaměřil právě i na fungování biskupské kanceláře. BALCÁREK, Pavel: *Kancelář kardinála Ditrichštejna a správa biskupských statků před Bílou horou*. Sborník archivních prací. 1978, roč. 28, č. 1, s. 66–126.

práce bude i systematické zpracování této korespondence (dat odeslání, odpovědi, vzájemné návaznosti a hlavních témat) v rámci tabulky.

Podle dosavadního výzkumu se zdá, že komunikační sítě byly vertikálně strukturované a osoby, které byly samy agenty, často měly i další své vlastní agenty. Jak a od koho tedy Guillermo své informace získával? A jakým způsobem tyto informace zapadaly do informačního celku, který putoval k olomouckému biskupovi, třeba i od jiných agentů?

Snad právě proto, že Guillermo byl prvním zástupcem rodu Verdugů v českých zemích a stojí na pomezí dvou (potažmo tří) zemí a i jeho život je mezi ně rozdělen, je pro historické bádání téměř neznámou osobou. Česká historiografie se zatím nedokázala dostat za hranici Bílé hory dále do minulosti a zmapovat původ jeho samého a rodu Verdugů z Talavery. Krátké dějiny rodu Verdugů přináší archivář Jan Haubert v rámci inventáře *Rodinný archiv Verdugo-Doupov*, ten však trpí přinejmenším ve vztahu k osobě Guillerma Verduga mnohými nedostatky.¹⁴ Je nutné zmínit i genealogický pokus vídeňského historika Igálffyho, jehož krátká studie z roku 1990 se rovněž snaží shrnout dějiny rodu Verdugů, počínaje Guillermovým otcem Franciscem.¹⁵ Jiří Kubeš, který je autorem dvou nedávných studií o rodu Verdugů, se pak v těchto pracích při rekonstrukci toho, jak se vlastně tento rod do Čech dostal, opírá o závěry Igálffyho a Haubertovy. Stejně tak Michaela Buriánková, která se ve své bakalářské i diplomové práci věnovala osobě hraběte Ferdinanda Johanna Verduga (1635–1672) a shodou okolností rovněž rozpracovala téma agentů (právních poradců) přebírá informace z onoho inventáře. Výzkum Jiřího Kubeše i Michaely Buriánkové se však s úspěchem soustředí

¹⁴ Navíc kvůli absenci podrobnějšího poznámkového aparátu se jeví jen jako obtížně použitelný. HAUBERT, Jan: *Rodinný archiv Verdugo-Doupov*. Plzeň 1973.

¹⁵ Tato práce se však svým svérázným způsobem odkazování v rámci poznámkového aparátu (o němž se podrobněji zmíníme níže) stává opět obtížně využitelnou. IGÁLFFY-IGÁLY, Ludwig: *Verdugové, hrabata z Talavery v Čechách a ve Slezsku. Heraldika a genealogie*, 23, 1990, č. 3, s. 121–132.

na pokračovatele rodu, o kterých lze již bez váhání říci, že se definitivně usadili v Čechách.¹⁶

Španělští historikové zase příchodem Guillerma do Čech jeho stopu i jeho bratrů Francisca a Juana definitivně ztrácí. Přímo o Guillermu Verdugovi neexistuje ani ve španělském prostředí jediná studie. Je možné využít, a to hlavně pro zmapování rodinných vztahů, pouze několik starších španělských prací věnovaných otci Franciscu Verdugovi, které se samozřejmě krátce zmiňují o jeho synovi Guillermovi a o jeho účasti v bitvě na Bílé hoře.¹⁷ Pro modernější zpracování, i když rovněž velmi skromné, je třeba uchýlit se ke studiím nizozemských historiků. Francisco Verdugo byl autorem díla *Comentario de la Guerra de Frisia* (ve stylu Caesarových *Zápisků o válce galské*), jehož první moderní edice v nizozemštině obsahuje i shrnující životopis Francisca Verduga, který velmi okrajově zmiňuje i jeho syna. Nejnověji se pak Franciscu Verdugovi věnoval nizozemský hispanista Raymond Fagel.¹⁸

Jak již bylo řečeno, česká historiografie přiznává Guillermu Verdugovi většinou jen obligátní zmínku o jeho přítomnosti na bojišti Bílé hory, což bylo patrně také poprvé, kdy se dostal do Čech. Avšak bylo jeho údajně hrdinské počínání v této bitvě a následná

¹⁶ KUBEŠ, Jiří: *Ze Španělska až do Horního Slezska: osudy Verdugů v habsburské monarchii v raném novověku*. In: BRŇOVJÁK, Jiří – GOJNICZEK, Waclaw – ZÁŘICKÝ, Aleš: *Šlechtic v Horním Slezsku: vztah regionu a center na příkladu osudů a kariér šlechty Horního Slezska (15.-20. století) = Szlachcic na Górnym Śląsku. Relacje między regionem i centrum w losach i karierach szlachty na Górnym Śląsku (XV–XX wiek)*. Ostrava–Katowice 2011, s. 223–240. TÝŽ: *Tři pohledy na kavalírskou cestu Franze Julia hraběte Verduga v letech 1681–1683*. Folia Historica Bohemica, 25, 2010, č. 2, s. 29–65. BURIÁNKOVÁ, Michaela: *Pražský agent Ferdinanda Jana Verdugo v druhé půli 17. století*. Bakalářská diplomová práce. Pardubice 2010 a TÁŽ: *Systémy právních poradců hraběte Ferdinanda Johanna Verduga (1653–1672) a hraběte Františka Karla Swéerts-Sporcka (1739–1742)*. Magisterská diplomová práce. Pardubice 2013.

¹⁷ RUMEU DE ARMAS, Antonio: *Nuevos datos para la biografía de don Francisco Verdugo, capitán e historioador de las guerras de los Países Bajos*. Hispania: Revista Española de Historia, 10, 1950, č. 38, s. 85–103. ARAGONÉS DE LA ENCARNACIÓN, Adolfo: *Francisco Verdugo, gobernador de Luxemburgo*. Boletín de la Academia de Bellas Artes y Ciencias Históricas de Toledo, č. 55 (1934) a č. 66 (1935), s. 1–102, resp. 1–72.

¹⁸ VAN DEN BROEK, Jan: *Voor God en mijn koning; het verslag van kolonel Francisco Verdugo over zijn jaren als legerleider en gouverneur namens Filips II in Stad en Lande van Groningen, Drenthe, Friesland, Overijssel en Lingen (1581-1595)*. Assen 2009. FAGEL, Raymond: *Alexandr Farnese and Francisco Verdugo: the War in the North East*. Tiempos modernos, 35, 2017, č. 2, s. 14–29.

odměna od císaře jediným důvodem a dostatečnou zásluhou, aby se zde usadil? Právě majetky, které se mu podařilo získat v rámci pobělohorských konfiskací, a rovněž otázka (případného) inkolátu, budou dalšími, byť pravděpodobně okrajovými, tématy předkládané práce.

Právě Verdugova snaha prosadit se, hledat spojence a využít všech možností, které jeho doba nabízela, bude prostupovat celým následujícím textem a bude do velké míry „rozříštěný“ Guillermuův život propojovat. Pokusíme se tak sledovat společenský vzestup Guillerma Verduga v průběhu jeho života, a to zejména prizmatem různých sociálních vztahů, do kterých vstupoval, z nichž mnohé jsme již tímto úvodem naznačili.

Co se týče transkripce španělsky psaných pramenů v přímých citacích, zvolíme stejný postup, který použil Pavel Marek ve své edici španělsky psaných dopisů Zdeňka Václava Popela z Lobkovic a jeho manželky Polyxeny z Pernštejna. Pokud není uvedeno jinak, u všech do češtiny přeložených citátů z pramenů se jedná o vlastní pracovní překlad.¹⁹

¹⁹ Podrobný popis transkripčních zásad přináší Pavel Marek v úvodu edice. MAREK, Pavel (ed.): *Svědectví o ztrátě starého světa. Manželská korespondence Zdeňka Vojtěcha Popela z Lobkovic a Polyxeny Lobkovicové z Pernštejna*. České Budějovice 2005, s. 135–136.

1. Otec slavný, matka nejistá

Guillermův otec Francisco pocházel z města Talavera de la Reina poblíž Toleda. Původ rodu Verdugů, jehož jméno v překladu znamená „kat“, lze však hledat spíše v oblasti tvořící dlouhou dobu hranici mezi křesťany a muslimy – v Ávile, konkrétně ve městě Arévalo, kde Verdugové patřili k místní urbánní šlechtě. Tito zástupci nižší šlechty (*hidalgos*) byli často nuceni hledat své štěstí a sociální postup jinde, zejména pak jakmile se hranice reconquisty posouvala dále k jihu.²⁰ Mnoho archivních stop Verdugů nacházíme například i v amerických koloniích, které během 16. století poskytovaly obrovský prostor tento typ španělských *hidalgos*. Francisco Verdugo zase využil možnosti (sebe)realizace ve válkách v Nizozemí a dal tak inspiraci i svému synovi, jenž v tomto ohledu šel plně v jeho stopách v mnohém jej i předčil.²¹ Války ve Frísku od konce 70. do počátku 90. let 16. století pak Francisco Verdugo zachytil ve vlastním již zmiňovaném díle *Comentario de la Guerra de Frisia*.²² Právě obrovské zásluhy Guillermova otce byly vedle jeho vlastních napříště vždy skloňovány v souvislosti s jeho velkým společenským vzestupem a úspěchy.

Jak jsme již zmínili, o Guillermu Verdugovi neexistuje žádná ucelená studie a budeme tak nuceni v rámci zmapování rodinných poměrů kombinovat útržkovité informace z pramenů a sekundární literatury. Podle Antonia Rumea de Armas, autora

²⁰ LOPÉZ BAREA, Oscar: *Heráldica y genealogía en el sureste de Córdoba (siglos XIII–XIX)*. Tomo II. Bez místa vydání 2015, s. 299.

²¹ Války 16. a 17. století byly velmi dobrým prostředkem sociálního postupu pro nižší šlechtice. Například v českém prostředí v období před Bílou horou to byly boje s Turky, které poskytovaly českým rytířům možnost prosadit se. O tom více BŮŽEK, Václav – KOREŠ, František – MAREŠ, Petr – ŽITNÝ, Miroslav (eds.): *Rytíři renesančních Čech ve válkách*. Praha 2016.

²² Dílo ve stylu Caesarových *Zápisků a o válce galské* bylo poprvé vytištěno v italském překladu roku 1605, v roce 1610 pak následovalo originální vydání ve španělštině. V 19. století bylo vydáno několik dalších edic. Nejnovějšími vydáními jsou Van den Broekův nizozemský překlad VAN DEN BROEK, Jan: *Voor God en mijn koning; het verslag van kolonel Francisco Verdugo over zijn jaren als legerleider en gouverneur namens Filips II in Stad en Lande van Groningen, Drenthe, Friesland, Overijssel en Lingen (1581–1595)*. Assen 2009; a španělská popularizační varianta Huga Cañeta CAÑETE, Hugo: *Las guerras de Frisia. Las campañas de Francisco Verdugo en el norte de Flandes*. Barcelona 2015.

studie o Franciscu Verdugovi, se jeho syn Guillermo Verdugo narodil na sklonku roku 1574 či začátku roku 1575, v době, kdy byl Francisco guvernérem Haarlemu.²³ Igálffy udává, že se Guillermo Verdugo narodil asi kolem roku 1570.²⁴ Nicméně vzhledem k tomu, že ve vyšetřovacím spisu pro vstup do rytířského řádu (*pruebas para la concesión del hábito de Santiago*), ke kterému se dostaneme v další kapitole, jeden ze svědků jasně vypověděl, že Guillermo Verdugo se narodil během působení Francisca Verduga v Haarlemu, tedy mezi lety 1573 a 1577²⁵, jeví se předpoklad Antonia Rumea de Armas jako pravděpodobnější.

Co se týče Verdugovy matky, setkáváme se v rámci literatury s velkými rozpory. Podle Jana Hauberta byla matkou Guillerma Verduga Dorota z Mansfeldu, dcera Petra Arnošta I. z Mansfeldu, pozdějšího nizozemského místodržitele.²⁶ S tou se Francisco Verdugo skutečně oženil v roce 1578, což jen dokazuje jeho tehdejší vysoké postavení. Narození v tomto manželském sňatku by bylo pro Guillerma Verduga možná žádoucí, Jan Haubert je však jediný, kdo Dorotu z Mansfeldu označuje za matku Guillerma Verduga, a rovněž jeho bratrů Francisca a Juana, přičemž není vůbec jasné, o jaké prameny své tvrzení opírá.

Druhou, pro nás téměř jistou, matkou Guillerma Verduga je haarlemská měšťanka Ester Vandeyck, se kterou Francisco navázal mimomanželský vztah během svého tamního působení. Většina moderních prací o Franciscu Verdugovi, s výjimkou Huga Cañeta, pak považuje za matku Guillerma Verduga právě Ester Vandeyck, přičemž se

²³ RUMEU DE ARMAS, Antonio: *Nuevos datos para la biografía de don Francisco Verdugo, capitán e historioador de las guerras de los Países Bajos*. Hispania: Revista Española de Historia, 10, 1950, č. 38, s. 85–103 (zde zejména s. 92).

²⁴ IGÁLFFY-IGÁLY, Ludwig: *Verdugové, hrabata z Talaverry v Čechách a ve Slezsku. Heraldika a genealogie*, 23, 1990, č. 3, s. 121–132 (zde zejména s. 123).

²⁵ AHN, Consejo de Órdenes, OM-caballeros Santiago, expediente č. 8825, repr. 77.

²⁶ HAUBERT, Jan: *Rodinný archiv Verdugo-Doupov*. Plzeň 1973, s. 1.

v tomto odkazují na práci již zmiňovaného Antonia Rumea de Armas.²⁷ Ten jediný přímo čerpal z vyšetřovacího spisu Guillerma Verduga pro vstup do rytířského řádu, který podrobně zkoumá jeho blízkou rodinnou historii a pracuje s Ester Vandeyck jako Verdugovou matkou.

Situaci navíc poněkud komplikuje názor Ludwiga Igálffyho, že Guillermo Verdugo pocházel z manželství Francisca Verduga a jakési vdovy Rüttgertsové. Vdova Rüttgertsová měla podle Igálffyho do manželství přinést čtyři vlastní děti z předchozího svazku – Mikuláše, Kateřinu, Martu a Magdalenu.²⁸ V Rodinném archivu Verdugo-Doupov pak nacházíme pro toto tvrzení částečnou oporu, jelikož Rüttgertsovi v něm skutečně figurují. Jméno se objevuje v dochovaném testamentu Guillerma Verduga, a to jak v jeho německé plné verzi²⁹, tak v latinském výňatku.³⁰ Paradoxní je, že místní archivář Jan Haubert ve své archivní pomůcce shrnující dějiny rodu považuje vdovu Rüttgertsovou za Guillermovu manželku a její děti za jeho nevlastní potomky, což na základě výše uvedeného nelze přijmout.³¹ Stejně tak Michaela Buriánková,

²⁷ Například VAN DEN BROEK, Jan: *Voor God en mijn koning; het verslag van kolonel Francisco Verdugo over zijn jaren als legerleider en gouverneur namens Filips II in Stad en Lande van Groningen, Drenthe, Friesland, Overijssel en Lingen (1581–1595)*. Assen 2009, s. 10. FAGEL, Raymond: *Alexandr Farnese and Francisco Vedugo: the War in the North East*. *Tiempos modernos*, 35, 2017, č. 2, s. 14–29 (zde zejména s. 18).

²⁸ Stejně jako v mnoha dalších případech u Igálffyho není jasné odkud tuto informaci čerpá. Odkazuje se sice na genealogicko-heraldický měsíčník Adler, ten však uvádí jako Guillermovu sestru pouze Catharinu Rüttgerts-Contreras, manželku Verdugova přítele – Španěla Andrease Contrerese. Srov. *Monatsblatt der Kais. Kön. Heraldischen Gesellschaft „Adler“*. 3. díl. Wien 1891, s. 6. Tuto informaci od něj pravděpodobně převzal i Hugo Cañete. Ten ale, vzhledem k velmi popularizačnímu charakteru své práce, neopatřil svůj text žádným poznámkovým aparátem. Jeho závěr, tedy že vdova Rüttgertsová byla první Franciscovou manželkou a matkou Guillerma, byl v českém prostředí převzat a zmíněn Jiřím Kubešem.

²⁹ SOA Plzeň (pobočka Klášter), Rodinný archiv Verdugo-Doupov. inv. č. 6, sign. A3, kart. 2, nefoliováno.

³⁰ Guillermo Verdugo v něm označil Catharinu, Marthu, Nicolase a Magdalenu za své sourozence z matčiny strany „*fratri et tribus sororibus meis uterinis*“. Latinský výňatek se nachází ve složce mezi dokumenty o převzetí panství Mašťov. SOA Plzeň (pobočka Klášter), Rodinný archiv Verdugo-Doupov. inv. č. 38, sign. D1, kart. 2, nefoliováno.

³¹ HAUBERT, Jan: *Rodinný archiv Verdugo-Doupov*. Plzeň 1973, s. 15.

zabývající se pozdějšími spory Verdugů s Rüttgertsovými, považuje rodinu Rüttgertsů za rodinu Guillermovy ženy, nikoliv Franciscovy.³²

Nemůžeme však ani zcela souhlasit s Igálffym v tom, že vdova Rüttgertsová již vstoupila do manželství s těmito dětmi. Jako nejpravděpodobnější vysvětlení se jeví, že výše zmíněná Ester Vandeyck a vdova Rüttgertsová jsou jedna a táž osoba. Ester Vandeyck se pravděpodobně po konci vztahu s Franciscem Verdugem vdala, měla čtyři další děti a poté ovdověla, přičemž zůstávala ve městě Mechelenu (Malinas ve španělštině), kam se po úspěších vzbouřeneckých nizozemských vojsk přesunula z dobytého Haarlemu.³³ V jednom z dopisů bratru Franciscovi se pak Juan Verdugo vyjadřuje o těchto sourozencích, kteří si nárokovali podíl na pozůstalosti po Guillermovi, jako o „*těch z Malinas*“.³⁴

Rovněž nepanuje shoda ohledně dalších Franciscových dětí, a tedy Guillermových sourozenců. Rumeu de Armas a zahraniční práce vůbec neregistrují již zmíněné bratry Juana a Francisca³⁵, kteří jsou naopak lépe známí historiografii české, jelikož se stali českými pány a většina pramenů vztahujících se k nim se nachází v tuzemsku. Zejména pak k Franciscovi, který se i sňatkem s Annou Marií z Nogarola, rozenou Zajícovou z Házmburka, již částečně integroval do sfér české šlechty. Tuzemské práce rovněž zmiňují sestry Magdalenu a Dorotu, jeptišky z augustiniánského kláštera

³² BURIÁNKOVÁ, Michaela: *Systémy právních poradců hraběte Ferdinanda Johanna Verduga (1653–1672) a hraběte Františka Karla Swéerts-Sporcka (1739–1742)*. Magisterská diplomová práce. Pardubice 2013, s. 13.

³³ To, že se Ester a její rodina přesunuli do Mechelenu víme na základě Guillerмова vyšetřovacího spisu pro vstup do svatojakubského řádu, jelikož právě tam probíhalo vyšetřování jeho původu.

³⁴ „*Los de Malinas*“. Dopis Juana Verduga Franciscu Verdugovi. SOA Plzeň (pobočka Klášter), Rodinný archiv Verdugo-Doupov. inv. č. 46, sign. Ba2, kart. 4, nefoliováno (Geldern, 7. března 1630).

³⁵ Podle Rumea de Armas byl Guillermo jediným synem Francisca Verduga. Není však prozatím jasné, zda Juan a Francisco pocházeli rovněž ze vztahu s Ester Vandeyck, z manželství s Dorotou z Mansfeldu či nějakého jiného vztahu.

v sv. Ildefonse v Talaveře, které byly zahrnuty do Guillermovy závěti.³⁶ Rumeu de Armas doplňuje Franciscovy potomky ještě o Margaritu Anu Verdugo, která se usadila zpět v Talaveře s manželem Antoniem de Meneses y Padilla, a Juanu Verdugo, která se vdala za Francisca Juana de Torres a rovněž se vrátila zpět do Talavery. Všechny dcery se pak pravděpodobně narodily v manželství s Dorotou z Mansfeldu.³⁷

Cílem tohoto poněkud vyčerpávajícího popisu bylo ukázat, jaké nejasnosti panují ohledně Guilermova původu, které nebudou o mnoho menší ani v rámci popisu jeho budoucího života a stále budou představovat pro badatele velkou výzvu. Rovněž nemanželský, a navíc ne zcela šlechtický původ pro něj nebyl jistě nejlepším startem. Možná i proto kladl Guillermo Verdugo takový důraz na svou prestiž a postavení a stal se ukázkovým příkladem možností tehdejšího společenského vzestupu. Právě jeho snaha prosadit se, hledat spojence a využít všech možností, které jeho doba nabízela, bude prostupovat celým následujícím textem a bude do velké míry „roztříštěný“ Guillermův život propojovat. Pokusíme se tak sledovat společenský vzestup Guillerma Verduga v průběhu jeho života, a to zejména prizmatem různých sociálních vztahů, do kterých vstupoval.

³⁶ IGÁLFFY-IGÁLY, Ludwig: *Verdugové, hrabata z Talavery v Čechách a ve Slezsku. Heraldika a genealogie*, 23, 1990, č. 3, s. 121–132 (zde zejména s. 122). HAUBERT, Jan: *Rodinný archiv Verdugo-Doupov*. Plzeň 1973, s. 15.

³⁷ RUMEU DE ARMAS, Antonio: *Nuevos datos para la biografía de don Francisco Verdugo, capitán e historioador de las guerras de los Países Bajos*. Hispania: Revista Española de Historia, 10, 1950, č. 38, s. 85–103 (zde zejména s. 100).

2. Guillermove mládí a vojenská kariéra

O Guillermove mládí máme bohužel k dispozici jen velmi kusé informace. Podle Rumea de Armas Guillermo v 90. letech 16. století navštívil Španělsko, strávil nějaký čas studiem na univerzitě v Salamance a rovněž se seznámil s prostředím madridského dvora a králem Filipem II., který mu měl popřát, „*aby jej Bůh učinil stejným jako jeho otce.*“³⁸

Nicméně na přelomu století byl již Guillermo zpět v Nizozemí, kde se po celé první desetiletí 17. století účastnil tamních bojů po vzoru svého otce a stal se kapitánem jezdeckva.³⁹ V roce 1610 se pak jako zkušený voják s mnohými zásluhami vrací do Španělska. Arcivévoda Albrecht, místodržící Španělského Nizozemí, jej na cestu vybavil doporučujícím dopisem, v němž ocenil jeho vojenskou službu ve Flandrech a rovněž vzpomněl vynikajících zásluh jeho již dávno zemřelého otce. Dopis je adresován důvěrníkovi španělského krále a jednomu z nejvýznamnějších mužů v rámci mocenských struktur tehdejšího Španělska – vévodovi z Lermy.

Králi, mému pánovi, piši, co si Vaše Milost ráčí zde přečíst, ve prospěch Guillerma Verduga. Přichází s mým svolením přednést služby své a jeho otce plukovníka Francisca Verduga, aby jej s přihlédnutím k nim Jeho Veličenstvo ráčilo podpořit v jeho záměrech. Necht' jej ocení v souladu s jeho mnohými a jedinečnými službami. Jelikož Vaše Milost je do věci velmi zapojena, upřímně

³⁸ RUMEU DE ARMAS, Antonio: *Nuevos datos para la biografía de don Francisco Verdugo, capitán e historioador de las guerras de los Países Bajos*. Hispania: Revista Española de Historia, 10, 1950, č. 38, s. 85–103 (zde zejména s. 98).

³⁹ Malé zmínky o aktivitách Guillerma Verduga v tomto období lze nalézt v rámci velké ediční řady pramenů k dějinám Španělska *Colección de documentos inéditos para la historia de España*. PIDAL Y CARNIADO, Pedro José (marqués de Pidal) – FERNANDEZ DE PINEDO, Manuel Pando (marqués de Miraflores) – SALVÁ, Miguel (eds.): *Colección de documentos inéditos para la historia de España*. Tomo XLII. Madrid 1863, s. 78 a 560. RAMÍREZ DE ARELLANO Y GUTIÉRREZ, Feliciano (Marqués de la Fuensanta del Valle) – RAYON, José Sancho (eds.): *Colección de documentos inéditos para la historia de España*. Tomo LX. Madrid 1875, s. 159 a 268.

*Vás žádám, abyste podpořil záležitosti Guillerma Verduga, aby obdržel odměnu, kterou si za služby jeho otce i ty své zaslouží.*⁴⁰

Tyto doporučující dopisy nebyly ničím neobvyklým, v rámci zmíněných edic pramenů jich takových najdeme povícero (například i pro Guillermoveho bratra Juana z roku 1606), nicméně jasně ukazují efektivní napojení tohoto šlechtice na nejvyšší dvorské prostředí, v tomto případě jak bruselské, tak madridské, které bude Guillermo Verdugo během svého života i nadále využívat. Ač odměny, které má vévoda z Lermy pro Verduga zařídít, nejsou konkretizovány, jednou z nich byla pravděpodobně i pomoc se vstupem do Řádu sv. Jakuba (*Orden de Santiago*), kterému se budeme věnovat v následující kapitole.

⁴⁰ “Al rey mi señor escribo lo que V. S. verá por don Guillermo Verdugo que va con licencia mia á representar sus servicios y los del coronel Francisco Verdugo, su padre, para que, en consideración dellos, S. M. se sirva de hacerle merced en sus pretensiones, honrándole conforme á sus muchos y particulares servicios; para lo cual, habiendo de ser V. S. tanta parte, le pido muy de veras favorezca y ampare las cosas de don Guillermo, para que reciba el premio que tan merecido tiene por los servicios de su padre y suyos.” Arcivévoda Albrecht Habsburský pro vévodu z Lermy. FERNÁNDEZ DE PINEDO, Manuel P. – SALVÁ, Miguel (eds.): *Colección de documentos inéditos para la historia de España*. Tomo XLIII. Madrid 1863, s. 197 (Brusel, 10. října 1610).

3. Vstup do rytířského řádu

Rytířské řády svůj původní křížácký étos během raného novověku postupně ztrácely, ale společenskou prestiž a oblíbenost nikoliv. Když na konci 15. století získala Katolická Veličenstva od papeže tzv. *maestrazgo* tři rytířských řádů (Santiago, Calatrava, Alcántara) a jejich velmistrem byl napříště vždy španělský panovník, znamenalo to faktické získání kontroly nad celou jejich administrací a i distribucí *hábitos* (rytířského roucha). Udělení členství v rytířském řádu se tak stalo v průběhu 16. století a zejména pak ve století 17. jednou z velmi častých královských odměn za služby prokázané Koruně, kterých během vedení velkých válečných konfliktů bylo potřeba čím dál tím více.⁴¹

Ačkoliv rytířské roucho uděloval panovník, muselo být toto udělení následně schváleno Radou pro řády (*Consejo de Órdenes*). Ta provedla šetření (ve španělštině *pruebas para la concesión del hábito*), zda je rytířského roucha hoden a splňuje všechny oficiálně stanovené nároky, a to nejlépe v místě, odkud uchazeč pocházel. Mohlo samozřejmě dojít i k tomu, že Rada pro řády žádost některého z uchazečů zamítla právě pro nesplnění vyžadovaných podmínek. Tento vyšetřovací spis se nám pro osobu Guillerma Verduga dochoval a jednou z důležitých informací, které nám poskytuje, jsou, jak jsme již zmínili, cenné (a jinde se nenacházející) genealogické údaje. Nicméně v této kapitole je nebudeme pouze reprodukovat, nýbrž se naopak pokusíme zachytit proces jejich zjišťování a zasadit je do kontextu a významu, který měly v rámci přijímání nových členů do rytířských řádů.

⁴¹ K tématu rytířských řádů jako důležité formy královské odměny srov. zejména klasickou práci L. P. Wrighta. WRIGHT, L. P.: *The Military Orders in the Sixteenth and Seventeenth Spanish Society. Past and Present*, 1969, č. 43, s. 34–70.

První část vyšetřování byla provedena v rodném městě Guillerma otce Francisca Verduga – v Talaveře (de la Reina) – a muži, kteří byli pověřeni prošetřením osoby Guillerma Verduga – Juan de Vega y Sotomayor⁴² a Martín Muñóz Novillo⁴³, vyslechli celkem 20 svědků. Toto šetření probíhalo v dubnu roku 1612. V červnu téhož roku pak proběhlo šetření v Mechelenu (Malinas) a v Bruselu. Za účelem shromáždění informací o Guillermově matce a její rodině vyslechli⁴⁴ vyšetřovatelé v Nizozemí – Gastón Spinola⁴⁵ a Federico Afflitto⁴⁶, oba dva členové (rytíři) svatojakubského řádu, osm svědků. Každému svědkovi bylo položeno deset otázek, které byly společné pro všechny uchazeče o rytířské roucho.⁴⁷ Toto šetření muselo být v následujícím roce ještě v Nizozemí doplněno z důvodu, o kterém se zmíníme níže. Již před zahájením obou

⁴² Juan Chumacero de Sotomayor y Carrillo Lasso de la Vega (asi 1580–1660), velmi významný laický člen rytířského řádu.

⁴³ Mnišský člen řádu ze svatojakubského kláštera San Marcos v Leónu.

⁴⁴ V ideálním případě by vyšetřování proběhlo v Haarlemu, rodném městě Guillermy matky, nicméně ten již v této době ležel na území Spojených nizozemských provincií. V rámci spisu je zachován i zápis o tom, že Guillermo Verdugo zaslal španělskému králi Filipu III. a Radě pro řády omluvu či spíše vysvětlení toho, proč se v Malinas vyšetřovatelé o jeho matce a její rodině pravděpodobně tolik nedozví, a upozornil je na fakt, že se jeho matka narodila v Haarlemu a v Malinas žije teprve 12 let.

⁴⁵ Gastón Spinola y lo Porto, hrabě z Bruay (asi 1526–1614). Nejen člen řádu, ale také *comendador* (byla mu přidělena *encomienda* Dos Baños).

⁴⁶ Federico Afflitto y Carrafa, neapolský šlechtic.

⁴⁷ Pro srov. krátké shrnutí pokládaných otázek v češtině:

1. Zda zná Guillerma Verduga, odkud je, či je syn, jak se jmenovali rodiče, odkud jsou, jestli znal prarodiče, jak se jmenovali a odkud jsou.
2. V jakém vztahu je k uchazeči, zda nejsou příbuzní, přátelé, nepřátelé, jestli s ním nebylo mluveno či mu vyhrožováno.
3. Zda matka, otec a prarodiče byli legitimními potomky z legitimního manželství, nebo „přirozenými potomky“ (*hijos naturales*) a zda některý z nich nebyl bastard.
4. Zda otec, matka i prarodiče byli lidmi považováni za „staré křesťany“, bez židovských, arabských předků či konvertitů v rodině.
5. Zda matka, otec i prarodiče byli považováni za šlechtice (*hijosdalgos*) podle španělského práva a jakou pověst tyto rody mají.
6. Zda nebyli obchodníci či neprovozovali nějaké manuální zaměstnání.
7. Zda byl někdy vyzván k souboji a jakým způsobem z něj vyvázl.
8. Zda má uchazeč koně a umí na něm jezdit.
9. Zda nebyl vážně poskvrněn na cti a pokud ano, zda se to odehrálo mezi šlechtici.
10. Zda byl uchazeč či jakýkoliv z jeho předků vyšetřován Inkvizicí.

Originální seznam otázek v případě Guillerma Verduga srov AHN, Consejo de Órdenes, OM-caballeros Santiago, expediente č. 8825, repr. 5–6.

šetření pak měli vyšetřovatelé k dispozici jména a územní příslušnost rodičů a prarodičů, které předtím Guillermo Verdugo musel jako uchazeč odevzdat.

První tématem, které nás v rámci Verdugova vyšetřovacího spisu zajímá, je jeho narození mimo manželský svazek, o kterém jsme se již několikrát zmínili. Talaverští svědkové povětšinou s jistotou tvrdí, že Guillermo je *hijo natural* Francisca Verduga. *Hijo natural* (což bychom mohli přeložit jako „přirozený syn“) je termín označující potomka ze vztahu dvou svobodných či ovdovělých osob, tedy z konkubinátu. Je počítán mezi nelegitimní potomky, nicméně v rámci nich má přece jen poněkud výhodnější postavení.⁴⁸ Ačkoliv svědkové povětšinou přiznávají, že Guillerma Verduga vlastně příliš neznají, jelikož „*se ve městě nezdržuje*“, stejně někteří přidávají i komentář ohledně okolností Guillermoveho narození, které odpovídají oné „počestnější formě“ nelegitimního potomka. Například Martín Lopéz de Siquera vypověděl, že „*řečený don Guillermo Verdugo je ‚přirozeným synem‘ plukovníka Verduga, narozený v době, kdy by mezi matkou a řečeným plukovníkem mohl být uzavřen sňatek.*“⁴⁹ Tato odpověď by se nám mohla jevit až překvapivě zasvěcená a velmi formální, nicméně Martín López de Siquera byl, podle samotného dokumentu, inkvizičním knězem a v problematice se tedy pravděpodobně vyznal. Martín López

⁴⁸ Důležitým faktorem byla „hypotetická“ možnost svazku mezi rodiči daného potomka, jinými slovy nesměla v době jeho narození existovat žádná překážka pro případné uzavření manželství obou rodičů (například jiné manželství, celibát, blízké příbuzenství či označení matky za prostitutku apod.). Pokud k onomu sňatku následně i došlo, stal se pak z takového dítěte zcela legitimní potomek. SORIA MESA, Enrique: *La nobleza en la España Moderna: cambio y continuidad*. Madrid 2007, s. 186. Srov. také práci významného dobového právníka, jezuitu Andrése Menda, který v rámci jeho díla o právních aspektech rytířských řádů definoval status „přirozených potomků“ „*Za ‚přirozené potomky‘ jsou považováni ti, pro jejichž rodiče v době, kdy byli potomci počati či přivedeni na svět, neexistovala žádná překážka [v případném] ve sňatku či důvod pro jeho zrušení.*“ („*Porque se juzgan por hijos naturales aquellos, cuyos padres no tienen impedimento o dirimente el matrimonio, al tiempo que se conciben ó a que nacen.*“) MENDO, Andrés: *De las ordenes militares: de sus principios, gobierno, privilegios, obligaciones, y de todos los casos morales, que pertenecen a los cavalleros, y religiosas de las mismas ordenes*. Madrid 1681, s. 165.

⁴⁹ „*El dicho don Guillermo Verdugo es hijo natural del coronel Verdugo auído al tiempo que entre la madre y el dicho coronel pudiera aber libremente un matrimonio.*“ AHN, Consejo de Ordenes, OM-caballeros Santiago, expediente č. 8825, repr. 36.

de Siquera, stejně jako několik dalších svědků, rovněž uvedl, že tuto informaci, tedy, že Guillermo Verdugo je *hijo natural*, slyšel od Guillermovy sestry Margarity Verdugo a jejího manžela Antonia de Meneses y Padilla.⁵⁰ Jen jediný talaverský svědek přiznává, že si není jist, zda je Guillermo Verdugo *hijo natural*, či *hijo bastardo*, tedy levobočkem v pravém slova smyslu.⁵¹ Podobné pochybnosti pak vyjádřilo pět z osmi svědků při vyšetřování v Nizozemí, kteří sice Guillermovu matku Ester povětšinou znali, ale netroufali si (či z jakéhokoliv důvodu možná nechtěli) na tuto otázku s jistotou odpovědět. Paradoxně je tedy mnohem větší jistota ohledně narození zjištěna ve španělské Talaveře, ač se Guillermo narodil v Nizozemí.

Zjistit skutečný původ Guillerma Verduga však bylo pro vyšetřovatele klíčové, neboť pro vstup do Řádu sv. Jakuba, ač na to odborná literatura příliš neupozorňuje, nebyl status *hijo natural* překážkou (na rozdíl od zbývajících řádů Calatravy či Alcántary) avšak status bastarda už ano.⁵² Patrně proto se nezdá, že by svědkové, zvláště pak ti talaverští, kteří mluví o Guillermovi zpravidla velmi pozitivně, popisovali jeho původ jako důvod k hanbě, ale naopak jako devízu, která mu umožní se stát rytířem tohoto řádu. Převládající pochybnosti pak vedly Radu pro řády k tomu, že v následujícím roce v září nařídila dodatečné šetření, které mělo zjistit jak Guillermovu „přirozenost“, tedy zda je legitimním či nelegitimním potomkem, tak původ jeho matky Ester, o které se toho od

⁵⁰ Jak jsme již zmínili, Margarita Verdugo byla legitimní dcerou Francisca Verduga a Doroty z Mansfeldu a vdala se za vysoce postaveného šlechtice dona Antonia de Meneses y Padilla. S ním se usadila v otcově rodné Talaveře.

⁵¹ Bastardem je potomek narozený ze vztahu dvou osob, u nichž, právě narozdíl od „přirozeného potomka“, existovaly překážky pro uzavření počestného sňatku. AHN, Consejo de Órdenes, OM-caballeros Santiago, expediente č. 8825, repr. 43.

⁵² Opět si můžeme pomoci dílem jezuitského právníka Andrése Menda. „*Dodám, že mezi informacemi, které rytířské řády vyžadují, je i zda je uchazeč legitimním potomkem, jelikož ti nelegitimní nejsou přijímáni (pouze Řád sv. Jakuba neodmítá „přirozené potomky“.*“ (“*Añado que en las informaciones de las Ordenes Militares se pregunta si el pretendiente es legitimo, porque los ilegítimos no se admiten (solo el Orden de Santiago no excluye los hijos naturales).*”) MENDO, Andrés: *De las ordenes militares: de sus principios, gobierno, privilegios, obligaciones, y de todos los casos morales, que pertenecen a los cavalleros, y religiosas de las mismas ordenes.* Madrid 1681, s. 119. Fakt, že byl někdo bastardem, ale ještě zcela neznemožňoval, aby se stal členem řádu.

předchozích svědků rovněž tolik nedozvěděli. „*Nařídili, aby v místech, kde bude třeba jeden rytíř a jeden řádový mnich, či dva rytíři, pokud nebude mnich k dispozici, zjistili, zda je don Guillermo Verdugo bastardem či „přirozeným synem“ plukovníka Verduga a Hester Vandeyck.*“⁵³ Všechny nové výpovědi se pak shodují v tom, že Guillermo Verdugo je zcela jistě *hijo natural*, nelze si však nevšimnout, že se sobě navzájem až náramně podobají a působí velmi mechanicky.

Z tohoto pohledu tedy Guillermo Verdugo řízením „prošel“, nicméně dodatečným vyšetřováním v roce 1613 se potvrdil i neurozený původ Guillermovy matky a její rodiny. Talaverští svědci se povětšinou vyjadřovali v tom smyslu, že o ní nemají žádné informace, na rozdíl od okolností Guillerмова narození, kterými si byli, jak jsme již řekli výše, zpravidla jistí. Ester Vandeyck, její otec Gregorio Vandeyck a matka Magdalena Nicolassin, byli měšťany, což zásadně nezměnily ani hodnotící komentáře většiny nizozemských svědků, že se jednalo „*měšťany velmi počestné*“ (“*burgueses muy honrados*”) či, že se podobají šlechticům tím, že „*žijí ze svých pozemků/majetku a nejsou to obchodníci*“ (“*viven de sus haciendas y no son mercaderes*”). Ač o šlechtictví Guillerмова otce a jeho rodiny nikdo nepochyboval, svědci v Talaveře je shodně označovali za „*pokrevní šlechtice*“ (*hidalgos de sangre*)⁵⁴, status Guillerma Verduga byl ovlivněn i neurozeností jeho matky. První bod stanov Řádu sv. Jakuba zní totiž takto: „*Za prvé nařizujeme, aby ten, jenž bude nosit roucho našeho řádu, byl pokrevní šlechticem z otcovy i matčiny strany, a ne šlechticem povýšeným.*“⁵⁵ Nicméně tento

⁵³ “*Mandaron que en las partes que fuere necesario un caballero y frayle o dos caballeros, no auiendo frayle, averiguen si don Guillermo Verdugo es bastardo o natural del coronel Verdugo y Hester Vandeyck.*” AHN, Consejo de Órdenes, OM-caballeros Santiago, expediente č. 8825, repr. 101.

⁵⁴ Pro vstup do rytířských řádů bylo důležité být pokrevním šlechticem, a ne šlechticem povýšeným královským privilegiem (*hidalgo de privilegio*). Vstup povýšených šlechticů stanovy neumožňovaly.

⁵⁵ Stanovy řádu byly vydány a upraveny vícekrát, zde se jedná o vydání z roku 1627. “*Primeramente ordenamos que el que huuiere de tener el habito de nuestra orde[n] hijodalgo de sangre de parte de padre, y de parte de madre, y no de privilegio.*” MEDRANO, García de: *La Regla y establecimiento de la cavalleria de Santiago del Espada: con la historia del origen y principio della*. Madrid 1627, s. 115.

„nedostatek urozenosti“ (*falta de nobleza*) nebyl v rámci vstupu do rytířského řádu neřešitelným problémem, navzdory tomu, že rytířské řády měly být jakousi esencí „výběrového“ šlechtictví. V případě Guillerma Verduga Rada pro řády požádala krále Filipa III., aby se zasadil o udělení papežského dispenzu. Papež si totiž stále udržel pravomoc udělovat dispenzy uchazečům o vstup do rytířského řádu. Rada tak nicméně učinila až poté, co žádost Guillerma Verduga sama schválila. Šlo tedy spíše o formalitu. Ve vyšetřovacím spisu se objevuje i přípis, že věc byla s králem projednána a o celé záležitosti byl již dopisem informován i vyslanec v Římě, který patrně byl tím, kdo dispens nakonec reálně obstaral. Dispens pro Guillerma Verduga se explicitně týkal pouze neurozenosti jeho matky, což nám potvrzuje, že jeho narození mimo manželský svazek (jako *hijo natural*) bylo v pořádku a nevyžadovalo ani takový formální dispens. Tato formulace se nachází jak na konci spisu ve shrnutí, tak i na jeho začátku v listu, kterým Rada žádá krále o podepsání dopisu, jenž bude ve věci zaslán papeži.

[Splňuje] všechny kvality, které vyžadují stanovy řádu, až na to, že jeho matka Hester Bandeich není urozená. V souladu s řečenými stanovami mu nemůže být uděleno rytířské roucho bez dispenzu Jeho Svatosti. Vzhledem k jeho službám a mnohým a slavným službám jeho otce plukovníka Berduga, usnesla se tato rada požádat Vaše Veličenstvo, aby bylo pro řečeného požádáno o potřebný dispens.⁵⁶

Zajímavé je, že tento list byl králi zaslán až v srpnu 1615, tedy více než rok po schválení radou. Vidíme, že se opět do popředí argumentace pro udělení odměny dostávají oddané služby Koruně. Tento typ dispenzu, udělovaný kvůli problému s urozeností, nebyl

⁵⁶ “*Todas las calidades que piden los establecimeintos de la horden, excepto que su madre, Hester Bandeich, no es noble y conforme los dichos establecimientos no se le puede dar el hauito sin dispe[n]sacion de Su S[antida]d, y atento a sus servicios, y a los de su padre coronel Berdugo que fueron muchos y notorios parescio a este co[nse]ljo consultar a V[uestra] Mag[esta]d le hiciese de que se [pide para] el dicho la dispensación necesaria.*” AHN, Consejo de Órdenes, OM-caballeros Santiago, expediente č. 8825, repr. 2.

ojedinělý, počet žádostí o různé typy dispenzů se postupně od počátku 17. století zvyšoval. Jejich obrovský „boom“ však nastal až za vlády Filipa IV., tedy po roce 1621, což souviselo se zvyšujícím se počtem uchazečů a udělených *hábitos* a rozšíření „sociálního pole“, ze kterého byli noví rytíři přijímáni. Historik L. P. Wright ve svém dodnes velmi citovaném článku, kterým kdysi vyzval historiky k obnovení zájmu o rytířské řády, mluvil dokonce o obchodování s členstvím v rytířském řádu a spojoval jej s částečným úpadkem jejich prestiže. Zároveň se však rytířské řády vnitřně bránily, a to alespoň oficiálním zpřísnováním stupních požadavků.⁵⁷ Práce L. P. Wrighta obsahuje i počty udělených papežských dispensů pro vstup do Řádu sv. Jakuba, který byl nejpočetnější, během vlád Filipa II., III. a IV., přičemž za vlády Filipa III. získalo stejný dispens jako Guillermo Verdugo dalších 21 osob z celkový asi 600 udělených *hábitos*. V předchozím období to byly pouhé dvě osoby, v následujícím však již 117.⁵⁸ Častým důvodem žádosti o dispens byl i nemanželský, bastardský původ, který se u Verduga sice neprokázal, ale i kdyby ano, rovněž by nepředstavoval neřešitelný problém.

Zatímco nedostatek urozenosti či narození mimo manželství tak byly, pokud si to služby uchazeče a jeho rodu zasloužily, vyřešeny papežským „prominutím“, existoval požadavek, který museli všichni uchazeči splnit a jeho prominutí formou dispensu bylo prakticky nemožné – požadavek „čistoty krve“ (*limpieza de sangre*). Tento aspekt, který v jiných částech Evropy neměl obdoby (alespoň ne v takové míře), se ve Španělsku během procesu náboženské unifikace po dokončení reconquisty stal klíčovým pro hodnocení a posuzování lidí. Proto i pro vstup do všech rytířských řádů, jako i do nejrůznějších dalších funkcí a institucí, bylo nezbytné vyšetřováním zjistit,

⁵⁷ WRIGHT, L. P.: *The Military Orders in the Sixteenth and Seventeenth Spanish Society*. Past and Present, 1969, č. 43, s. 34–70.

⁵⁸ Tamtéž, s. 61.

zda rodinná historie uchazeče neobsahuje žádnou židovskou, arabskou či heretickou skvrnu, nemluvě o stopách po konvertitech či inkvizičním vyšetřování.⁵⁹

V tomto ohledu byl Guillermo Verdugo, alespoň podle výpovědí svědků, ukázkovým uchazečem, přičemž otázka zjišťující čistotu krve se zaměřovala hlavně na generaci prarodičů, aby odhalila i dávnější rodinné poskvrny. Talaverští prarodiče, Alonso Núñez de Prado a Catalina Verdugo, byli téměř všemi svědky označováni za „staré křesťany“ (*cristianos viejos*), což byl dobový termín používaný pro křesťany bez předků jiné víry. Stejně tak prarodiče z Haarlemu, respektive z Mechelenu, Gregorio Vandeyck a Magdalena Nicolassin, se ve světle výpovědí jeví jako křesťané bez poskvrny. V případě talaverské rodiny, mnoho svědků přidává i komentář toho, proč jsou podle jejich názoru Verdugovi „staří křesťané“. Často se například odvolávají na bratra Guillermovy babičky Cataliny Verdugo Juana Verduga, který měl být *familiar del Santo Oficio* (tedy členem nižší hierarchie inkvizice). Předeek v inkvizici tak v očích svědků a pravděpodobně i vyšetřovatelů zajišťoval bezúhonnost celé rodiny, jelikož on sám jistě musel při vstupu do inkvizice svou čistotu krve spolehlivě prokázat. Již jednou jsme zmiňovali, že inkvizitoři byli vybráni i mezi svědky a kvůli posouzení čistoty zcela jistě záměrně. Martín López de Siquera však nebyl jediným dotazovaným inkvizitorem v Talaveře. Další inkvizitor Jerónimo de Siezza (Cieza) potvrzoval bezúhonnost rodiny Verdugů, v duchu představy o spiknutí všech nepřátel křesťanstva,

⁵⁹ Francisco Fernández Izquierdo zmiňuje případ šlechtice Sancha Dávily jako ukázkou toho, že ani vlivné postavení a kontakty na nejmocnější postavy monarchie nemusely zajistit úspěch, pokud se objevil nedostatek v čistotě krve. Během vyšetřování byli u jeho babičky zjištěni předci konvertité, a ačkoliv se sám vévoda z Alby osobně zasazoval o „opomenutí“ celé záležitosti u krále Filipa II. i Rady pro řády, Sancho Dávila rytířské roucho sv. Jakuba nikdy nezískal. FERNÁNDEZ IZQUIERDO, Francisco: *¿Qué era ser caballero de una Orden Militar en los siglos XVI y XVI?* Torre de los Lujanes: Boletín de la Real Sociedad Económica Matritense de Amigos del País, 2003, č. 49, s. 141–164. Podle dat L. P. Wrighta bylo v jím sledovaném období (1556–1665) uděleny pro vstup do Řádu sv. Jakuba pouze čtyři dispensy ve věci nečisté krve. WRIGHT, L. P.: *The Military Orders in the Sixteenth and Seventeenth Spanish Society*. Past and Present, 1969, č. 43, s. 34–70 (zde zejména s. 61).

i tím, že žádná osoba, kterou během inkvizičního výslechu zpovídal, o rodině Verdugů nemluvila, a tudíž je považuje za „čisté“.⁶⁰

V případě rodiny Guillermovy matky je argumentace jiná. To, že jsou „staří křesťané“, ale navíc i „dobří katolíci“, podle svědků prokázali tím, že jakmile začalo povstání v Nizozemí, zůstali na straně katolíků (sic!), neváhali opustit své majetky v severně položeném Haarlemu a přidat se do služeb vévody z Parmy a Jeho Veličenstva. Gregorio Vandeyck obstarával ve službách místodržícího vévody z Parmy zásobování španělských vojsk.⁶¹

Kromě předchozích předpokladů pro vstup do rytířského řádu, byla zjišťována i pověst a čest rodiny i samotného Guillerma, včetně toho, jestli se neživili nevhodným povoláním, například obchodem (což by mimochodem rovněž zamezovalo vstupu do řádu). Zachování cti bylo v raném novověku velmi důležité, a to nejen pro šlechtu, přičemž primárně závisela na veřejném mínění, tedy na tom, zda společnost čest daného člověka či rodiny uznala, či nikoliv.⁶² Podobně jako dnes tak lidé raného novověku neváhali vést spory (i soudní) o vlastní čest. Všichni svědkové se shodli na váženosti Guillerma Verduga i jeho rodiny. Talaverští svědkové často v odpovědi na otázku, zda se někdy objevila nějaká „vada na cti“ u Guillerma nebo jeho rodiny, dodávali, že nic takového neslyšeli a žádná vada tedy neexistuje, jelikož „*pokud by se něco*

⁶⁰ „Žádný z těch, které jsem vyslyšel, nevyprávěl, že by věděl nebo měl zprávu o tom, na co se otázka ptá.“ (“*Ninguno de los que tiene confesado conocer o tener noticia le toca lo qual la pregunta dice.*”) AHN, Consejo de Órdenes, OM-caballeros Santiago, expediente č. 8825, repr. 20.

⁶¹ „Opustili svůj rodný kraj a majetky kvůli katolické víře a přišel sloužit Jeho Veličenstvu. [Svědék] je vždy měl za velmi dobré katolíky.“ (“*An dexado su patria y hacienda por la fe catolica y uino a servir a Su Mag[esta]d y siempre los a tenido por muy buenos católicos.*”) AHN, Consejo de Órdenes, OM-caballeros Santiago, expediente č. 8825, repr. 92.

⁶² K otázce cti u šlechty v období raného novověku například MAŤA, Petr: *Svět české aristokracie (1500–1700)*. Praha 2004, s. 22–29. Pro stejné období rovněž DÜLMEN, Richard van: *Kultura a každodenní život v raném novověku (16.–18. století)*. II. díl, Vesnice a město. Praha 2006, s. 171–214.

takového stalo, jistě by se o tom ve městě vědělo, neboť se vždy mluví o chybách ostatních, a takové je obecné veřejné mínění.“⁶³

Vstupem do rytířského řádu se Guillermo Verdugo dostal do určitého „šlechtického výběru“, elity v rámci urozených a jejich sociálních vztahů. Zároveň měl však takto navenek potvrzenou svou výlučnost a šlechtictví. Je tedy nasnadě předpokládat, že vstup do rytířského řádu mohl fungovat jako jeden z možných prostředků sociální legitimizace.

⁶³ *“Si algo desto ubiera acaecido no dejara de sauerse disto en esta uilla como se dicen otras faltas de otros y esta es comun opinion publica.”* AHN, Consejo de Órdenes, OM-caballeros Santiago, expediente č. 8825, repr. 30.

4. Hrdinou Bílé hory

Jak již bylo zmíněno v úvodu, jednou z mála příležitostí, kdy je jméno Guillerma Verduga a jeho valonské tercie historiografií více skloňováno, je bitva na Bílé hoře, díky jeho patrně zásadnímu vlivu na její výsledek. Částečně tak přebírá diskurz dobových pramenů, které rovněž zaznamenávají výraznou úlohu a hrdinství Guillerma Verduga. Vzpomeňme například na Pavla Skálu ze Zhoře, jehož uznáním odvahy Guillerma Verduga jsme celou tuto práci začali.

Ještě před příchodem do Čech se Guillermo Verdugo se svou tercií nacházel v Itálii, nejdříve na severu, poté se přesunul na jih do Neapole. Na konci července roku 1619 pak byl spolu s dalšími poslán neapolským místokrálem vévodou z Osuny v reakci na žádost španělského krále na „*pomoc do Německa*“.⁶⁴ Během zimy a jara let 1619 a 1620 se na vyžádání Baltazara Marradase dostává do jižních Čech, respektive pomáhá s přechodem vojsk přes Šumavu.⁶⁵ V samotné bitvě si měl Guillermo Verdugo spolu s Carlem Spinellim počínat velmi statečně a střetnout se i s houževnatými pěšími pluky Moravanů. Takto jejich počínání popsal španělský vyslanec Oñate v listu pro španělského krále.

„Valonská pěchota rozdrtila pluk Moravanů, který byl tím nejlepším, co měli, a nejlepší podporou jejich pěchoty. Vyznamenal se don Guillermo Berdugo, velitel valonské tercie, který byl na pravém křídle. A jakmile ho velitel Carlo

⁶⁴ Vévoda z Osuny Jeho Veličenstvu králi Filipu III. Seznam jednotek, které na základě žádosti krále posílá do Německa (Neapol, 31. července 1619). PIDAL Y CARNIADO, Pedro José (marqués de Pidal) – FERNANDÉZ DE PINEDO, Manuel Pando (marqués de Miraflores) – SALVÁ, Miguel (eds.): *Colección de documentos inéditos para la historia de España*. Tomo XLVII. Madrid 1865, s. 200–201.

⁶⁵ FORBELSKÝ, Josef: *Čechy, Španělé a Říše. Osudy generála Baltazara Marradase*. Praha 2006, s. 222–224.

Spinelo, který byl v bitvě za ním, viděl, jak bojuje se silami nepřátelské pěchoty, podpořil jej jednotkou mušketýrů jako odvážný a zkušený voják. ⁶⁶

Stejně tak další „ozvěna“ Bílé hory, tištěná letáková zpráva ze Španělska, vydaná v roce 1622 v Barceloně, zachycuje hrdinství a obratnost Guillerma Verduga a jeho mužů. „Mezi těmi, kteří se hrdinně bili, vynikla neapolská tercie pod velením dona Guillerma Verduga.“⁶⁷ Významný dobový historik Gonzalo de Céspedes y Meneses, rodák z Talavery a patrně příbuzný Guillermove švagra Antonia de Meneses y Padilla, pak přisoudil celé vítězství na Bílé hoře ve svých *Dějinách Filipa IV.* právě Guillermovi. „Však čest vítězství připadla hned po Bohu Valonům dona Guillerma Verduga, na jehož praporci byl v Rakovníku spatřen divuplný plamen, jenž je vesele zvěstoval.“⁶⁸

Patrně již z této doby pochází jedna z představ ohledně chování Guillerma Verduga během Bílé hory a po ní, které měl být hrdinské, ale zároveň pyšné. Nejen, že ostatní jej považovali za „příčinu viktorie té“, jak jsme to viděli v úvodním citátu Pavla Skály ze Zhoře, nýbrž i on sám sebe viděl jako toho, co navrátil Ferdinandovi vládu v Čechách. Tato představa se projektovala i v některých pozdějších textech, které Guillerma Verduga zmiňují (zejména pak v 19. století), například v *Dějinách českého*

⁶⁶ „La infanteria Wallona degollo el regimiento de Moravia, que hera lo mejor que tenian y sustento lo mejor de su infanteria. Hase señalado Don Guillermo Berdugo Maese de campo del tercio de los Valones, que estaba en el cuerno derecho, y el Maestre de Campo Carlo Spinelo, que estaba en la batalla detras del viendole combatir con la fuerza de la infanteria enemiga le socorrio con una manga de mosqueteros como valiente y platico soldado.” Hrabě Oñate králi Filipu III. (Videň, 23. listopadu 1620). GINDELY, Antonín (ed.): *Die Berichte über die Schlacht auf dem weißen Berge bei Prag*. Wien 1877, s. 9.

⁶⁷ „Entre los que pelearon valerosamente, ha sido notado el Tercio de Napoles, a cargo del valeroso don Guillermo Verdugo.” *Relacion verdadera de la grandiosa victoria que la Cesarea Magestad del Emperador de Alemania ha alcanzado de los Hereges el dia de Todos Santos, del año 1621*. Barcelona 1622. Nutno však uznat, že tato zpráva je poněkud nepřesná, co se dat týče. Bitva na Bílé hoře se podle ní měla odehrát na Svátek Všetech Svatých a navíc v roce 1621.

⁶⁸ „Pero el honor de la victoria se atribuío, despues de Dios, al Regimiento de Valones de don Guillermo Verdugo, en cuya insignia en Raconits se vio la llama prodigiosa, que alegremente la anuncio.” CÉSPEDES Y MENESES, Antonio: *Historia de don Felipe IV, el Rey de las Españas*. Barcelona 1634, s. 26. Krásný poetický překlad patří Josefu Forbelskému, který část díla pojednávající o Bílé hoře přeložil do své práce. FORBELSKÝ, Josef: *Čechy, Španělé a Říše. Osudy generála Baltasara Marradase*. Praha 2006, s. 270.

povstání Antonína Gindelyho. „Podle jiných zpráv vyznamenal se na straně císařské nejvíce plukovník Verdugo a sice jak svou neodolatelnou udatností za bitvy, tak horlivým pronásledováním nepřítele po bitvě. Skromným ovšem nebyl na svou udatnost, neboť zásluhy své vysoce vynášel chlubě se, že císaři posadil zase korunu českou na hlavu.“⁶⁹

Guillermu Verdugovi se v bitvě podařilo zajmout mladého knížete Kristiána II. z Anhaltu, syna velitele nepřátelských vojsk Kristiána I. Podle Anhaltových vzpomínek jej potkalo vlastně štěstí v neštěstí, když jej zajal právě Guillermo Verdugo, jelikož se jednalo o čestného a slušného vojáka. Zacházel s ním prý velmi dobře, a to jak předtím, tak i potom, co se dozvěděl, o koho se vlastně jedná. Zpočátku totiž Kristián neprozradil svou pravou totožnost. *„Řekl jsem, že ne, že jsem z pěchoty, kapitán výmarského pluku a že jako mladý budoucí voják jsem se přijel podívat na šarvátku a Verdugo mě tam zastihl a slíbil mi, že se mnou dobře naloží a že nejsem zajatec. (...) Potom přišli Verdugo a jeho lidé, postarali se o mne a nabídli mi veškeré své služby.“⁷⁰*

Patrně právě tento postoj a chování Guillerma Verduga dalo vzniknout dlouholetému vztahu mezi oběma muži, který možná trochu netradičně začal uvězněním jednoho z nich. V doupovském archivu se dochovala poměrně obsáhlá, navíc zčásti šifrovaná, korespondence Kristiána z Anhaltu, která trvala od Bílé hory až do Guillermovy smrti.⁷¹ Zdá se, že mohl být Verdugovi vděčný za více věcí, nejen za důstojné a pohodlné zajetí. Kristián byl po bitvě na Bílé hoře převezen do pevnosti Neustadt (Vídeňské nové město). V jednom z prvních dochovaných listů, z června roku 1621, adresovaných Guillermu Verdugovi se pak dozvídáme, že Kristián požádal svého

⁶⁹ GINDELY, Antonín: *Dějiny českého povstání léta 1618*. 3. díl. Praha 1878, s. 263.

⁷⁰ Citováno dle práce Oliviera Chalina. CHALINE, Olivier: *Bílá hora*. Praha 2013, s. 210.

⁷¹ V rámci korespondence se dochovaly i šifrovací tabulky, podle nichž byly šifrovány dopisy z pozdějšího období, zejména okolo roku 1626 a 1627. Kontakty mezi Guillermem Verdugem a Kristiánem z Anhaltu by si zasloužily jako příklad zajímavého způsobu jejich navázání zvláštní výzkum.

bývalého věznitele o pomoc ve věci jeho propuštění. Prosil jej, aby se ho pomocí vlastních kontaktů pokusil z věznění dostat. Explicitně jej pak požádal, aby využil svého nového kontaktu na kardinála Františka z Ditrichštejna, který měl moc pro Kristiána u císaře mnohé zařídit. František z Ditrichštejna se totiž ve věci potrestání povstalců angažoval a zasazoval se i o mírnější postihy pro moravské šlechtice, kteří stáli na straně stavovského povstání.⁷² Genezi klientelně-patronátního vztahu mezi Guillermem Verdugem a Františkem z Ditrichštejna, který v červnu roku 1621 již byl rozvinutý a kterého právě k pomoci Kristiánovi využil, se budeme věnovat v následujících kapitolách. „*Pokorně Vás prosím, abyste doporučil pánu kardinálovi, necht' pokračuje ve svých dobrých službách pro mě, nebudu pak nevděčný. Pozdravte prosím ode mně také velmi laskavě pana Breunera⁷³ a poproste ho, aby si vzpomněl na mé záležitosti, pokud může, budu vám navždy zavázán.*“⁷⁴

⁷² K tom více například BALCÁREK, Pavel: *Kardinál František z Ditrichštejna (1570–1636)*. Kroměříž 1990, s. 68–72 či KNOZ, Tomáš: *Pobělohorské konfiskace: moravský průběh, středoevropské souvislosti, obecné aspekty*. Brno 2006, s. 92–104.

⁷³ Zde se pravděpodobně jedná o Seifrieda Kryštofa Breunera ze Stubingu (1569–1651), prezidenta dvorské komory a poradce císaře, který se výrazně podílel na pobělohorských konfiskacích.

⁷⁴ „*Je vous prie me vouloir recommander très humblement à M[onsieu]r le Cardinal de continuer à faire bons offices pour moy, car je ne seray pas ingrat. S'il vous plaira aussy de saluer très afestueusem[en]t à M[onsieu]r Breuner de ma part et le prier qu'il aye souvenance de mes affaires vous m'obligerez infiniment, s'il peut beaucoup.*” Kristián II. z Anhaltu Guillermu Verdugovi, SOA Plzeň (pobočka Klášter), Rodinný archiv Verdugo-Doupov. inv. č. 13, sign. C4, kart. 2, nefoliováno (Viedeňské Nové Město, 20. června 1621).

5. Usazení v Čechách

Zajetím Kristiána II. z Anhaltu však Verdugo nezískal jen patrně dobrého „přítele“, ale i odměnu od císaře na nákup konfiskovaných majetků v Čechách, čímž se zařadil po bok dalších velitelů, jako Baltazara Marradase či hraběte Buquoye, v císařské armádě odměněných zabavenými panstvími. V roce 1622 získal s výraznou slevou za zajetí Anhaltu panství Doupov zkonfiskované Janu Albínu Šlikovi a o rok později Mašťov po Janu Jindřichovu Štampachovi ze Štampachu.⁷⁵ Následně se stal pánem i na Neprobylicích.

Na rozdíl od zakupování majetků v Čechách, v otázce udělení inkolátu, tedy obyvatelského práva, a přijetí Guillerma Verduga mezi české pány, však prozatím panují nejasnosti. Podle Igálffyho byl Verdugo společně se svými bratry „*povýšen do českého panského stavu*“ již roce 1622, přičemž se odkazuje na erbovní list z 3. května 1622, který měl být vydán císařem Ferdinandem.⁷⁶ Nicméně tato formulace „*povýšen do českého panského stavu*“ si zaslouží komentář, jelikož se buď jedná o odraz měnící se praxe v období po Bílé hoře, nebo o Igálffyho omyl. Podle Marka Starého totiž povýšení erbu a přijetí do stavu českých pánů byly v předbělohorském období dvě odlišné záležitosti, první bylo výsadou panovníka, o druhém rozhodoval zemský sněm, přičemž nobilitace od panovníka byla jen jedním z předpokladů. Nicméně po Bílé hoře se zařazení do určitého stavu, stejně jako inkolát, postupně stalo prerogativou panovníka. K definitivnímu vyloučení stavů z těchto procesů však došlo až s Obnoveným zřízením

⁷⁵ BÍLEK, Tomáš: *Dějiny konfiskací v Čechách po r. 1628*. První část. Praha 1882, s. 559 (pro Doupov) a s.615–616 (pro Mašťov). Listiny vztahující se k převzetí Mašťova se nachází i v doupovském archivu. SOA Plzeň (pobočka Klášter), Rodinný archiv Verdugo-Doupov. inv. č. 38, sign. D1, kart. 2, nefoliováno. Více k tomu také KUBEŠ, Jiří: *Ze Španělska až do Horního Slezska: osudy Verdugů v habsburské monarchii v raném novověku*. In: BRŇOVJÁK, Jiří – GOJNICZEK, Waclaw – ZÁŘICKÝ, Aleš: *Šlechtic v Horním Slezsku: vztah regionu a center na příkladu osudů a kariér šlechty Horního Slezska (15.–20. století) = Szlachcic na Górnym Śląsku. Relacje między regionem i centrum w losach i karierach szlachty na Górnym Śląsku (XV–XX wiek)*. Ostrava–Katowice 2011, s. 223–240 (zde zejména 225, poznámka č. 12).

⁷⁶ Odkaz na tento pramen však Igálffy nepřináší. IGÁLFFY-IGÁLY, Ludwig: *Verdugové, hrabata z Talaverry v Čechách a ve Slezsku. Heraldika a genealogie*, 23, 1990, č. 3, s. 121–132 (zde zejména s. 124).

zemským.⁷⁷ Za této situace by Igálffyho formulace mohla dávat smysl a mohli bychom tedy přijmout Igálffyho tvrzení, že Guillermo Verdugo byl již v roce 1622 českým pánem, ač nemáme v rukou nobilitační listinu, o kterou se Igálffy opírá, a která by nejen polepšila erb, ale také jej zařadila mezi české pány.

Nejčastěji se však přidělení stavu u cizozemců pojilo s udělením inkolátu, ke kterému v případě Guillerma Verduga došlo až v roce 1627, což uvádí i Igálffy, který se v tomto odkazuje na krátký zápis o udělení inkolátu z trhového kvaternu měděného.⁷⁸ Fakt, že Guillermo již vlastnil v Čechách majetek, ale neměl inkolát, však nebyl ničím zcela neobvyklým, jelikož i v klidnějším předbělohorském období docházelo k tomu, že majetky v Čechách zakupovali i osoby bez obywatelského práva a získali jej například až o několik let poté.⁷⁹ Od vydání obnoveného zřízení zemského (1627) získal udělování inkolátu do svých rukou panovník. Získání obywatelského práva pro Guillerma Verduga nám potvrzuje záznam o složení tzv. *revertu k zemi* z konce roku 1627, který byl praktickým dovršením procesu udělení obywatelského práva.⁸⁰ Za Guillerma Verduga tento revert složil jeho agent Baltasar Cicogna, který složil revert i sám za sebe, jelikož i jemu byl inkolát udělen. Zároveň s Verdugem (potažmo Cicognou) v listopadu roku 1627 pak revert k zemi složilo i mnoho dalších šlechticů, například Baltazar Marradas.⁸¹

⁷⁷ STARÝ, Marek: *Udělování erbu a stavu v českém zemském právu před a po Bílé Hoře*. In: ŠIŠMIŠ, Martin (ed.): *Erbové listiny. Venované profesorovi Jozefovi Novákovi*. Martin 2006, s. 121–131. Nicméně ani Marek Starý se příliš nevyjadřuje k onomu přechodnému období mezi porážkou stavů a Obnoveným zřízením zemským, tudíž je otázkou, zda opravdu již mohl být Guillermo Verdugo včleněn mezi české pány bez svolení stavů.

⁷⁸ IGÁLFFY-IGÁLY, Ludwig: *Verdugové, hrabata z Talaverry v Čechách a ve Slezsku*. *Heraldika a genealogie*, 23, 1990, č. 3, s. 121–132. Tento záznam pak opravdu nalzáme v Národní archiv, Desky zemské větší, kvatern trhový měděný, inv. č. 142, R3, repr. 484.

⁷⁹ STARÝ, Marek: *Cizozemci a spoluobyvatelé. Udělování českého obywatelského práva (inkolátu) v době předbělohorské*. Praha 2018, s. 26–38.

⁸⁰ K otázce revertů v předbělohorském období TAMTÉŽ, s. 136–158.

⁸¹ To mohlo patrně souviset s přítomností panovníka v Praze během korunovací jeho manželky Eleanory Gonzaga a syna Ferdinanda III. Ohledně Verdugova revertu k zemi čerpáme z archivní pomůcky.

Převzetí rozhodování o udělení panského stavu do rukou panovníka však bylo možná pro Guillerma Verduga štěstím. Ač takto vstupujeme, příznejme si, do poněkud spekulativní roviny, pokusíme se v návaznosti na zjištění o jeho rodinných poměrech, tedy nemanželském a nešlechtickém původu, jen krátce zamyslet nad možnými dopady Guillermoveho původu na usazení v Čechách. V předbělohorském období by patrně i přes předchozí nobilitaci od císaře měl povinnost při zemském sněmu doložit vývod z předků, aby potvrdil své šlechtictví a urozenost.⁸² Ač nemáme jasné důkazy o tom, že Guillermo Verdugo někdy byl v Čechách konfrontován s následky svého nemanželského původu, je pravděpodobné, že sám se o něm raději nešířil. Nahlížení společnosti na nemanželský původ se totiž v prostředí Říše a českých zemí od Španělska patrně značně lišilo, navíc místní více potridentská praxe již příliš nerozlišovala mezi bastardy a potomky narozenými z konkubinátu, jak jsme to viděli ve Španělsku u Guillermoveho vstupu do Řádu sv. Jakuba. Na tuto kulturní rozdílnost mezi jihem Evropy a jejím zbytkem upozornil ve své studii Tomáš Sterneck.⁸³ Nevíme ale, zda František z Ditrichštejna například nežádal po Guillermu Verdugovi výpis rodinných poměrů,

Samotný dokument zatím nebyl v rámci výzkumu prostudován. BENEŠ, František: *Archiv českých stavů. 2. Reversy k zemi (1541–1847)*. Praha 1958, s. 41.

⁸² Ten by spočíval v doložení šlechtických předků, zrozených z řádného manželství, v přechozích třech generacích. Cílem tohoto nařízení, které ale nemělo dost času se plně prosadit v praxi, bylo sjednotit i pro cizozemce podmínky, které už dávno platili pro přijímání do panského stavu, a zabránit přijímání osob, které nebyly panského stavu hodny. STARÝ, Marek: *Cizozemci a spoluobytelé. Udělování českého obywatelského práva (inkolátu) v době předbělohorské*. Praha 2018, s. 76–77.

⁸³ STERNECK, Tomáš: *K postavení levobočků v rané novověké společnosti (s důrazem na prostředí sociálních elit)*. Český časopis historický, 2016, č. 3, s. 677–713. Tomáš Sterneck se mimo jiné věnuje i nemanželskému synu Kašparovi Marradasovi, který nemohl, ačkoliv byl uznaným synem narozeným z konkubinátu, jímž se Marradas netajil, v tuzemském prostředí nabýt všech práv legitimního potomka a stát se otcovým dědicem (s. 706). Rozdílného nahlížení na ilegimititu a odlišné právní praxe s ní spojené si je vědoma i španělská historiografie. Příbuzenské vazby a „ochrana“ rodinných vazeb byla, zdá se, silnější, a tak ani nelegitimní potomci z ní nebyli vyřazováni, a to ani z možnosti za určitých okolností dědit majetek. SORIA MESA, Enrique: *La nobleza en la España Moderna: cambio y continuidad*. Madrid 2007, s. 185–199.

jako to na začátku jeho agentské služby udělal u svého agenta v Itálii Olivieriho.⁸⁴

Na sklonku života, v roce 1628, pak Guillermo Verdugo obdržel od císaře titul hraběte.⁸⁵

⁸⁴ PARMA, Tomáš: *František kardinál Dietrichstein a jeho vztahy k římské kurii: Prostředky a metody politické komunikace ve službách moravské církve*. Brno 2011, s. 241.

⁸⁵ IGÁLFFY-IGÁLY, Ludwig: *Verdugové, hrabata z Talaverry v Čechách a ve Slezsku*. *Heraldika a genealogie*, 23, 1990, č. 3, s. 121–132 (zde zejména s. 124).

6. Guillermo Verdugo klientem a agentem

Příslušníci rodu Ditrichštejnů byli jedním z důležitých propojení v té době již postupně se rozdělujícího habsburského dominia na rakouskou a španělskou větev. Vazby rodu na Španělsko mají svůj původ již v polovině 16. století v osobě Adama z Ditrichštejna, který působil v pozici vyslance jako prostředník mezi vídeňským a madridským dvorem. V roce 1554 se oženil s dvorní dámou císařovny Marie – Margaritou de Cardona - a za své služby byl mimo jiné oceněn i přijetím do rytířského řádu Calatrava a *encomiendou* Alacañiz.⁸⁶ Rod Ditrichštejnů pak nadále udržoval úzké kontakty na španělské prostředí a hrál výraznou roli i v rámci střeoevropských španělských klientelských sítí či tzv. španělské strany při pražském a vídeňském panovnickém dvoře.⁸⁷ Sám František z Ditrichštejna pak platil ve své době za jednu z nejvýznamnějších osob těchto mocenských kruhů.⁸⁸

Již záhy po bitvě na Bílé hoře, v polovině prosince roku 1620, se část jednotek pod vedením hraběte Bucquoye přesunula na Moravu, aby zde podpořila olomouckého biskupa Františka z Ditrichštejna proti ohrožení vojsky Gábora Bethlena.⁸⁹ Pravděpodobně tehdy se kardinál Ditrichštejn a Guillermo Verdugo poprvé dostali

⁸⁶ O působení Adama z Ditrichštejna v císařských službách, jeho vazbách na Španělsko a přijetí do rytířského řádu více EDELMAYER, Friedrich: *Honor y dinero. Adan de Dietrichstein al servicio de la Casa de Austria*. Studia Historica: Historia Moderna, 10, 1993, s. 89–116.

⁸⁷ K pojmu *španělská strana* a utváření mocenské skupiny orientované na Španělsko více MAREK, Pavel: *Španělská strana na císařském dvoře? K problematice jednoho pojmu z politických dějin*. Český časopis historický, 113, 2015, č. 4, s. 966–988. Vazbám rodu Ditrichštejnů na španělské prostředí se v české historiografii věnoval zejména Bohumil Baďura BAĎURA, Bohumil: *La Casa de Dietrichstein y España*. Ibero-Americana Pragensia: Anuario del Centro de Estudios Ibero-Americanos de la Universidad Carolina de Praga, 33, 1999, s. 47–67. Z poslední doby je také nutno zmínit práce španělské historičky Vanessy de Cruz. CRUZ, Vanessa de: *Korespondence Anny z Ditrichštejna, agentky a informátorky své rodiny na madridském dvoře*. In: BŮŽEK, Václav (ed.): *Šlechta raného novověku pohledem českých, francouzských a španělských historiků*. České Budějovice 2009, s. 127–156.

⁸⁸ MAREK, Pavel: *La diplomacia española y la papal en la corte imperial de Fernando II*. Studia Historica: Historia Moderna, 30, 2008, s. 109–143 (zde zejména s. 135).

⁸⁹ František z Ditrichštejna se stal po porážce stavovského povstání na Bílé hoře gubernátorem Moravy. Měl ve svých rukou tedy nad územím nejen moc církevní, ale i světskou a jeho úkolem bylo ho pacifikovat po porážce stavovských vojsk. FORBELSKÝ, Josef: *Čechy, Španělé a Říše. Osudy generála Baltasara Marradase*. Praha 2006, s. 293.

do kontaktu. Guillermo Verdugo se tohoto tažení se svými vojáky totiž účastnil a na čas se s nimi usadil v Brně. V Rodinném archivu Verdugo-Doupov se zachoval dopis hraběte Karla Bonaventury Bucquoye pro Guillerma Verduga, ve kterém mu slibuje pomoc v zajištění ubytování pro jeho vojáky, přičemž osobou, která by měla ubytování zajistit, je právě František z Ditrichštejna. „*Dnes večer se uvidím s kardinálem Ditrichštejnem (...) a požádám jej, aby se o ono ubytování postaral.*“⁹⁰ Je tak možné, že prostředníkem v seznámení těchto dvou mužů byl právě hrabě Bucquoy.

Prvním potvrzením kontaktu mezi Verdugem a kardinálem Ditrichštejnem je však až nejstarší dochovaný list ze souboru jejich vzájemné korespondence z 6. května 1621. V tomto dopisu je navíc již možné pozorovat určitou podobu klientelsko-patronátního vztahu mezi oběma muži. Obsahuje totiž zmínku o Verdugově službě pro kardinála. Prozatím se však pravděpodobně jednalo jen o Verdugovu vojenskou podporu kardinála na dosud ne zcela klidné Moravě. V dopise odeslaném z Vídně se Františkovi omlouvá, že jednání⁹¹, která zde má, se protáhla a velmi jej mrzí jeho nepřítomnost na Moravě, a tedy nečinnost ve službě Františkovi.⁹² V listu hraběti Bucquoyovi z 30. června roku 1621, zachovaném v kopiáři biskupské korespondence, pak František z Ditrichštejna píše. „*Z Olomouce do Brna jsem se vrátil dnes, z milosti Boží ve zdraví, v doprovodu velitele Guillerma Verduga.*“⁹³

⁹⁰ „*Esta noche me vere con el señor cardinal de Diechtrichstan (...) y le suplicare se encargue del d[i]cho alojamiento.*” Hrabě Bucquoy Guillermu Verdugovi. SOA Plzeň (pobočka Klášter), Rodinný archiv Verdugo-Doupov. inv. č. 12, sign. C3, kart. 2, nefoliováno (Strážnice, 28. ledna 1621).

⁹¹ Lze předpokládat, že jednání ve Vídni mohla zahrnovat i návštěvu císařského dvora. Důvodem zdržení bylo i čekání na zprávu hraběte Bucquoye o jeho počínání při dobývání Prešpurku.

⁹² „*I přestože jsem již u konce svých jednání, ta se protáhla víc, než jsem předpokládal, a to mě velmi tíží kvůli mé nečinnosti ve službách Vaší Excelenci.*“ („*Aunque estoy en los fines de mis negocios uan mas a la larga de que pensaua de que me pesa en extremo por la falta que ago ay en seruicio a V[uestra] E[xcelencia].*”). MZA, Rodinný archiv Ditrichštejnů, inv. č. 1909, sign. 848, kart. 445, korespondence Guillerma Verduga, fol. 7. (Videň, 6. května 1621).

⁹³ „*de Olmitz he tornado oy por la gracia de Dios con salud a Bruna con el maesse de campo don Guillermo Verdugo.*” Fratišek z Ditrichštejna hraběti Bucquoyovi. ZA Opava, pobočka Olomouc, Arcibiskupství Olomouc 1144-1961, inv. č. 125, sign. 43, fol. 29 (30. června 1621).

Tři následující dopisy ze srpna roku 1621 a ledna a února 1622 nám rovněž potvrzují již existující úzké kontakty obou aktérů.⁹⁴ V nich na jedné straně Verdugo slibuje informovat Františka o dění v jižních Čechách, kde se formovala císařská vojska, a dále ho žádá, aby jej podpořil a skoncoval se špatným zacházením, které se mu prý jako veliteli dostává. „*Prosím Vaši Excelenci, aby nařídila, necht' je se mnou bylo zacházeno jako s ostatními veliteli Jejího Veličenstva, což si, myslím, zasloužím, jelikož jsem tak oddaným služebníkem Vaší Excellence.*“⁹⁵ Zde se již jasně ukazuje pozice Guillerma Verduga jako klienta Františka z Ditrichštejna v rámci recipročně výhodného vztahu, v němž Verdugo Ditrichštejnovi slouží, ale zároveň má možnost čerpat z tohoto vztahu určité výhody.⁹⁶ Navíc je již naznačena budoucí klíčová úloha Guillerma Verduga jako Františkova informátora. V těchto listech si Verdugo také stěžuje na vyplácení jeho vojáků, které údajně neprobíhá vůbec ideálně. František z Ditrichštejna pak patrně zprostředkoval kontakt mezi ním a španělským vyslancem hrabětem Oñatem, aby mu Verdugo přímo popsal problémy, kterými on i vojáci trpí.⁹⁷

V roce 1623 se Guillermo Verdugo stal guvernérem města Geldern, později také guvernérem Rýnské Falce a zároveň i agentem-informátorem kardinála Františka

⁹⁴ Tyto tři listy jsou napsány v italštině, což mohlo být způsobeno nedostupností španělštiny znalého písaře. MZA, Rodinný archiv Ditrichštejnů, inv. č. 1909, sign. 848, kart. 445, korespondence Guillerma Verduga, fol. 1–5.

⁹⁵ „*Suplico V[ostra] E[ccellenza] dar ordine che sia trattato come sono li altri coronelli di Sua Maestà parendomi di esser tanto meritevole es tanto servitore di V[ostra] E[ccellenza].*“ MZA, Rodinný archiv Ditrichštejnů, inv. č. 1909, sign. 848, kart. 445, korespondence Guillerma Verduga, fol. 1. (Dačice, 16. února 1622)

⁹⁶ Pro definici patronátně-klientelního vztahu můžeme využít, stejně jako ve vícero svých pracích Pavel Marek, závěry Jamese Scotta. SCOTT, James: *¿Patronazgo o explotación?* In: GELLNER, Ernest (ed.): *Patronos y clientes: en las sociedades mediterráneas*, s. 35-62. Rozumíme jím vertikální vztah dvou nerovnocenných osob, který je ale pro obě recipročně výhodný. Patron poskytuje klientovi ochranu a možnost odměny (i ve formě sociálního postupu), klient pomáhá svému patronovi udržovat či rozvíjet jeho moc, která ani v období raného novověku není pro ty, co na ni „mají nárok“, zcela samozřejmá a v mnohém se stává efektivní právě díky takovému neformálním vazbám.

⁹⁷ „*O tomto napíše Vaši Excelenci velitel Verdugo.*“ („*Sobre eso escriuira a V[uestra] E[xcelencia] el maestro de campo Verdugo*“). František z Ditrichštejna hraběti Oñatemu. ZA Opava, pobočka Olomouc, Arcibiskupství Olomouc 1144-1961, inv. č. 125, sign. 43, fol. 43 (2. července 1621).

z Ditrichštejna. Jeho úkolem ale bylo informovat Františka nejen o dění z oblasti Falckého kurfiřtství, nýbrž zejména o novinkách v blízkých Flandrech a Nizozemí.⁹⁸ Verdugo však nebyl jediným Františkovým agentem v této oblasti. O něco déle působil ve službách Františka z Ditrichštejna, a to přímo na bruselském dvoře, i další agent – Martin Somogyi.⁹⁹

Skutečnost, že František z Ditrichštejna měl dva agenty-informátory ze stejné oblasti, však není překvapivá. Podle Hrbka si šlechticové s rozvinutou informační sítí, kterou František bez pochyby měl, vytvářeli sítě paralelní, aby si zajistili kontinuitu v získávání informací. Pokud jeden z informátorů z jakéhokoliv důvodu přestal plnit svou funkci, tímto opatřením šlechtic zcela nepřišel o informace z daného místa a měl dostatek času najít případnou náhradu.¹⁰⁰ Lze předpokládat, že to byl případ právě i Guillerma Verduga a Martina Somogyiho.¹⁰¹

Tuto interpretaci můžeme podpořit i dalšími dvěma dopisy z kopiáře arcibiskupské korespondence ze 7. července roku 1621. V dopise Martinu Somogyimu kardinál vyjadřuje svou touhu pokračovat ve vzájemné korespondenci a žádá ho, aby mu nepřestával posílat novinky a zprávy z Flander. „(...) *jsem Vám velmi zavázán a žádám Vás, abyste s ní [s laskavostí posílat zprávy] pokračoval.*“¹⁰² František z Ditrichštejna

⁹⁸ Jak však uvidíme níže, Verdugo posléze přidával i informace z dalších evropských zemí (Francie, Anglie i Španělska).

⁹⁹ O Martinu Somogyim však není k dispozici více než několik zmínek v odborné literatuře, zejména v pracích prof. Polišenského. Martin Somogyi byl patrně vychován v rodině Ditrichštejnů a v Bruselu působil ve službách arcivévody Albrechta Habsburského. Listy Martina Somogyiho se dochovaly stejně jako Verdugova korespondence ve fondu Rodinného archivu Ditrichštejnů v Moravském zemském archivu v Brně. Korespondence čítá asi 350 fólií z let 1620-1631. MZA, Rodinný archiv Ditrichštejnů, inv. č. 1909, sign. 848, kart. 443, korespondence Martina Somogyiho.

¹⁰⁰ HRBEK, Jiří: *Hledat a nalézat: Barokní Valdštejnové a jejich informační síť*. Theatrum Historiae, 2011, č. 9, s. 313–332 (zde zejména s. 323).

¹⁰¹ Je však možné, že se nějakým způsobem lišil informační obsah obou korespondencí. Jejich porovnání bude předmětem dalšího výzkumu autorky.

¹⁰² *“quedo muy obligado y suplico me la haga continuar.”* ZA Opava (pobočka Olomouc), Arcibiskupství Olomouc 1144-1961, inv. č. 125, sign. 43, fol. 47 (7. července 1621).

si totiž jistě uvědomoval důležitost tohoto území pro budoucí události a vývoj třicetileté války. Rovněž informační napojení na další habsburský dvůr bylo pro kardinála bezpochyby žádoucí. Nejen Vídeň (potažmo Praha) a Madrid byly totiž centry habsburské moci. Ta byla stále vnímána universalisticky, a proto se bruselský nebo i neapolský dvůr mohly stát pro šlechtice alternativami, jak se uplatnit ve službách habsburskému domu. Jistý čas strávil na bruselském dvoře například i Františkův bratr Maxmilián. Naproti tomu však zřejmě zafungoval i fakt, že místodržitel Španělského Nizozemí arcivévoda Albrecht byl z větve rakouské, čímž na bruselský dvůr přinesl své střeoevropské kontakty.¹⁰³ I sám František z Ditrichštejna udržoval korespondenci s arcivévodou Albrechtem a zdá se, že jeho vazbu na arcivévodu lze rovněž označit za klientelskou.¹⁰⁴

V kopii biskupské korespondence bezprostředně následuje další dopis z téhož dne, jehož adresátem byl Luis Velasco, hrabě Salazar.¹⁰⁵ V tomto listu nejdříve představuje hraběti Salazarovi Guillerma Verduga jako nejlepšího „služebníka“ a dokonce svého „přítele“¹⁰⁶, který mu velmi pomohl při pacifikaci Moravy po porážce stavovského povstání, a žádá jej, aby „podpořil jeho [Verdugovy] záležitosti

¹⁰³ Téma bruselského místodržitelského dvora je předmětem výzkumu zejména belgických historiků a jejich kolektivních projektů. K nejvýznamnějším pracím patří *One Foot in the Palace* Driese Raeymaekere, který se v duchu aktuálního přístupu ke studiu dvorů jako specifických uskupení postavených na různých typech sociálních a mocenských vztahů věnuje i těm vazbám směřujícím na habsburský císařský dvůr a střeoevropskou šlechtu. RAEYMAEKERS, Dries: *One Foot in the Palace. The Habsburg Court of Brussels and the Politics of Access in the Reign of Albert and Isabella, 1598–1621*. Leuven 2013. Bruselským místodržitelským dvorem a jeho politickým životem v období vlády arcivévody Albrechta se zabývá i Luc Duerloo v monografii *Dynasty and Piety*. DUERLOO, Luc: *Dynasty and Piety. Archduke Albert (1598–1621) and Habsburg Political Culture in an Age of Religious Wars*. Burlington 2012.

¹⁰⁴ Více o důležitosti bruselské dvora v rámci habsburské moci také MAREK, Pavel – GONZÁLEZ CUERVA, Rubén: *The Dynastic Network between the Imperial and Spanish Courts*. In: GONZÁLEZ CUERVA, Rubén – KOLLER, Alexander: *A Europe of Courts, a Europe of Factions. Political Groups at Early Modern Centres of Power (1550–1700)*. Leiden-Boston 2017, s. 130–155.

¹⁰⁵ Velmi vysoce postavený španělský šlechtic s úzkými vazbami na madridský dvůr, který mimo jiné působil i ve Španělském Nizozemí. V roce 1621 byl vrchním velitelem vojsk ve Flandrech. SÁNCHEZ MARTÍN, Juan Luis: *Luis de Velasco y Velasco*. In: *Diccionario Biográfico electrónico* (Real Academia de la Historia). Online, dostupné z: <http://dbe.rah.es/biografias/16231/luis-de-velasco-y-velasco> [cit. 9. 7. 2019].

¹⁰⁶ K otázce používání výrazů „přítel“ (*amigo*) a služebník (*servidor*), které jsou zde použity vedle sebe a jejich zvláštnímu charakteru srov. níže.

ve Flandrech.“ Zdá se, že tímto dopisem se František z Ditrichštejna pokusil získat nového informátora z oblasti Flander, jejíž důležitost je patrná i z listu Martinu Somogyimu, tím, že se Guillerma Verduga pokusil prosadit právě v jeho rodném kraji, možná i zajištěním nějaké vhodné funkce.¹⁰⁷ Dokonce se snaží hraběti Salazarovi doporučit Guillerma Verduga jako klienta pro něho samého. Jsme zde tedy patrně svědky praktické podoby rozšiřování klientelských sítí.

*Již [Vaši Excelenci] žádám, aby mě zpravila o všem novém ve Flandrech. Mám zde jednoho skvělého služebníka, stoupence Vaší Excellence a mého přítele – Guillerma Verduga. Je to velmi rozumný a odvážný rytíř a je mi velkou oporou v těžkostech, které mám s vládou nad provincií [Morava pozn. aut.]. Zaslouží si, aby pro své skutky a kvality a také vůli, kterou má sloužit věcem Vaší Excellence, bylo na něj i na jeho okolí pamatováno. Proto žádám Vaši Excelenci, aby podpořila jeho záležitosti ve Flandrech, a také jeho bratra, kterého sice neznám, ale chci mu pomoci. Jakákoliv přízeň, kterou Vaše Excellence projeví těmto dvěma pánům, jí přinese toho největšího služebníka a přítele.*¹⁰⁸

Zastavme se však na chvíli u Františkem použitého slovního spojení – „rozumný a statečný rytíř“, které tvoří velmi zajímavou část Verdugovy prezentace. Václav Bůžek

¹⁰⁷ Podle Jiřího Hrbka nebylo neobvyklé, že šlechtic zařídil pro svého agenta nějakou funkci, v našem prostředí například v zemské či centrální správě, a zajistil si tak informátora z daného místa. HRBEK, Jiří: *Hledat a nalézat: Barokní Valdštejnové a jejich informační síť*. *Theatrum Historiae*, 2011, č. 9, s. 313–332 (zde zejména s. 322).

¹⁰⁸ Rovněž neváhá požádat hraběte Salazara, aby i on ho informoval o všem novém ve Flandrech. Navíc společně s Guillermem se snaží prosadit i Guillermovu bratra Francisca.

“*A la cual suplico ansimismo mandarme participar las nuevas que abra en Flandes. Aca tengo un gran seruidor y apasionado de V[uestra] E[xcelencia] y amigo mio que es el señor don Guillermo Verdugo, el qual ? muy prudente y valeroso cauallero y a mi de gran aliuiio en estos trauajos que tengo con el cargo de la provincia y merece que por sus partos y calidad y aun por la uoluntad que tiene a las cossas de V[uestra] E[xcelencia] que se tenga en cuestion de su persona y de los que le toccan y ansi suplico a V[uestra] E[xcelencia] fauoresca sus cossas en Flandes y a su hermano, al qual si bien no conosco, desseo seruir. Qualquier merced que V[uestra] E[xcelencia] hara a estos señores y recibira su mayor seruidor y amigo.*” František z Ditrichštejna hraběti Salazarovi. ZA Opava, pobočka Olomouc, Arcibiskupství Olomouc 1144-1961, inv. č. 125, sign. 43, fol. 48-49 (2. července 1621).

se o velmi podobném spojení „rozumný cavaliero“ zmiňuje ve své studii *Páni a přátelé* jako o často používaném v rámci šlechtického diskurzu a má být distinktivním označením šlechtického chování. S tím lze jistě souhlasit, nicméně listy Karla st. ze Žerotína, na které Bůžek odkazuje a které mají, podle jeho názoru, ilustrovat sémantickou náplň tohoto slovního spojení, tuto konstrukci přímo neobsahují.¹⁰⁹ Rozum a rozvaha je v kontextu ideálu rytířství vždy zmiňována právě vedle odvahy a obratnosti v boji jako minimálně stejně důležitá. Obé totiž přinese rytíři moc nad jeho nepřítelem a odlišuje jej od onoho soka. Přenesení tohoto ideálu mimo boj do ideálu šlechtictví všeobecně pak dotváří ideál všestranně schopného šlechtice-kavalíra a rozum a rozumné chování je to, co umožňuje šlechticům vládnout a odlišuje je od ostatních.¹¹⁰ Konstrukci „caballero prudente“ pak můžeme nalézt v mnoha dobových pramenech a vždy se pojí s dobrými schopnostmi daného šlechtice vládnout i vyjednávat, a to samozřejmě ve službě králi. Často se pak stále pojí i se slovem „valeroso“ („statečný“) stejně jako v našem případě, tedy původní rytířskou statečností. František z Ditrichštejna tak bezpochyby chtěl tímto slovním spojením upozornit na všestranné šlechtické kvality Guillerma Verduga, které by mohl uplatnit i mimo bitevní pole.¹¹¹

¹⁰⁹ BŮŽEK, Václav: *„Páni a přátelé“ v myšlení a každodenním životě české a moravské šlechty na prahu novověku*. Český časopis historický, 100, 2002, č. 2, s. 229-264 (zde zejména s. 229).

¹¹⁰ Srov. RODRÍGUEZ-VELASCO, Jesús: *Prudencia y caballería*. In: RODRÍGUEZ-VELASCO, Jesús: *El debate sobre la caballería en el siglo XV*. Salamanca 1996, s. 317–326.

¹¹¹ Pro srov. uveďme případ Diega Hurtada de Mendoza či Diega de Ibarra „*Diego Hurtado de Mendoza byl rozumný a odvážný rytíř. A s těmito vlastnostmi a jeho velkou autoritou mohl uklidnit město Cuenuca během povstání komun.* (“*Fue Diego Hurtado de Mendoza, prudente y valeroso cauallero. Y con estas prendas y su mucha autoridad pudo sossegar la ciudad de Cuenca en el alboroto de las comunidades.*”). PINEL Y MONROY, Francisco: *Retrato del buen vassallo, copiado de la vida, y hechos de D. Andres de Cabrera, Primero Marques de Moya*. Madrid 1677, s. 378. „*Don Diego de Ibarra, rytíř svatého Jakuba, comendador ve Villahermose (...). Tento odvážný a rozumný rytíř sloužil svému králi s velkou čestností a poctivostí. Vedl několik vlastních poselstev do Flander a jiných míst, které přinesly kýžený výsledek. Měl na starost i vyjednávání s francouzskou ligou.* (“*D. Diego de Ibarra, caballero del hábito de Santiago, Comendador de Villahermosa (...). Este valeroso y prudente caballero sirvió á su Rey con gran rectitud y limpieza. Hizo por su orden á Flandes y á otras partes algunas embajadas particulares, y dellas se sacó el fruto que se deseaba. Tuvo á su cargo los negocios de la Liga de Francia.*”) RAMÍREZ DE ARELLANO Y GUTIÉRREZ, Feliciano (Marqués de la Fuensanta del Valle) (ed.): *Los sucesos de Flandes y Francia de los tiempos de Alejandro Farnese, escrita por el capitán Alonso Vazquez*. Colección de documentos inéditos para la historia de España. Tomo LXXIV, s. 366.

I přestože nemůžeme potvrdit, že na funkci, kterou nakonec Guillermo Verdugo získal v Geldernu a Rýnské Falci, dosáhl s pomocí Františka z Ditrichštejna, je zřejmé, že v roce 1621 se o to František alespoň pokusil.

Na základě výše řečeného tedy můžeme s jistotou potvrdit, že Guillermo Verdugo byl klientem Františka z Ditrichštejna. Nicméně vzhledem k tomu, že do roku 1624, respektive 1625 máme k dispozici jen čtyři Verdugovy dopisy, je otázkou, zda ho můžeme již od roku 1621 jednoznačně označit i za agenta Františka z Ditrichštejna. Rozdíl mezi pojmy „klient“ a „agent“ a možný přerod prvního v druhé na příkladu Guillerma Verduga mezi lety 1621 a 1624/1625 nás totiž nutně vedou k alespoň krátké terminologické reflexi.

Jak již bylo zmíněno v úvodu práce, charakter a profil šlechtických agentů byl velmi různorodý. Proto je velmi obtížné stanovit jasnou definici tohoto pojmu. I přestože se v rámci historiografie pojmy „klient“ a „agent“ používají často i jako synonyma, pro následující text budeme chápat působení agenta ve službách svého pána jako určitým způsobem formalizovanou (!) podobu klientelní vazby, která v sobě zahrnuje aktivní působení ve prospěch patrona, pravidelnou vzájemnou komunikaci a konkrétnější odměnu pro agenta. Marika Keblusek klade důraz na finanční odměnu a „komerční“ charakter vztahu jako na prvek odlišující agenty od klientů. Podle ní zůstává odměna pro klienta v rovině nemateriálních výhod (sociální status, osobní výhody, úřady, hodnosti atd.). Skutečnost, že spousta agentů, kteří opakovaně nedostávali za své služby zapláceno, vytrvávali ve službách svého patrona, je podle ní důkazem toho, že je k němu poutala stále existující „tradiční“ klientelní vazba a vážili si tak i nemateriálních výhod plynoucích z tohoto vztahu.¹¹² Pro potřeby práce budeme mít rozdíl mezi pojmy agent

¹¹² KEBLUSEK, Marika: *Introduction. Profiling the Early Modern Agent*. In: COOLS, Hans – KEBLUSEK, Marika – NOLDUS, Baldoch (eds.). *Your Humble Servant. Agents in Early Modern Europe*. Hilversum 2006, s. 13. V rámci této kolektivní práce například Geert Janssen charakterizoval agentskou síť Viléma Fridricha

a klient na paměti, avšak nebudeme je striktně oddělovat, jelikož v osobě Guillerma Verduga se obé propojovalo. Nebudeme na něj tedy nahlížet jen jako na agenta Františka z Ditrichštejna, jak napovídá název této práce, ale budeme sledovat i projevy existující klientelní vazby.

Aktivní působení ve prospěch pána a jeho moci je velmi důležitou úlohou agenta. Úloha Guillerma Verduga jako informátora však může na první pohled působit poněkud pasivně. U většiny agentů bylo totiž předávání zpráv z místa svého pobytu jen jednou z jejich činností. Guillermo Verdugo se nenacházel přímo na bruselském dvoře a neměl ani příležitost vykonávat jiné činnosti, o které se starali agenti přítomní přímo u panovnických dvorů. Jak ale uvidíme později, jeho činnost jako agenta-informátora, i díky širokému geografickému záběru a různým typům informací, které Františkovi zasílal, lze jistě pokládat za aktivní pomoc Františkovi v „prosazování“ jeho moci. A informace patřily mezi její důležité nástroje. Na základě Františkova dopisu hraběti Salazarovi i listů Guillermových tedy vidíme jednoznačně existující vztah klienta a patrona, nicméně ten agentský, tedy pravidelný a s jistou odměnou, se patrně teprve v této době vytváří a plného naplnění dosáhne až s Guillermovým novým působištěm v blízkosti Flander, v Geldernu a v Rýnské Falci.

První dochovaný dopis informující o dění ve Flandrech, kde Guillermo Verdugo již jasně plní svou funkci agenta-informátora, napsal 1. srpna roku 1624 v Kreuznachu (odkud napříště budou odesílány všechny jeho dopisy). V něm však naznačuje, že pravidelná komunikace mezi ním a Františkem již nějakou dobu probíhala. „*Není to*

Nasavsko-Dietzského jako něco, co bylo vytvořeno na základě primárních klientelských vazeb. Ty tak mohou být jakýmsi (ne však vždy nutným) předstupněm či základem vazby mezi agentem a jeho pánem. JANSSEN, Geert H.: *The Political Brokerage in the Dutch Republic. The patronage networks of William Frederick Nassau-Dietz (1613–1664)*. In: COOLS, Hans – KEBLUSEK, Marika – NOLDUS, Baldoch (eds.). *Your Humble Servant. Agents in Early Modern Europe*. Hilversum 2006, s. 65–80, zde zejména s. 77.

tak dlouho od našich posledních dopisů o Flandrech“, píše Verdugo, a tak předání několika málo novinek, které má, nechává pouze na poslovi doručujícímu zprávu.¹¹³ Je tedy nasnadě zasadit počátek působení Guillerma Verduga jako agenta Františka z Ditrichštejna do roku 1623 či 1624.

6.1. Předávání informací jako agentova povinnost

I přestože byl agent, jak jsme již naznačili, pravděpodobně pevněji a formálněji vázán ke svému patronovi, je podle Keblusek stále nutné se dívat na službu agenta spíše jako na funkci (která mohla mít různý charakter) než jako na profesi.¹¹⁴ Jak tedy tato funkce vypadala v konkrétním případě Guillerma Verduga, jak se projevovala v jeho korespondenci a které povinnosti ji charakterizovaly?

V jednom z prvních dopisů Verdugo jasně označuje zasílání informací olomouckému biskupovi jako svoji povinnost, což jen potvrzuje, že v této době je již tím, co bychom na základě výše uvedeného pokusu o definici, označili agentem. „*Abych dostál svým povinnostem budu informovat Vaši Excelenci o všech novinkách, které se zde naskytanou.*“¹¹⁵ Tato formulace se pak opakuje napříč korespondencí. V podobném duchu se vyjadřuje, navíc se zdůrazněním pravidelnosti komunikace,

¹¹³ „*No obo tanta la distancia de nuestras cartas de Flandes.*“ MZA, Rodinný archiv Ditrichštejnů, inv. č. 1909, sign. 848, kart. 445, korespondence Guillerma Verduga, fol. 9 (Kreuznach, 1. srpna 1622).

¹¹⁴ KEBLUSEK, Marika: *Introduction. Profiling the Early Modern Agent.* In: COOLS, Hans – KEBLUSEK, Marika – NOLDUS, Baldoch (eds.). *Your Humble Servant. Agents in Early Modern Europe.* Hilversum 2006, s. 12.

¹¹⁵ „*Para corresponder a mis obligaciones a todas las novedades que por aca se ofreciesen ire dando parte a V[uestra] E[xcelencia].*“ MZA, Rodinný archiv Ditrichštejnů, inv. č. 1909, sign. 848, kart. 445, korespondence Guillerma Verduga, fol. 11. (Kreuznach, 3. prosince 1624).

například i v prosinci roku 1625. „*Abych dostál své povinnosti a slibu nechci, aby odešla pošta, aniž bych nenapsal Vaší Excelenci o tom, co nového se tu nabízí.*“¹¹⁶

V rámci textu dopisů se mnohokrát objevují vyjádření věrnosti a touhy Guillerma Verduga kardinálovi oddaně sloužit. „*Dokud budu živ (bude živa), bude mít ve mně [Vaše Excelence] pokorného a vděčného služebníka. Necht' je si Vaše Excelence jistá, že takovým pro ni budu navždy.*“¹¹⁷ Věrnost (ať už upřímná či jen na venek projevovaná) byla bezpochyby velmi důležitým (feudálním) prvkem patronátně-klientelních vazeb.¹¹⁸ Každý dopis pak končí obligátní formulací: „*líbá ruce Vaší Excelence, její pokorný služebník, don Guillermo Verdugo.*“¹¹⁹ Tato pokora, občas až přehnaná, je však ustáleným topos užívaným v korespondenci mezi patronem a jeho klientem či agentem.¹²⁰ Velmi užívané pojmy *servidor*, *hechura* či *criado*¹²¹, přičemž všechny můžeme do češtiny přeložit jako „služebník“, již na první pohled vyjadřují podřízenost osoby jejímu patronovi. Stejně tak vyjádření pokory slovy „*humilde*“ (pokorný) či „*humildemente suplico*“ (pokorně žádám) se rovněž hojně objevují ve Verdugově korespondenci. Vzpomeňme si, že označení *servidor* použil i sám František ve vztahu ke Guillermu Verdugovi v dopisu hraběti Salazarovi, a to současně s dalším označením

¹¹⁶ „*Para corresponder a mi obligacion y promesa no quiero que parta ordinario de que no escriba a V[uestra] E[xcelencia] de lo que por aca se ofrece.*” MZA, Rodinný archiv Ditrichštejnů, inv. č. 1909, sign. 848, kart. 445, korespondence Guillerma Verduga, fol. 55 (Kreuznach, 25. listopadu 1625).

¹¹⁷ „*Mientras uiuiese, tendra en mi un humilde y reconocido criado y asegurese V[uestra] E[xcelencia] que por tal me preciase siempre.*” Tato syntaktická konstrukce umožňuje dvě možnosti překladu – „*dokud budu živ*“ (já – Verdugo) či „*bude živa*“ (Excelence – František z Ditrichštejna). MZA, Rodinný archiv Ditrichštejnů, inv. č. 1909, sign. 848, kart. 445, korespondence Guillerma Verduga, fol. 9 (Kreuznach, 1. srpna 1624).

¹¹⁸ Martínez Millán je však přesvědčen, a oponuje tak Rolandu Mousnierovi, že v rámci těchto vztahů byla nakonec stejně klíčová (svým způsobem sobecká) užitečnost, a skutečnost, že klienti sloužili i vícero patronům či je během svého života měnili, to jen dokazuje. MARTÍNEZ MILLÁN, José: *La investigación sobre las élites del poder*. In: MARTÍNEZ MILLÁN, José (ed.): *Instituciones y élites del poder en la monarquía hispana durante el siglo XVI*. Madrid 1992, s. 22.

¹¹⁹ „*Besa las manos de V[uestra] E[xcelencia] su humilde criado, don Guillermo Verdugo.*”

¹²⁰ K otázce slovníku patronátně-klientelních vazeb více MARTÍNEZ MILLÁN, José: *La investigación sobre las élites del poder*. In: MARTÍNEZ MILLÁN, José (ed.): *Instituciones y élites del poder en la monarquía hispana durante el siglo XVI*. Madrid 1992, s. 19–20.

¹²¹ Ve Verdugově korespondenci nalézáme jen slova *servidor* a *criado*.

amigo („přítel“). Slovo „přítel“ však v době raného novověku nemělo pouze současný význam vztahu mezi osobami sobě rovnými, nýbrž mohlo rovněž zahrnovat nerovnocenné vztahy na bázi klientelismu.¹²²

6.2. Průběh komunikace mezi Verdugem a Ditrichštejnem

Jak již bylo řečeno, ani v období mezi lety 1624 a 1628, kdy Guillermo Verdugo působil jako informátor Františka z Ditrichštejna, není dochovaná korespondence Guillerma Verduga kompletní. Nenachází se v ní však žádný náznak toho, že by došlo k delšímu záměrnému přerušení komunikace a často poměrně velké mezery jsou tak patrně pouze důsledkem přesunů Ditrichštejnského archivu a nedochování jednotlivých listů.¹²³

Jelikož informovat Františka z Ditrichštejna bylo Verdugovou povinností, povětšinou ji plnil pravidelně a svědomitě. Několikrát se však setkáváme s tím, že Verdugo tuto svou povinnost nesplnil a patrně pak následovaly stížnosti jeho patrona. Vzhledem k tomu, že nemáme k dispozici Františkovy odpovědi, můžeme tyto stížnosti pozorovat pouze zprostředkovaně skrze Verdugovy omluvy na začátku textu některých listů. Ve většině z nich sice nezmiňuje přímo předchozí nelibost svého patrona, ale lze ji vytušit z jeho potřeby vysvětlovat důvody, proč byla doba od posledního dopisu poněkud

¹²² Za průkopníka ve studiu raněnovověkého „přátelství“ a všeobecně neformálních vztahů lze označit Wolfganga Reinharda a jeho práci *Freunde und Kreaturen*. REINHARD, Wolfgang: *Freunde und Kreaturen. „Verflechtung“ als Konzept zur Erforschung historischer Führungsgruppen. Römische Oligarchie um 1600*. München 1979. Pojem „přítel“ jako výraz klientelních vazeb zmiňuje i MARTÍNEZ MILLÁN, José: *La investigación sobre las élites del poder*. In: MARTÍNEZ MILLÁN, José (ed.): *Instituciones y élites del poder en la monarquía hispana durante el siglo XVI*. Madrid 1992, s. 20. V českém prostředí se tomuto tématu věnoval v několika studiích již zmiňovaný Václav Bůžek, srov. např. BŮŽEK, Václav: *„Páni a přátelé“ v myšlení a každodenním životě české a moravské šlechty na prahu novověku*. Český časopis historický, 100, 2002, č. 2, s. 229-264.

¹²³ Srov. tabulka shrnující korespondenci v příloze práce, v níž lze pozorovat i jednotlivé proluky mezi dochovanými listy.

delší. Verdugo většinou vysvětluje svou nečinnost ve službě Františkovi nedostatkem nových informací či svou nepřítomností a cestou do jiné oblasti. Pouze jednou se však setkáváme s explicitní reakcí na Františkovo napomenutí. „*V posledním dopise si Vaše Excelence postěžovala, že jsem nenapsal během své nepřítomnosti zde [V Kreuznachu], za což jsem již Vaši Excelenci požádal o odpuštění. O něj žádám i nyní kvůli poslednímu dopisu, který také chyběl, protože jsem byl v Hessensku a ani nebylo zrovna nic, o čem bych napsal.*“¹²⁴

Častým důvodem proluky v komunikaci však patrně bylo i (ne)fungování pošty. Guillermo Verdugo i František z Ditrichštejna vícekrát neobdrželi svou poštu či k nim doputovalo několik zásilek najednou a s velkým zpožděním.¹²⁵ „*Z dopisu Vaší Excelence z druhého tohoto měsíce jsem vyrozuměl, že mé dopisy došly k rukám Vaší Excelence najednou. Nepochybně se objasní, že to není nedodržením mé povinnosti, že nepřišly včas.*“¹²⁶ Možná i to je důvod, proč František z Ditrichštejna často odpovídal na dva až tři dopisy zároveň. Data Františkových odpovědí máme naštěstí k dispozici, jelikož každý dopis od roku 1624 má, zpravidla na volném druhém listu, připsaný, kdy byl dopis Verdugem odeslán a kdy na něj František odpověděl.¹²⁷ Dle Balcárkových ukázek rukopisu písařů z biskupské kanceláře, ale rukopisu biskupova, můžeme usoudit, že tento

¹²⁴ „*La de ultima de V[uestra] E[xcelencia] a sido con la queja de no auer exento durante mi ausencia de aqui de lo qual e pedido perdon a V[uestra] E[xcelencia] como lo hago tambien del ultimo ordinario que e faltado a causa de estar en la Hafsia¹²⁴ y porque ni auia cosa de momento de que auisar.*” MZA, Rodinný archiv Ditrichštejnů, inv. č. 1909, sign. 848, kart. 445, korespondence Guillerma Verduga, fol. 41 (Kreuznach, 30. září 1625).

¹²⁵ V 16. a 17. století se začala rozvíjet pošta do podoby, jak ji známe dnes. Toto pravidelné poštovní spojení, ve španělštině (*correo*) *ordinario*, mělo v každé oblasti pevně stanovené dny v týdnu, kdy odtud odcházely všechny zásilky. Vzhledem k tomu, že všechny Verdugovy dopisy z Kreuznachu, krom toho prvního, byly napsány v úterý, můžeme předpokládat, že pošta z Kreuznachu odcházela právě tento den.

¹²⁶ „*Por la de V[uestra] E[xcelencia] de 2 del presente e entendido de como mis cartas auian llegado juntas a manos de V[uestra] E[xcelencia] cierto se conosciere no ser falta a mi obligacion de que no uengan a su tiempo.*” MZA, Rodinný archiv Ditrichštejnů, inv. č. 1909, sign. 848, kart. 445, korespondence Guillerma Verduga, fol. 49 (Kreuznach, 14. září 1625).

¹²⁷ V tabulce v rámci přílohy jsou přehledně zaznamenána i data odeslání dopisu a data Františkových odpovědí.

přípis ve všech případech napsal sám František. Je tak nasnadě předpokládat, že František si korespondenci s Verdugem vyřizoval sám bez asistence sekretáře.¹²⁸

Pokud delší dobu vázla komunikace na straně Františka z Ditrichštejna, Verdugo okamžitě pojal obavy o kardinálovo zdraví a doufal, že problémem je jen ono nedokonalé poštovní spojení. „*Již ve třech poštách, co přišly, chybí dopisy od Vaší Excelence. Doufám, že to není kvůli zdraví.*“¹²⁹

I kvůli nespolehlivosti poštovního spojení dal Guillermo Verdugo, když se tato možnost několikrát naskytla, přednost prostředníkovi, který dopis doručil. „*Nechtěl se promeškat tak dobrou příležitost, jakou je posel, který říká, že bude sloužit Vaší Excelenci.*“¹³⁰ Podle Vybírala byla kombinace obou způsobů doručení – tedy pošty a osoby prostředníka – pro toto období velmi typická. Nejednalo se však, alespoň ne v našem případě, o posla (profesionála) v pravém slova smyslu, který by podnikl cestu jen kvůli doručení dopisu. Většinou se jednalo o důvěryhodnou osobu, která měla cestu k patronovi nebo blízko něj tak či tak kvůli jiným záležitostem. Využití této důvěryhodné osoby pak bylo stále vnímáno, a očividně i Guillermem Verdugem, jako bezpečnější a jistější.¹³¹ Zdá se pak, že Verdugo vybavil „posla“ i svým dopisem se zprávami, které měl tento člověk za úkol ústně předat.

¹²⁸ Pavel Balcárek rovněž předpokládá, že španělského sekretáře František v této době neměl a španělskou (ale i italskou) korespondenci si zajišťoval on sám. BALCÁREK, Pavel: *Kancelář kardinála Ditrichštejna a správa biskupských statků před Bílou horou*. Sborník archivních prací, 28, 1978, č. 1, s. 66–126 (zde zejména s. 95)

¹²⁹ “*Tres ordinarios ay que me faltan cartas de V[uestra] E[xcelencia], espero que no sera por falta de salud.*” MZA, Rodinný archiv Ditrichštejnů, inv. č. 1909, sign. 848, kart. 445, fol. 29 (Kreuznach, 15. července 1625).

¹³⁰ *No e querido perder tan buena ocasion que es la del portador desta que me dice ua a servir a V[uestra] E[xcelencia]*”. MZA, Rodinný archiv Ditrichštejnů, inv. č. 1909, sign. 848, kart. 445, korespondence Guillerma Verduga, fol. 9 (Kreuznach, 1. srpna 1624).

¹³¹ VYBÍRAL, Zdeněk: *Politická komunikace aristokratické společnosti v českých zemích na počátku novověku*. České Budějovice 2005, s. 229.

Dvakrát v rámci textu dopisů vystupují Verdugovi poslové z anonymity. V prvním případě se jedná o jakéhosi „kapitána Carlose de Haena“¹³², kterého Verdugo poslal na vídeňský dvůr a k Albrechtovi z Valdštejna kvůli vyřízení svých blíže nespecifikovaných záležitostí. Při té příležitosti měl tento pravděpodobně Verdugův agent jeho jménem navštívit i Františka z Ditrichštejna a přetlumočit mu novinky z Flander.¹³³ V druhém případě je to jeho bratr Francisco Verdugo, který se vydal do Vídně přímo k císaři a zároveň se setkal s bratrovým patronem, kterému se měl představit.¹³⁴ V obou případech není jasné, zda se František na vídeňském dvoře zrovna nacházel, či jej pak poslové navštívili na Moravě. Jistě však tento občasný osobní kontakt, i když přes prostředníka, mohl posilovat vztah mezi patronem a jeho agentem.

Nicméně naprostá většina komunikace mezi Františkem z Ditrichštejna a Guillermem Verdugem se realizovala pomocí pošty – onoho již zmiňovaného *ordinario*. František z Ditrichštejna měl zřízenou vlastní ordinární poštu z Vídně, v rámci které mu byly doručovány zásilky do místa jeho aktuálního pobytu (Olomouce, Mikulova atd.).¹³⁵ Pošta z Kreuznachu tak pravděpodobně putovala nejdříve do Vídně.

¹³² Bohužel se nepodařilo tuto osobu identifikovat.

¹³³ „Vyslal jsem k tomuto dvoru a k vévodovi frýdlantskému kvůli některým mým záležitostem osobu, která nese tento dopis. Je to kapitán Carlos de Haen. Přišlo mi, že je mou povinností ho doprovodit z těchto končin a pověřit ho, aby nejpokorněji políbil ruce Vaší Excellence a pověděl jí o všem, co se zde odehrává.“
(“Auiendo despachado para essa corte y el duque de Fritlant en ciertos negocios míos a la persona que esta lleba y es el capitan Carlos Haen. Me ha parecido de ser mi obligacion acompañarle destos renglones y de ordenalle bese a V[uestra] E[xcelencia] muy umildemente las manos de mi parte y la de particularmente a V[uestra] E[xcelencia] quenta de lo que por estas partes se passa.”).

MZA, Rodinný archiv Ditrichštejnů, inv. č. 1909, sign. 848, kart. 445, korespondence Guillerma Verduga, fol. 121 (Kreuznach, 20. července 1627).

¹³⁴ „Pověřil jsem ho, aby políbil ruce Vaší Excellence a představil se. (...) On Vaší Excelenci zpraví o všem, co nového se tu nabízí.“ (“He ordenado que uaya a besar las manos de V[uestra] E[xcelencia] a darse a conocer (...) el dara parte a V[uestra] E[xcelencia] de todo lo que se ofresce de nuebo”). MZA, Rodinný archiv Ditrichštejnů, inv. č. 1909, sign. 848, kart. 445, korespondence Guillerma Verduga, fol. 95 (Kreuznach, 31. května 1626).

¹³⁵ BALCÁREK, Pavel: *Kancelář kardinála Ditrichštejna a správa biskupských statků před Bílou horou*. Sborník archivních prací, 28, 1978, č. 1, s. 66–126 (zde zejména s. 96).

6.3. Zdroje a typy informací

Výše jsme popsali způsob, jakým zprávy a informace v nich obsažené putovaly k olomouckému biskupovi. Nicméně, jakým způsobem Guillermo Verdugo tyto informace získával? A jaké informace to vůbec byly? Agenti často od svých patronů dostávali instrukce o tom, jaké jsou jejich povinnosti a co se týče předávání informací, jaké informace jsou pro patrony klíčové, zajímavé a na které se má agent při svých zprávách soustředit. Bohužel v případě Guillerma Verduga nemáme podobné pokyny k dispozici, tudíž můžeme Františkovy zájmy rekonstruovat pouze na základě opakujících se témat, které Guillermo Verdugo do svých relací zahrnoval. Uvidíme, že to zdaleka nebyly jen informace z probíhajících bitev a obléhání měst, nýbrž, že informace, které kardinál od svého agenta dostával, byly velmi různorodé, zajímavé a některé možná až překvapující.

Vzhledem k tomu, že se Guillermo Verdugo patrně osobně neúčastnil bojů třicetileté války v oblasti Nizozemí a pouze se podílel na formování vojenských jednotek, nemohl Františka informovat z pozice očitého svědka válečných operací. Stejně tak nebyl přímo přítomen na již zmiňovaném bruselském dvoře, a tak si tyto informace, i přestože k nim měl „geograficky velmi blízko“, musel sám někde opatřit. Jak jsme již zmínili, klientský (ale i agentský) systém byl svým charakterem vertikální, založený na nerovnocenných vztazích. Tato vertikálnost se pak projevovala i v rozvětvení klientských (agentských) sítí. Osoby, které působily jako klienti či agenti, totiž velmi často samy disponovaly vlastními takovými služebníky.¹³⁶

¹³⁶ KEBLUSEK, Marika: *Introduction. Profiling the Early Modern Agent*. In: COOLS, Hans – KEBLUSEK, Marika – NOLDUS, Baldoch (eds.). *Your Humble Servant. Agents in Early Modern Europe*. Hilversum 2006, s. 9–15, zde zejména s. 14.

Zdá se, že Verdugovy informační sítě sahaly i dále než do Flander a k tomu mu dopomáhali jeho vlastní zpravodajové. Často pak kopie dopisů, které mu od jeho zpravodajů přicházely, přikládal k vlastním dopisům pro Františka jako přílohy. Bohužel se ne všechny tyto „suplementy“, které jsou v rámci textu dopisů Verdugem zmiňovány, dochovaly.¹³⁷ Mnohokrát je pak Verdugo ve svém vlastním dopise strohý a jen letmo komentuje (někdy i vůbec) obsah těchto přeposílaných kopií, což nám v případě, že se nedochovaly, znemožňuje zjistit jejich téma. V jiných, pro nás lepších případech, rozebírá obsah podrobněji. Dokumenty, které v příloze Verdugo Františkovi zasílal, jsou často velmi zajímavé, a proto se i jim budeme v následujícím textu věnovat.

Jak uvidíme níže, v dopisech Františkovi z Ditrichštejna nalezneme zprávy i z Anglie, Francie nebo madridského dvora. Tyto zprávy z území mimo Flandry však téměř vždy k Verdugovi přicházejí, podle jeho vlastní slov, skrze Brusel. Guillermo Verdugo měl totiž patrně v Bruselu vlastního, velmi aktivního agenta či agenty, jelikož většina kopií, které přikládal, byla právě odtamtud. Tento agent či agenti byli pro Verduga v rámci získávání informací patrně klíčoví, i když nepochybně nebyli jediným informačním zdrojem. „*To je vše, co se mi nabízí říci nového v této poště Vaší Milosti, kterou necht' Náš Pán ochraňuje, přeje Váš pokorný služebník z Bruselu.*“¹³⁸ Nicméně Verdugo ani jednou nezmiňuje žádné jméno, zachovává naprostou anonymitu svých

¹³⁷ Důvody jejich nedochování se pokusíme podat analogicky k vysvětlení Tomáše Parmy, proč se nedochovaly Avvisi, tedy římské noviny, které tamní agent Františkovi zasílal. Jednak mohly být přílohy Verdugových dopisů Františkem dále distribuovány, nebo, a to se jeví jako pravděpodobnější, se ztratily během rozdělení a přesunů Ditrichštejnského archivu. Ten byl v roce 1646 poničen švédskými vojsky a rozdělen putoval po vícero místech až do 20. století. Kopie dopisů, které Verdugo přikládal k listům pro Františka, však nikdy nenesou jeho jméno. Během kompletování a uspořádávání fondů v Moravském zemském archivu v Brně v 50. letech 20. století, tak mohly být jako dokumenty neadresné povahy, stejně jako římské noviny, jen stěží přidruženy ke korespondenci Guillerma Verduga. PARMA, Tomáš: *František kardinál Dietrichstein a jeho vztahy k římské kurií: Prostředky a metody politické komunikace ve službách moravské církve*. Brno 2011, s. 219.

¹³⁸ „*Es lo que se me ofrece dezir de nuebo con este ordinario a V[uestra] S[eñoría] cuya persona guarde nuestro señor como este su humilde criado desea de Brus[el]as.*” Bruselský agent Guillermu Verdugovi. MZA, Rodinný archiv Ditrichštejnů, inv. č. 1909, sign. 848, kart. 445, korespondence Guillerma Verduga, fol. 46 (Brusel, 4. září 1626, příloha k dopisu ze 7. října 1625).

informátorů a omezuje se na vyjádření jako, „o čem mě zpravili dnešní poštou“¹³⁹, „novinky, které mi píší z Flander, uvidí Vaše Excelence v přiloženém dopise“¹⁴⁰, či že posílá „shrnutí dopisu od jedné vlastní osoby“¹⁴¹. Tuto anonymitu nedodržel jen v případě svého bratra Juana, jehož dopis, respektive jeho část, Verdugo Františkovi v jednom případě přeposlal. Tímto chtěl nepochybně Františka nenápadně upozornit, krom již zmíněného bratra Francisca, kterého František již znal, na dalšího člena rodiny ochotného kardinálovi v případě potřeby sloužit. „Jak podrobněji ráčí Vaše Excelence vidět z výňatku dopisu, který je zde opsán, od jednoho mého bratra, dona Juana.“¹⁴²

Z důvodu této anonymity je navíc velmi obtížné sledovat původ Verdugových informací, včetně těch z válečných bojišť, a kopií či souhrnů, které přeposílal. I kvůli tomu, že Verdugo své zdroje často komentuje jen velmi stroze, nemůžeme ve většině případů s určitostí říci, kde ke kopiím či souhrnům dopisů přišel, zda byl daný dopis poslán přímo jemu některým z jeho informátorů přímo na místě, či i on jej získal pouze v kopii přes svého zpravodaje v Bruselu. Verdugovo oblíbené a časté vyjádření „informují mě v této poště z Flander (...)“¹⁴³ a jeho různé obměny je pro sledování stopy původu Verdugových zpráv bohužel příliš neurčité.

¹³⁹ „(...) lo que me han auisado oy con el ordinario (...).“ MZA, Rodinný archiv Ditrichštejnů, inv. č. 1909, sign. 848, kart. 445, korespondence Guillerma Verduga, fol. 37 (Kreuznach, 16. září 1625).

¹⁴⁰ „Las nuebas que de Flandes me escriuen uera las V[uestra] E[xcelencia] por el papel que aqui ua junto.“ MZA, Rodinný archiv Ditrichštejnů, inv. č. 1909, sign. 848, kart. 445, korespondence Guillerma Verduga, fol. 25 (Kreuznach, 8. dubna 1625).

¹⁴¹ „(...) un extracto de carta de una persona particular (...)“ *Particular* znamená vlastní či soukromý. Domnívám se, že je zde vhodnější překlad vlastní. Ač výsledné spojení vlastní osoba zní poněkud kostrbatě, myslím, že naznačuje, že se jedná o Verdugova vlastního informátora. MZA, Rodinný archiv Ditrichštejnů, inv. č. 1909, sign. 848, kart. 445, korespondence Guillerma Verduga, fol. 61 (Kreuznach, 13. ledna 1626).

¹⁴² „(...) como particularmente sera V[uestra] E[xcelencia] seruido de veer por el extrato de carta, que aqui va escrita, de un hermano mio don Juan.“ MZA, Rodinný archiv Ditrichštejnů, inv. č. 1909, sign. 848, kart. 445, korespondence Guillerma Verduga, fol. 111 (Kreuznach, 13. října 1626).

¹⁴³ „Me auisan con este ordinario de Flandes (...)“ MZA, Rodinný archiv Ditrichštejnů, inv. č. 1909, sign. 848, kart. 445, korespondence Guillerma Verduga, fol. 47 (Kreuznach, 14. září 1625).

Kromě vlastních agentů a zpravodajů je nasnadě přemýšlet i o novinách jako možném zdroji Verdugových informací, jelikož i ve Španělském Nizozemí se v této době rozvíjí „trh s informacemi“, koluje nespočet ručně psaných novin navázaných na pravidelnou poštu a v Antverpách již dokonce vycházejí noviny tištěné.¹⁴⁴ Nicméně v rámci Verdugovy korespondence explicitní zmínku o novinách jako zdroji informací či o jejich použití jako přílohy dopisu nenalzáme. Ve většině případů se Verdugo odkazuje na „cartas“ („dopisy“), které jsou mu zaslány, a využití novinových zpráv by tak muselo být skryto ve Verdugových výše zmíněných neurčitých vyjádřeních jako „dnešní poštou mi přišly novinky, které jsou zde přiloženy.“¹⁴⁵

Již jsme zmínili, že Guillermo Verdugo nebyl jediným informátorem Františka z Ditrichštejna z oblasti Flander, avšak nevíme, zda o své existenci s Martinem Somogyim navzájem věděli, či spolu dokonce nebyli v kontaktu. Z mnohých zmínek napříč Verdugovou korespondencí však můžeme potvrdit, že měl alespoň rámcové povědomí o jiných Františkových informátorech a jejich rovinách působnosti. Mohl tak pro kardinála vybírat relevantní a možná i jedinečné informace, které by odjinud nezískal. Proto například píše: „o úspěších v Dolním Sasku a Itálii bude mít Vaše Excelence podrobnější a čerstvějších zprávy, tudíž nebudu unavovat těmi, které mám já.“¹⁴⁶

Rovněž Verdugo, zdá se, předpokládá, že o některých významných válečných střetnutích může být František zpraven z bojiště přímo jejich aktéry, jako je tomu v případě hraběte Jana Tserclaese Tillyho, jednoho z vrchních velitelů císařských vojsk,

¹⁴⁴ K tomu více ARBLASTER, Paul: *From Ghent to Aix. How They Brought the News in the Habsburg Netherlands, 1550–1700*. Leiden-Boston 2014.

¹⁴⁵ „Con el ordinario de oy me an uenido las nuebas que aqui uan juntos.” MZA, Rodinný archiv Ditrichštejnů, inv. č. 1909, sign. 848, kart. 445, korespondence Guillerma Verduga, fol. 68 (Kreuznach, 20. února 1626).

¹⁴⁶ „Porque de los successos en la Saxonia Baja y Italia tendra V[uestra] E[xcelencia] mas particulares y nueuas frescas, no cansare con las que tengo.” MZA, Rodinný archiv Ditrichštejnů, inv. č. 1909, sign. 848, kart. 445, korespondence Guillerma Verduga, fol. 41 (Kreuznach, 30. září 1625).

a jeho vítězství v bitvě u Lutteru. „*O vítězství, které získal hrabě Tilly proti dánskému králi, nemusím Vaši Excelenci informovat. Jsem si jist, že o něm dá vědět jinou cestou.*“¹⁴⁷ Nicméně i tak přikládá popis bitvy, a dokonce seznam zajatých nepřátel, jelikož se, podle něj, jedná o „*tak velký úspěch.*“¹⁴⁸

6.3.1. Válečné události ve Flandrech

Jádrem informačního celku, který putoval ke kardinálu Ditrichštejnovi a který se přímo týká Flander, byly zprávy vojenského charakteru. Je jistě štěstím, že korespondence je velmi dobře dochována právě pro léta 1625 a 1626, kdy se po chvíli míru znovuobnovují boje a proti habsburským vojskům se postaví i Dánsko a Anglie za tiché podpory Francie, jejíž vztahy se Španělskem se zhoršují a následně uzavřeným mírem uklidňují.

Jednou z prvních významných válečných událostí, které Verdugo Františkovi zprostředkovává, je obléhání Bredy, kterým se boje ve Flandrech po příměří obnovily.¹⁴⁹ Jak jsme již zmínili, velké množství zpráv získával Verdugo od svého agenta či agentů v Bruselu, nicméně se zdá, že tomu tak nebylo vždy. Některé zprávy o pohybech vojsk, úspěších i neúspěších sice získával skrze své zdroje na bruselském dvoře (zejména to pozorujeme v korespondenci od roku 1626), nicméně lze předpokládat, že na klíčových

¹⁴⁷ „*De la victoria que ha obtenido el conde de Tilly contra el Rey de Dinamarca no tengo que dar parte a V[uestra] E[xcelencia], pues seguro estoy que dara della aviso muy particularmente por otra via.*” MZA, Rodinný archiv Ditrichštejnů, inv. č. 1909, sign. 848, kart. 445, korespondence Guillerma Verduga, fol. 104 (Kreuznach, 8. září 1626).

¹⁴⁸ „*Tan buen successo.*” TAMTÉŽ.

¹⁴⁹ Ke kontextu obléhání Bredy i dalších událostí třicetileté války lze doporučit dnes již klasické přehledové práce Geoffreyho Parkera, například PARKER, Geoffrey (ed.): *Thirty Years War*. Second edition. New York-London 1997. Z českých prací pak samozřejmě nelze nezmínit práci prof. Polišínského. POLIŠENSKÝ, Josef: *Třicetiletá válka a evropské krize 17. století*. Praha 1970. Rovněž velmi faktograficky podrobná a přesná je dizertační práce Víta Mišagy o dánské fázi třicetileté války a jejích projevech na Moravě a Slezsku. MIŠAGA, Vít: *Kristián IV., Mansfeld a vpád do Slezska a na Moravu. Vybrané kapitoly z dějin dánské fáze třicetileté války*. Univerzita Karlova 2014.

bojištích této fáze třicetileté války měl i své vlastní informátory, jejichž anonymitu, jak jsme již zmínili, přísně zachovává. Verdugo totiž jako válečný veterán a také osoba zodpovědná za „výstavbu“ a rekrutování vojsk bezpochyby disponoval mnohými kontakty na velitele účastníci se bojů. Je možné, že i u obléhání města Breda měl Verdugo vlastního informátora. Například součástí dopisu z 1. dubna 1625 je i souhrn dopisu napsaného neznámým kým 25. března z ležení u Bredy, který popisuje příchod posil k podpoře jednotek Ambrosia Spinoly.¹⁵⁰ Rovněž víme na základě útržků korespondence dochované ve fondu Rodinného archivu Verdugo-Doupov, že obléhání Bredy se zúčastnil i Guillermov bratr Francisco. Ten informoval svého bratra o dění při obléhání, ačkoliv patrně nebyl přímo tím, kdo Verdugovi zaslal výše zmíněný dopis. Pokud by použil přímo dopis svého bratra Francisca, je nasnadě předpokládat, analogicky k již zmíněnému případu, kdy Františkovi přeposlal dopis od svého bratra Juana, že by jeho autora ve svém komentáři zmínil.¹⁵¹

Od druhé poloviny roku 1626 a zejména v roce 1627 se v popisu válečných událostí čím dál víc spoléhá na listy z Bruselu, které Františkovi často pouze s krátkým komentářem přeposílá. Tímto způsobem Františka zpravuje o obléhání města Grol, o námořním tlaku, který vytvářeli španělské lodě u Dunkerku či francouzsko-anglickém střetnutí o Île de Ré. Ať už ale informace o válečném dění Verdugo získával z jakýchkoliv zdrojů, jistě patřily k těm pro olomouckého biskupa nejdůležitějším.

V jednom případě Verdugo zpravuje olomouckého biskupa i o jedné mimoevropské válečné události, která ale kopírovala konflikt evropský – znovudobytí

¹⁵⁰ MZA, Rodinný archiv Ditrichštejnů, inv. č. 1909, sign. 848, kart. 445, korespondence Guillerma Verduga, fol. 21 (Kreuznach, 1. dubna 1625).

¹⁵¹ Francisco odeslal svůj dopis Guillermovi o tři dny dříve 22. března, navíc s docela jiným typem informací. Určité informace ale mohly Guillermovi posloužit. Francisco Verdugo Guillermu Verdugovi. SOA Plzeň (pobočka Klášter), Rodinný archiv Verdugo-Doupov. inv. č. 8, sign. Ba2, kart. 2, nefoliováno (Breda, 22. března 1625).

Zátoky všech svatých (*Bahía de todos los santos*) v Brazílii, kterou Španělé získali na Nizozemcích v roce 1625.¹⁵² Znovu se, jako ve spoustě případů, odkazuje na kopii dopisu popisující tuto velmi významnou bitvu, která se však bohužel nedochovala.¹⁵³ Zprávy pak sledují i návrat vítězné flotily, a i setkání jedné z nich s loďmi Holanďanů u Azorských ostrovů, při kterém španělská a holandské lodě vzplály a zemřelo 124 námořníků, včetně jednoho z velitelů v Zátoce všech svatých – Juana de Orellana.¹⁵⁴

Verdugo poměrně podrobně sleduje nejen pozemní bitvy, ale právě i námořní šarvátky mezi Španělskem a Holanďany či Angličany, ať už jde o „přetlačování“ v oblasti španělského Dunkerku či například úspěšnou obranu Cádizu proti Angličanům, kteří se chtěli zmocnit lodí připlouvajících s bohatým nákladem z Indií. O tomto velkém úspěchu Francisca Giróna a vlastně největším přímém střetnutí mezi Angličany a Španěly v této fázi války opět přeposílá Františkovi zprávu, která tentokrát přišla k Verdugovi mimořádnou poštou (*extraordinario*).¹⁵⁵

Co se týče válečných událostí, Guillermo Verdugo několikrát reaguje i na informace, které mu „na oplátku“ předával František, jenž ho zpravoval o selském povstání v Horních Rakousích, postupu Gábora Bethlena či vpádu Mansfeldových vojsk do Slezska. Právě v reakci na tuto poslední událost neváhal Guillermo Verdugo alespoň slovně projevit odvahu a touhu zase jednou posloužit svému patronovi a být se za něj ve válce. Vzpomíná tak na své vojenské působení na Moravě po bitvě na Bílé hoře,

¹⁵² K tomuto například MARQUES, Guida: *As ressonâncias da Restauração da Bahia (1625) e a inserção da América portuguesa na união ibérica*. In: *O governo dos Filipes. Política, administração e representações do poder em Portugal e nos territórios ultramarinos*. Lisboa 2011, s. 121–146. Guida Marques odkazuje v první poznámce na další literaturu k tématu.

¹⁵³ MZA, Rodinný archiv Ditrichštejnů, inv. č. 1909, sign. 848, kart. 445, korespondence Guillerma Verduga, fol. 31 (Kreuznach, 29. července 1625).

¹⁵⁴ MZA, Rodinný archiv Ditrichštejnů, inv. č. 1909, sign. 848, kart. 445, korespondence Guillerma Verduga, fol. 31 (Kreuznach, příloha k dopisu z 25. listopadu 1625).

¹⁵⁵ MZA, Rodinný archiv Ditrichštejnů, inv. č. 1909, sign. 848, kart. 445, korespondence Guillerma Verduga, fol. 59 (Kreuznach, 2. prosince 1625).

o němž jsme se v úvodu zmínili. „*Snad až závidím těm mužům, kteří tam jsou se svými vojáky v blízkosti či ve službách Vaší Excelence. Rád bych tam byl s pár valonskými mušketýry, abych bránil Moravu, jako jsem to už kdysi udělal.*“¹⁵⁶

6.3.2. „Su Alteza“ a bruselský dvůr

Mezi další důležité informace, které Verdugovi zprostředkoval jeho agent či agenti v Bruselu, byly ty pocházející přímo z prostředí tamního místodržitelského dvora. O jeho důležitosti a zajímavosti pro Františka z Ditrichštejna jsme se v předcházejícím textu zmínili. Tyto informace se pak mohly krýt se zprávami již zmíněného Martina Somogyiho.

Především v roce 1625 se pozornost, ať už v rámci Verdugova komentáře či přeposlaného dopisu v příloze, zaměřuje aktivity Její Výsosti („Su Alteza“). I přestože jméno není nikde zmíněno, lze snadno odhalit, že se jedná o španělskou infantku Isabelu Kláru Eugenie, místodržitelku Španělského Nizozemí a vdovu po arcivévodovi Albrechtovi. Zprávy o ní mohly být pro Františka zajímavé nejen z toho důvodu, že byla hlavou bruselského dvora, a tedy i většina mocenských vztahů, formálních i neformálních, k ní nutně směřovala, nýbrž i proto, že se s ní František osobně znal. Její svatby s arcivévodou Albrechtem v roce 1599 se totiž František z Ditrichštejna zúčastnil jako papežský legát.¹⁵⁷

¹⁵⁶ „*Asta envidia tengo a esos señores que se hallan ay a mano o a seruicio con su soldadesca a V[uestra] E[xcelencia] que me holgara hallarme ay con algunos musquetero valones para poder defender la Moravia como lo e echo otra vez.*” MZA, Rodinný archiv Ditrichštejnů, inv. č. 1909, sign. 848, kart. 445, korespondence Guillerma Verduga, fol. 104 (Kreuznach, 8. září 1626).

¹⁵⁷ PARMA, Tomáš: *František kardinál Dietrichstein a jeho vztahy k římské kurii: Prostředky a metody politické komunikace ve službách moravské církve*. Brno 2011, s. 90–107.

Nejrozsáhlejší popis jejích aktivit máme k dispozici z cesty, kterou podnikla z Bruselu do Dunkerku. Ten se v té době nacházel pod španělskou nadvládou a byl důležitou námořní základnou Španělska pro napadání zejména anglického loďstva. Jedná se o přílohu k dopisu z 2. září 1625, která obsahuje podrobně popsany itinerář cesty s různými zastaveními a setkáními. Tento text je zajímavý bezesporu hlavně tím, že velmi dobře koresponduje s dobovým obrazem Isabely Kláry Eugenie jako ideální zbožné ženy a mezi lidmi velmi oblíbené panovnice.¹⁵⁸

„7. tohoto měsíce odjela Její Výsost z tohoto dvora do Flander.“¹⁵⁹ Na začátku své cesty Isabela navštívila klášter bosých karmelitek v Ghentu. Tam „dala závoj několika karmelitkám, které jí dříve sloužily jako dvorní dámy.“¹⁶⁰ Zpět přes Brusel se vydala do cisterciáckého kláštera v Dunes, kde se podívala na ostatky svatého Idelsbalda, během čehož „přišla spousta lidí z okolí.“¹⁶¹ Svou cestu završila v Dunkerku, kde se jí dostalo „velkého uvítání měšťany a vojáky a bylo vystřeleno několik dělových

¹⁵⁸ Isabela Klára Eugenie vyrůstala na madridském dvoře v době, kdy se do něj, respektive do kláštera bosých klarisek (Descalzas Reales) vrátila vdova po císaři Maximiliánovi II Marie. Isabela Klára Eugenie v tomto klášteře strávila ve společnosti Marie velkou část svého dospívání. Po celý zbytek života jí zůstal řeholní život velmi blízký a v mnohém se (alespoň navenek) podobala své tetě Marii, která byla pověstnou obráncí katolicismu. Isabele Kláře Eugenie se dlouhodobě věnuje Cordula Van Wyhe (Schumann). Ve své dizertační tezi se konkrétně věnovala i jejímu dobovému obrazu a reprezentaci. Často byla například v umění zobrazována v řeholním hábitu. SCHUMANN, Cordula: *Humble wife, charitable mother and chaste widow: representing the virtues of the Infanta Isabel Clara Eugenia (1599–1633)*. Doctoral thesis. University of London. London 2000. V této souvislosti je třeba zmínit i práci španělské historičky Elisy Garcíi Prieto. GARCÍA PRIETO, Elisa: *La infanta Isabel Clara Eugenia de Austria, la formación de una princesa europea y su entorno cortesano*. Tesis Doctoral. Universidad Complutense de Madrid 2013.

¹⁵⁹ „A 7 deste partio Su A[lteza] desta corte para Flandes.“ MZA, Rodinný archiv Ditrichštejnů, inv. č. 1909, sign. 848, kart. 445, korespondence Guillerma Verduga, fol. 35–36 (Kreuznach, příloha k dopisu z 2. září 1625).

¹⁶⁰ „Y dio el velo a unas monjas carmelitas que la auian seruido parte de damas.“ TAMTĚŽ. Vstup bývalých dvorních dam z bruselského dvora do místních klášterů byl podle Corduly Van Wyhe velmi častý. Sebe prezentace bruselského dvora se totiž skutečně podobala obrazu kláštera, v němž se dívky pod vedením zbožné Isabely Kláry Eugenie pouze připravovaly na vstup do kláštera skutečného. Prezentovaný život na bruselském dvoře měl prý mnoho společného s životem řeholním. Zde tedy vidíme, že Isabela je přímo tou, která své svěřenkyňe do řeholního života uvede předáním „závoje“. VAN WYHE, Cordula: *Infanta Isabella and Her Confessor Andrés de Soto*. *The Sixteenth Century Journal*, 35, 2004, č. 2, s. 411–455 (zde zejména s. 425).

¹⁶¹ „Acudio mucha jente de los lugares vehinos.“ TAMTĚŽ.

kulí, které dopadaly blízko lodí rebelů, které jsou blízko Dunkerku.“¹⁶² Celá cesta tak byla patrně prezentací panovnické moci, která v konečném důsledku měla zapůsobit na nepřítele a podle tohoto pramene skutečně zapůsobila, jelikož „*příchod Její Výsosti a vyslání posil Jejího Veličenstva na hranice s Francií způsobily obavy místních Francouzů a tak posílili své pevnosti.*“¹⁶³ V blízkosti Dunkerku pak navštívila další klášter San Winoc v Bergas, kde „*pro ni místní jeptišky připravily velmi dobrou svačinu a lidé z města vytvořili v jejím domě obrovskou řadu.*“¹⁶⁴

Obraz „svaté“ panovnice sdílela během jeho života i s se svým manželem arcivévodou Albrechtem. Tento manželský pár se stal v rámci náboženského a polického boje proti reformaci symbolem „katolické jednoty a síly“ a ztělesněním protireformačních ideálů a připojoval se tak k habsburské dynastii, jejíž identita (i jejich služebníků) byla právě na obraně katolicismu a silné katolické ortodoxii založena.¹⁶⁵ Stejný obraz se tak s pomocí Guillerma Verduga dostal i k olomouckému biskupovi, kterému se taková reprezentace habsburské moci a zbožné panovnice jistě líbila.

Tento popis pak Guillermo Verdugo získal přes svého informátora na bruselském dvoře a zdálo by se, že podávání zpráv o aktivitách místodržitelky bylo jedním z jeho hlavních úkolů. Ještě před návratem Její Výsosti si totiž Verdugův informátor posteskl: „*Velmi mě trápí, že by nepřítomnost Její Výsosti způsobila, že bych nemohl Vaší Milosti*

¹⁶² “*Donde fue reciuida con una gran salua de la Burjesia y soldatesca y tiraronse algunas balas de artilleria que alegauan acerca de los bapeles de los rebeldes.*” TAMTÉŽ.

¹⁶³ “*La venida de Su A[lteza] y el hauer embiado jente de su M[ajestad] a las fronteras de Fracnia han puesto a cuidado a los franceses destos confines y assi han reforzado sus presidios.*” TAMTÉŽ. Snad by tak bylo možné tuto cestu označit, i kvůli slavnostnímu přijetí v Dunquerku, za cestu královskou.

¹⁶⁴ Isabela Klára Eugenie byla pověstná svou skromností v kontaktu s jeptiškami. Údajně vyžadovala, aby se k ní nechovali jako k panovnici, ale jako jedné z nich, což zahrnovalo i společné jídlo bez výrazných ceremonií. VAN WYHE, Cordula: *Infanta Isabella and Her Confessor Andrés de Soto. The Sixteenth Century Journal*, 35, 2004, č. 2, s. 411–455 (zde zejména s. 427).

¹⁶⁵ K tomuto více zejména DUERLOO, Luc: *Dynasty and Piety. Archduke Albert (1598-1621) and Habsburg Political Culture in an Age of Religious Wars*. Burlington 2012.

v této poště říci více než, že dánský král požádal o pomoc rebelské stavy.¹⁶⁶ Nakonec však přidá informací mnohem více.

Nicméně v určitém rozporu s tímto vyjádřením je fakt, že podobně podrobné zprávy o Isabele Kláře Eugenie už ve Verdugově korespondenci dále nenalezneme a napříště se komentáře bruselského agenta, které Verdugo Františkovi přeposílá, omezují pouze na konstatování, že „*Její Výsost je, díky Bohu, zdráva.*“¹⁶⁷

6.3.3. Diplomatické vztahy

Skrze Brusel se ale k Verdugovi dostávaly zejména informace týkající se diplomatických vztahů, které byly samozřejmě pro toto období, stejně jako ty z „jejich prodloužené ruky“ – válečnictví, klíčové. Během roku 1625 jsou v rámci korespondence centrem pozornosti zejména zhoršující se vztahy habsburského tábora s Anglií, které se samozřejmě projeví i na bruselském dvoře. „*Podle všeho to vypadá na přerušení vztahů s Anglií, jejíž vyslanec opustil Brusel, jakož i ten, který zastupoval Její Výsost Veleváženou infantku v Anglii.*“¹⁶⁸

Následné sbližování Anglie a Spojených nizozemských provincií pak Verdugo Františkovi přibližuje i další zajímavou přílohou, která se však bohužel nedochovala, a to spojeneckou smlouvu mezi oběma stranami. „*S tímto [dopisem] posílám přepis*

¹⁶⁶ „*Muy congojado me tiene de que la ausencia de Su A[lteza] sea caussa de que no pueda dezir a V[uestra] S[eñoría] con este ordinario mas de que el Rey de Dinamarca ha pedido asistencia a los estados rebeldes*” MZA, Rodinný archiv Ditrichštejnů, inv. č. 1909, sign. 848, kart. 445, korespondence Guillerma Verduga, fol. 45 (Kreuznach, příloha dopisu ze 7. října 1625).

¹⁶⁷ „*Su A[lteza] queda con salud, a Dios gracias.*” MZA, Rodinný archiv Ditrichštejnů, inv. č. 1909, sign. 848, kart. 445, korespondence Guillerma Verduga, fol. 86 (Kreuznach, příloha dopisu z 21. dubna 1626).

¹⁶⁸ „*Segun las aparencias grandes que ay se rompera con Inglaterra cuyo agente desse rey se a retirado de Brusselas como tambien el que estaba de parte de Su A[lteza] Il[ustris]ma infanta en Inglaterra.*” MZA, Rodinný archiv Ditrichštejnů, inv. č. 1909, sign. 848, kart. 445, korespondence Guillerma Verduga, fol. 47 (Kreuznach, 14. října 1625).

smlouvy, kterou uzavřel anglický král s Holanďany.¹⁶⁹ Kde ji získal, Verdugo opět ponechává bez komentáře. Pravděpodobně to byl znovu bruselský dvůr, odkud mu dokument přišel, jelikož další informace týkající se Anglie, včetně jejich vnitřních záležitostí, kterým se budeme později věnovat, získával přes svého bruselského agenta.

Dalším samozřejmým tématem korespondence byly zhoršující se vztahy mezi Španělskem a Francií, složitá vyjednávání o míru, do nichž se zapojily i spory o území Valtelliny a nakonec i uzavření vrtkavých mírových smluv. Zpočátku je František informován o rozmístování francouzských vojsk na hranici. Posléze se v krátké zprávě, kterou Verdugo opět připojuje jako přílohu, seznamuje s tím, jak se do celé záležitosti zapojil papež za pomoci svého legáta a synovce – kardinála Francesca Barberiniho. „*Včera přišly dopisy z Francie z druhého tohoto měsíce se zprávou, že se kardinál Barberino odebral z Fontainebleau do Paříže s celým svým doprovodem, aniž by se rozloučil s králem [francouzským, pozn. aut.], jelikož se mu nedostalo uspokojení, v tom, co si přála Jeho Svatost – aby jí byly vráceny pevnosti ve Valtellině.*“¹⁷⁰

Kromě formálních zpráv o průběhu vyjednávání mezi Španělskem a Francií se však setkáváme opět s další velmi zajímavou přílohou, až možná kuriozitou, kterou Verdugo Františkovi přeposlal v listopadu roku 1625, tedy v období nejintenzivnější pře o mír. V dopise z 25. listopadu 1625 Verdugo píše, že „*společně*

¹⁶⁹ “*Con esta ua un traslado del contrato que ha hecho el Rey de Inglaterra con los olandeses.*” MZA, Rodinný archiv Ditrichštejnů, inv. č. 1909, sign. 848, kart. 445, korespondence Guillerma Verduga, fol. 61 (Kreuznach, 13. ledna 1626). Zde se patrně jedná o smlouvu uzavřenou mezi Anglií a Spojenými nizozemskými provinciemi 9. září 1625 v Southamptonu, která byla v prosinci téhož roku v rámci haagských vyjednávání ratifikována oběma stranami.

¹⁷⁰ “*Anoche llegaron cartas de Francia de 2 deste con aviso que el cardenal Barberino, llegado de Su Santidad, havia salido de Fontenbeau y ido a Paris con toda su casa sin despedirse del Rey porque no le dauan satisfacion en lo que pide Su Sant[ida]d que es que se le restituyan los fuertes de la Valtolina.*” MZA, Rodinný archiv Ditrichštejnů, inv. č. 1909, sign. 848, kart. 445, korespondence Guillerma Verduga, fol. 39 (Kreuznach, příloha dopisu ze 14. září 1625).

s dopisem zasílá i pojednání ve verších o nemocné hlavě francouzského krále.“¹⁷¹

Tato příloha se, bohužel pro nás, nedochovala. Je však možné, že se v tomto případě setkáváme se satirickou básní vysmívající se šílenství francouzského krále? Politická satira ve Španělsku této doby jen kvetla a jejím terčem byly jak nešvary domácí politiky, tak umožňovala i útoky proti vnějším nepřítelům. Právě věčná revnivost mezi Španělskem a Francií pak byla velmi častým a vděčným tématem těchto satir. Španělská literatura se v 16. a 17. století nachází ve svém tzv. Zlatém věku a satire se nevyhýbali ani její nejvýznamnější osobnosti, jako například samotný Francisco de Quevedo.¹⁷² Ten například v roce 1635 napsal svůj slavný satirický *Dopis nejjasnějšímu, vznešenému a mocnému Ludvíku XIII.* či později báseň, kde se rovněž stane předmětem satiry „hlava“, *Návštěva a anatomie hlavy znamenitého kardinála Armanda Richelieu.*¹⁷³ Ač dohledat konkrétní báseň podle Verdugova strohého komentáře se prozatím nepodařilo, jisté je, že ať už byl jejím autorem kdokoliv, představovala pravděpodobně jen jedno z mnoha podobných děl, které kolovaly Evropou.

Verdugo chtěl touto zřejmě zábavnou přílohou patrně odlehčit informace, které kardinálovi zasílal a báseň jako kratší útvar byla snadno šířitelná v opisech korespondencí napříč Evropou. Získávání i delších literárních textů či knih za pomoci agentů bylo poměrně běžné. Sám František z Ditrichštejna získal výtisk druhého dílu

¹⁷¹ “*Ua un discurso en verso sobre el mal de caueça del rey francés.*” MZA, Rodinný archiv Ditrichštejnů, inv. č. 1909, sign. 848, kart. 445, korespondence Guillerma Verduga, fol. 55 (Kreuznach, příloha dopisu z 15. listopadu 1625).

¹⁷² Pro více informací o tomto významném španělském básníkovi lze odkázat na portál Cervantes Virtual, kde se nachází i obsáhlé soupisy bibliografie k jeho životu i literární tvorbě. Francisco Quevedo. Biblioteca Virtual Cervantes. Dostupné z: http://www.cervantesvirtual.com/portales/francisco_de_quevedo/ [cit. 15. 8. 2019].

¹⁷³ Orig. názvy *Carta al serenísimo, muy alto y muy poderoso Luis XIII a Visita y anatomía de la cabeza del Eminentísimo Cardenal Armando Richelieu.* AREDONDO, María Soledad: *La espada y la pluma contra Francia en el siglo XVII: cartas de Quevedo y Saavedra Fajardo.* Criticón, 1992, č. 56, s. 105–115.

slavného románu Don Quijote skrze svého agenta v Bruselu, námi již zmíněného Martina Somogyiho.¹⁷⁴

František pak od Verduga dostává informace o rozmístování francouzského vojska a v květnu 1626 pak konečně i o uzavřeném míru. Informace ohledně vyjednávání o míru pak k němu stále proudí přes Brusel. Zajímavé je, že samotné uzavření míru v Monzónu z 5. března 1626 není Verdugem v průběhu března komentováno a až v k pozdějšímu listu z 21. dubna je přiřazen „*dopis z Monzónu*“, kde jsou podrobně popsány podmínky mírové dohody.¹⁷⁵ Verdugo však právě v listu z 21. dubna, tedy ještě před ratifikací dohody, ke které došlo 2. května, vyjadřuje své pochybnosti ohledně trvanlivosti míru. Jeho úkolem totiž jistě nebylo jen předat kardinálovi „objektivní“ informace (ty se ostatně mohly k Františkovi dostat i jiným způsobem) ale přidat, jako člověk znalý prostředí, i svůj subjektivní názor a možná predikci dalšího vývoje. „*Po tom, co se záležitosti Itálie uspořádaly k míru, stále existují obavy, že Francouzi budou pokračovat ve svém prvotním záměru.*“¹⁷⁶ Verdugo pak na konec listu přidává další svůj komentář týkající se přímo jeho působení. „*Vypadá to, že mír v Itálii způsobí, že se Francouzi nebo spojenci Palatina pokusí mě zde napadnout, což mohu Vaši Excelenci ubezpečit, že se jim nepodaří.*“¹⁷⁷ K tomu nakonec nedojde, ale jedná se o jednu z mála příležitostí, kdy se Verdugo zmiňuje o vlastním aktivním zapojením do bojů třicetileté války.

¹⁷⁴ K tomu POLIŠENSKÝ, Josef: *Hispanica de 1614 en la biblioteca de los Dietrichstein de Mikulov*. Ibero-americanana Pragensia, 8, 1972, s. 199–203.

¹⁷⁵ Je však možné, že příloha mohla patřit k některému z březnových dopisů. V rámci korespondence se vícekrát objevují přílohy, které v rámci textu Verdugova dopisu jím nejsou nijak komentovány.

¹⁷⁶ „*Las cossas despues que las de Italia se an dispuesto a la paz uan dando algun cuidado por quanto los franceses perseueran en su primera intencion.*“ MZA, Rodinný archiv Ditrichštejnů, inv. č. 1909, sign. 848, kart. 445, korespondence Guillerma Verduga, fol. 85 (Kreuznach, 21. dubna 1626).

¹⁷⁷ „*Paresce que la paz de Italia causara a que el frances o los coligados del Palatino emprendan a acometterme aqui en lo que podre assegu[rar] que no lo conquis[taran].*“ TAMTÉŽ.

6.3.4. Zprávy z madridského dvora

Očekávatelným zájmem pro Františka z Ditrichštejna bylo rovněž i dění v samotném Španělsku a na madridském dvoře, i přestože tam již disponoval svými dalšími pilnými agenty.¹⁷⁸ Zprávy od Verduga tak patrně nebyly v případě Španělska klíčové a sloužily spíše jako doplněk či možná jiný úhel pohledu. Napříč korespondencí totiž tyto informace nejsou tak časté. Jaké informace ze Španělska tedy do svých relací Verdugo přece jenom zahrnul?

Ve zřejmě nejrozsáhlejší a nejpodrobnější zprávě ze Španělska z června roku 1626, kterou Františkovi zasílá ve formě přílohy, se nejprve zmiňuje o nemoci španělské královny a zároveň v kopii dopisu samotného krále popisuje vztah španělského krále k aragonským kortesům. V něm král oceňuje práci tří stavů (*brazos*) – církve, vyšší a nižší šlechty, a naopak kárá čtvrtý stav – univerzity a měst – za nečinnost a zrazování Koruny. Král se schůze aragonských kortesů v Monzónu osobně zúčastnil a při té příležitosti prý „udělil sedmi valencijským šlechticům tituly, mezi nimi titul markýze Franciscu Marradasovi¹⁷⁹, a také 70 hábitů.“¹⁸⁰ Tento přístup a vztah krále k „vedlejším“ královstvím mohl být pro Františka z Ditrichštejna patrně zajímavý, stejně tak jako udělení titulu markýze synovci a budoucímu dědici Baltazara Marradase.

Přes svého agenta v Bruselu pak Verdugo získal i zprávu o výměně na pozici státního tajemníka (*Secretario de Estado*), kterou rovněž předal Františkovi

¹⁷⁸ Kromě mnoha jiných kontaktů to byl například Alfonso de Requesens. O něm více GONZÁLEZ CUERVA, Rubén: *La forma de lo informal: los agentes del cardenal Dietrichstein*. In: NIEVA OCAMPO, Guillermo – MARIANA NAVARRO, Andrea – GONZÁLEZ CUERVA, Rubén (coords.): *El príncipe, la corte y sus reinos: agentes y prácticas de gobierno en el mundo hispano* (ss. XIV–XVIII), s. 253–276 (zde zejména s. 264–269).

¹⁷⁹ O Franciscovi de Soler y Marradas více FORBELSKÝ, Josef: *Čechy, Španělé a Říše. Osudy generála Baltazara Marradase*. Praha 2006, s. 600–604.

¹⁸⁰ Zde se samozřejmě jedná o hábity členů rytířských řádů. „*A hecho siete titulos y entre ello el de marques a don Francisco Marradas y ha dado setenta habitos.*” MZA, Rodinný archiv Ditrichštejnů, inv. č. 1909, sign. 848, kart. 445, korespondence Guillerma Verduga, fol. 98–99 (Kreuznach, příloha k dopisu z 9. června 1626).

z Ditrichštejna. Pozice tajemníka byla jednou z nejdůležitějších v rámci španělské monarchie. Jeho funkce byly různé, ale tou hlavní bylo zastupovat krále na Státní radě (*Consejo de estado*) a pomáhat mu s administrativou, přičemž se vždy jednalo o osobu, která měla ke králi velmi blízko a byla jeho důvěrníkem.¹⁸¹ Vědět o změnách na této pozici se Františkovi z Ditrichštejna kvůli jeho již zmíněným velkým zájmům na madridském dvoře jistě hodilo. Před změnou, kterou Verdugo oznamoval, byl tento úřad dokonce zdvojen na tajemníka, který se věnoval Itálii, a druhého *secretario del norte*, který se věnoval Flandrům, Říši a Francii. „*Jelikož zemřel tajemník don Andrés de Prada*¹⁸² *a Jeho Veličenstvo poslalo na odpočinek tajemníka Juana de Ciriza*¹⁸³ *s nějakými odměnami, byly funkce obou tajemníků předány donu Juanovi de Villela.*“¹⁸⁴

Více zpráv ohledně personální výměny úřadů na madridském dvoře nicméně ve Verdugově korespondenci nenacházíme, až na údajné úmrtí Iñiga de Brizuela, prezidenta Rady pro Flandry (*Consejo de Flandes*), a jeho nástupci. O této zprávě se ale podrobněji zmíníme níže.

¹⁸¹ Takto například popsal funkci tajemníka Francisco Bermúdez de Pedraza, španělský právník v 17. století. „*Pokud Vaše Veličenstvo je hlavou, Vaši tajemníci tvoří krk mystického těla monarchie. Jsou obrazem Vašeho srdce, protože ví, co v něm panovník skrývá díky blízkému vztahu, který s ním má.*“ (“*Si V.M. es la cabeza, sus secretarios son la garganta del cuerpo místico de la Monarquía. Son la imagen de su corazón, porque saben cuanto tiene el Príncipe en él, por la dependencia precisa con él.*”) Citováno dle: LÓPEZ-CORDÓN CORTEZO, María Victoria: *Secretarios y secretarías en la Edad moderna: de las manos del príncipe a relojeros de la monarquía*. *Studia Historica: Historia Moderna*, 15, s. 107–131 (zde zejména s. 107).

¹⁸² Andrés de Losada y Prada (?–1626).

¹⁸³ Juan de Ciriza y Balanza (1569–1638)

¹⁸⁴ Juan de Villela y Olabarrieta (1560–1630). “*Hauiendo muerto el s[ecretari]o don Andres de Prada y jubilado su Mag[esta]d al s[ecretari]o J[ua]n de Ciriça con algunas mercedes se hauia dado la superintendencia de ambos secretarios a don Juan de Villela.*” MZA, Rodinný archiv Ditrichštejnů, inv. č. 1909, sign. 848, kart. 445, korespondence Guillerma Verduga, fol. 86 (Kreuznach, příloha k dopisu z 21. dubna 1626).

6.3.5. Zprávy z Anglie

Zejména v roce 1625 získává František z Ditrichštejna opakovaně od Guillerma Verduga zprávy z Anglie, čímž můžeme oponovat závěru Tomáše Parmy, že Anglie stála mimo kardinálovu pozornost.¹⁸⁵ Minimálně skrze Verdugovu korespondenci o ní byl informován. Dokazuje to mimo jiné fakt, že Verdugo má potřebu vysvětlit důvod absence informací v jedné ze svých relací tím, že anglický král nechal těsně před definitivním vypuknutí bojů zavřít všechny přístavy a žádné zprávy se z Anglie nedostávaly. „*Nejsou žádné zprávy z Anglie o tom, co se v tom království děje, jelikož to bude již pět týdnů, co uzavřeli přístavy a nedovolí nikomu odplout.*“¹⁸⁶

Poměrně podrobným popisem v rámci obvyklé přílohy se olomoucký biskup dozvídá o nařízeních anglického krále proti katolíkům, přičemž tentokrát je tato příloha nadepsána jako „*kopie dopisu z Dunkerku*“. Informuje Františka o nařízení, kterým král vypověděl ze země všechny katolické kněží a řeholníky a nařídil, aby se všichni angličtí chlapi, kteří se nacházeli v kněžských seminářích mimo Anglii, vrátili. Rovněž zbavil katolické biskupy všech jejich pravomocí. Text sleduje i aktivity lorda Buckingham, který chtěl uchvádnout protikatolický parlament tím, že „*král může pronásledovat katolíky, aniž by narušil důvěru veřejnosti v něj a dohody s Francií.*“¹⁸⁷ Právě náboženská politika Karla I. byla záhy po jeho nástupu dosti nečitelná a nejistá, stejně jako forma zapojení Anglie do třicetiletého konfliktu. Oženil se sice s katoličkou, sestrou

¹⁸⁵ PARMA, Tomáš: *František kardinál Dietrichstein a jeho vztahy k římské kurii: Prostředky a metody politické komunikace ve službách moravské církve*. Brno 2011, s. 287.

¹⁸⁶ „*De Inglaterra no se puede tener noticia [de] lo que en esse Reyno passa pues ua para cinco semanas que estan cerrados los puertos y no permiten la salida a nadie.*“ MZA, Rodinný archiv Ditrichštejnů, inv. č. 1909, sign. 848, kart. 445, korespondence Guillerma Verduga, fol. 51 (Kreuznach, 4. listopadu 1625).

¹⁸⁷ „*El duque de Bockingham pensando adular a los del parlam[en]to les dixo que el Rey podia perseguir a los catt[olic]os sin violar su fee publica o los tratados de Francia.*“ Rodinný archiv Ditrichštejnů, inv. č. 1909, sign. 848, kart. 445, korespondence Guillerma Verduga, fol. 39 (Kreuznach, příloha k dopisu ze 16. září 1625).

francouzského krále, a v tajné dohodě (která evidentně tak tajná nebyla) s Francouzi se zavázal odstranit všechna znevýhodnění nekatolíků, o což se zamýšleným sňatkem se španělskou infantkou předtím snažilo i Španělsko. Nicméně parlament se obával přílišného posunu krále směrem ke katolicismu. Podle této zprávy pak Karel I. rozpustil parlament hlavně proto, že parlament nesouhlasil s výsadním postavením lorda Buckinghamu, „jelikož měl [parlament] v úmyslu prošetřit mnoho obvinění proti Buckinghamovi.“¹⁸⁸

Právě vývoj vztahů mezi Anglií a Francií a úloha lorda Buckinghamu v celém dění je předmětem Verdugových zpráv i nadále. „*Prací Buckinghamu jsou i změny v královnině paláci, kdy bylo propuštěno na sto sloužících, mezi nimi i část hudebníků. Proto královna vyslala svého zpovědníka do Francie, aby si postěžoval králi, jejímu bratrovi.*“¹⁸⁹ Nejvíce zpráv o Anglii pak František získává během této „rozhodovací“ fáze. Jakmile však Anglie vstoupí do války jako nepřítel, pozornost se v rámci Verdugových zpráv od vnitřních záležitostí, které ale měly zásadní vliv na vývoj konfliktu, poněkud odvrací. Patrně pak stejně jako v případě zpráv z jiných oblastí získával Verdugo informace o dění v Anglii přes Brusel.

6.3.6. Exkurz: Smrt jako realita i (válečná) fáma

Vícekrát se ve Verdugově korespondenci objevují zprávy o úmrtí určitých osob. Prvním úmrtím zachyceným na stránkách Verdugových dopisů byla smrt již zmíněného hraběte Salazara, s jehož pomocí se František snažil Guillermu Verdugovi zajistit v roce

¹⁸⁸ „*Porque su intencion era examinar muchos cargos contra Bockingham.*“ MZA, Rodinný archiv Ditrichštejnů, inv. č. 1909, sign. 848, kart. 445, korespondence Guillerma Verduga, fol. 46 (Kreuznach, příloha k dopisu ze 7. října 1625).

¹⁸⁹ „*Por obra de Bocquingam se hauia reformado la casa de la Reyna y que se hauian despedido cien criados entre los quales parte de los musicos por lo qual hauia despachado la Reyna en Francia su confesor a que hiciesse sus quejas a Rey, su hermano.*” TAMTÉŽ.

1621 pomoc ve Flandrech. I přes pouštění žilou, o kterém se Verdugo rovněž zmiňuje, je ale nucen informovat Františka o skonu hraběte. Neváhá však ujistit Františka, že se jednalo o „dobrou smrt“, která hraběti zajistí spásu. „*Po devíti dnech neustávající horečky ho Bůh ráčil odvést ze života do jiného lepšího, kde se očekává, že se mu dostane, vzhledem k jeho dobrému konci, věčné slávy (gloria eterna).*“¹⁹⁰

V případě hraběte Salazara se jednalo o skutečné úmrtí, nicméně v rámci Verdugových dopisů se několikrát setkáváme s tím, že oznamovaná či komentovaná úmrtí nejsou pravdivá či je vyjadřována nejistota nad jejich pravdivostí. Prvním případem takové zprávy je možné úmrtí dánského krále Kristiána, který ale skutečně zemřel až v roce 1648. „*Ohledně osoby krále, neví se, zda je živ, či mrtev. Proslýchalo se, že je mrtev po pádu z koně u Hamelu. Brzo bude známo, jak tomu doopravdy je.*“¹⁹¹ Verdugo tedy evidentně bere zprávy o smrti s rezervou a je si vědom jejich relativity.¹⁹² Nebyla to jen smrt, která byla předmětem fám během třicetileté války, ale jistě mohla být právě ona v případě, že se týkala významných vojevůdců, velmi mocným činitelem, či možná i zbraní.

Dalším příkladem cirkulace zvěstí o smrti, které se nakonec ukázaly jako liché, je i zpráva o údajné smrti Gábora Bethlena, která v říjnu roku 1625 patrně kolovala Evropou. Tuto zprávu nepředal Verdugo Františkovi, nýbrž tomu bylo naopak. František z Ditrichštejna zřejmě informoval Verduga o zvěstech o Bethlenově nemoci

¹⁹⁰ „*Al cauo de 9 dias de calentura continua fue Dios serudio lleuarle desta vida a otra mejor adonde se espera segun su buena fin estara gozando de la gloria eterna.*” MZA, Rodinný archiv Ditrichštejnů, inv. č. 1909, sign. 848, kart. 445, korespondence Guillerma Verduga, fol. 41 (Kreuznach, 30. září 1625).

¹⁹¹ „*De la persona del Rey no se saue si es muerto o biuo. Que de la cayda del cauallo en Hamel se dixo era muerto, presto se saura la verdad.*” MZA, Rodinný archiv Ditrichštejnů, inv. č. 1909, sign. 848, kart. 445, korespondence Guillerma Verduga, fol. 34 (Kreuznach, 2. září 1625).

¹⁹² Velké množství zpráv během válečných časů, které bylo navíc podpořeno i tiskem a rychlejším šířením informací, paradoxně napomáhalo k šíření i těch nepravdivých. Tomuto tématu se mimo jiných věnovala na příkladu anglického tisku v období třicetileté války Jane Boys. Zmiňuje i podobný případ „nepravdivé smrti“, kdy se v roce 1622 v anglickém tisku šířila zpráva o smrti hraběte Tillyho. BOYS, Jane: *London's News Press and the Thirty Years War*, Woodbridge 2014, s. 58–62 a 168–175.

a dokonce smrti, které se rozšířily v rámci Říše. Nicméně, než dopis k Verdugovi dorazil a ten na něj odpovídal, už on a patrně i František věděli, že Bethlen svou nemoc překonal. „*Vaše Excelence píše ve svém [dopise], že se říká, že Bethlen je mrtev. O této novince se vědělo po celé Říši, avšak zde jsme se posléze dozvěděli, že je na tom lépe. A [píše Vaše Excelence] také o tom, že propustil velkou část svých vojáků, což velmi zarmoutilo jeho místní stoupence, jelikož věřili, že by se měl přemístit se svými silami sem a zaměstnat tu vojska Jeho Císařského Veličenstva, kterým velí vévoda frýdlantský.*“¹⁹³ Na podzim roku 1625 se spojovaly síly protihabsburské koalice, které v prosinci vyústily v uzavření Haagské koalice, a právě v říjnu probíhala i komunikace mezi Bethlenem a dánským králem o případném spojení.¹⁹⁴ Fáma (a snad i přání) Bethlenovy smrti tak byla patrně vyústěním této napjaté situace, jejíž „efekt“ zaznamenal i Verdugo. Zmínku o nejistotě ohledně Bethlenova zdraví, a tedy důkaz, že zpráva byla opravdu rozšířená, můžeme nalézt i v listu Zdeňka Vojtěcha Popela z Lobkovic pro manželku Polyxenu. „*Říká se, že je Gábor Bethlen nemocen. Modlím se k Bohu, abychom dostali zprávu, že již nežije.*“¹⁹⁵

Skutečnosti, že zpráva o smrti nemusí být pravdivá, si tak byli lidé pravděpodobně vědomi, přičemž tato nejistota jim mohla přinášet i jistou naději. Například jako v úplně posledním dochovaném dopisu, z listopadu 1628, v němž Františkovi oznamuje zvěsti o smrti, tentokrát bojovníka na habsburské straně a jednoho z nejvýznamnějších

¹⁹³ “*V[uestra] E[xcelencia] auisa por la suya de que Bethlen Gabor se dezia ser muerto la qual nueba se a tenido por todo el Imperio pero despues aca se a sauido se halaua mejor de se indisposition, y que auia licenciado la mayor parte de su gente por lo qual muchos de sus apassionados de por aca les a pesado por la esperanza que tenian de que se auia de mouer con sus fuerços y diuertir por essas partes las armas de su Magestad Cesarea las que estan a cargo del Duque de Fridland.*” MZA, Rodinný archiv Ditrichštejnů, inv. č. 1909, sign. 848, kart. 445, korespondence Guillerma Verduga, fol. 49 (Kreuznach, 28. října 1625).

¹⁹⁴ K tomu například POLIŠENSKÝ, Josef: *Morava a vztahy mezi evropským východem a západem 1626–1627*. Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity: řada historická (C), 10, 1961, č. 8, s. 251–265 (zde zejména s. 255).

¹⁹⁵ MAREK, Pavel (ed.): *Svědectví o ztrátě starého světa. Manželská korespondence Zdeňka Vojtěcha Popela z Lobkovic a Polyxeny Lobkovicové z Pernštejna*. České Budějovice 2005, s. 426.

vojevůdců své doby – Ambrosia Spinoly. „*Ačkoliv je zde málo nových zpráv, chci je s pokorou sdělit Vaší Excelenci, doufaje, že ty, které se šíří o smrti markýze Spinoly, nejen, že se ukážou jako nepravdivé, nýbrž že Náš Pán dá, aby ještě vykonal mnohé ve službě vznešenému rodu Habsburků.*“¹⁹⁶ I tato zpráva o úmrtí se posléze ukázala jako nepravdivá.

V rámci Verdugových dopisů se však setkáváme i s oznámením smrti, kterou Verdugo podal jako jistou a nijak o ní nepochyboval, my nicméně víme, že nepravdivá byla. 10. února roku 1626 Verdugo poznámkou na konci svého listu informoval Františka o smrti Iñiga de Brizuela y Arteaga, bývalého zpovědníka a blízkého rádce arcivévody Albrechta a v té době prezidenta Rady pro Flandry (*Consejo de Flandes*). „*V této poště ze Španělska byla oznámena smrt Iñiga de Brizuela, který byl zpovědníkem nejasnějšího arcivévody Albrechta, dej mu Pán Bůh věčnou slávu, a prezidentem Rady pro Flandry. Místo něj byl jmenován pan Boyschot*“¹⁹⁷.¹⁹⁸ Z dostupných zdrojů však víme, že Iñigo de Brizuela zemřel až v roce 1629.¹⁹⁹ Ač se jednalo o mocného a váženého muže, nebyl jako v přechozích případech vojenským velitelem, jejichž smrt by mohla, jelikož vojenská kultura byla založena na slávě silných osobností, mít nějaký mocenský dopad.

¹⁹⁶ “*Aunque de poco momento son las nuevas que aqui ay he querido muy umildemente comunicarlas a V[uestra] E[xc]elencia esperando que las que se diuulgan de la muerte del marqués Spinola no solamente saldrán inciertas pero que Nuestro Señor permitira effectue aun muchos seruiicios a la muy augusta Casa de Austria.*” MZA, Rodinný archiv Ditrichštejnů, inv. č. 1909, sign. 848, kart. 445, korespondence Guillerma Verduga, fol. 158 (Kreuznach, 7. listopadu 1628).

¹⁹⁷ Baron Boyschot působil mezi lety 1623 a 1624 po boku Carlose Colomy jako vyslanec Isabely Kláry Eugenie v Anglii. Zmiňuje se o něm například GUILL ORTEGA, Miguel Ángel: *Carlos Coloma (1566–1637), espada y pluma de los Tercios*. Alicante 2007, s. 182.

¹⁹⁸ “*De España con este correo se a sauído la muerte de Iñigo Brizuela que fue confesor en Flandes del serenísimo archiduque Alberto que sea en gloria. Era presidente del consejo de estado de Flandes en España en su lugar an nombrado al señor Boyschot.*” MZA, Rodinný archiv Ditrichštejnů, inv. č. 1909, sign. 848, kart. 445, korespondence Guillerma Verduga, fol. 67 (Kreuznach, 10. února 1626).

¹⁹⁹ Srov. například heslo v biografickém slovníku Královské akademie historie (Real Academia de la Historia) ESTRÍNGANA, Alicia Esteban: *Iñigo de Brizuela y Arteaga*. In: Diccionario Biográfico electrónico (Real Academia de la Historia). Online, dostupné z: <http://dbe.rah.es/biografias/20902/inigo-de-brizuela-y-arteaga> [cit. 1. 8. 2019] či nejnověji práci Pierra François Pirléta, který Brizuelovi věnuje kapitolu v rámci pojednání o zpovědnících vládců ve Španělském Nizozemí a pracuje i s korespondencí po roce 1626, jejíž autorem je Brizuela. PIRLET, Pierre Francois: *Le confesseur du Prince dans les Pays-Bas espagnols (1598–1659): Une fonction, des individus*. Leuvan 2018, s. 91–128.

Je možné, že Brizuela byl ve svém pokročilém věku nemocen a Verdugo ho pouze předčasně pohřbil. Nevíme, zda informaci získal přímo ze Španělska, což by úvodní fráze naznačovala, nebo opět přes zpravodaje v Bruselu. Otázkou rovněž zůstává, zda se Verdugo k této informaci v budoucnu vrátil. Následující zprávu máme k dispozici až z 24. února a je pravděpodobné, že ta ze 17. února se nám nedochovala. Právě v ní se mohl Verdugo Františkovi omluvit za nepravdivou informaci z předchozího dopisu a uvést ji na pravou míru.

6.4. Odměna pro agenta

V kontextu studia fenoménu agentů je nezbytné zmínit také otázku odměny, kterou agenti za své služby získávali. Co tedy Guillermo Verdugo získával od olomoucké biskupa Františka z Ditrichštejna na oplátku za pravidelné posílání zpráv, jejichž obsah jsme nastínili v přechozí kapitole? Zmíníme se jak o nemateriálních výhodách, které mohly plynout i z volnějšiho vztahu patrona a klienta, tak i o těch pravidelných, materiálního charakteru, které, jak jsme zmínili v úvodu analýzy, byly typické spíše pro funkci agenta.

V rámci popisu počátku vztahu mezi Guillermem Verdugem a Františkem z Ditrichštejna jsme se zmínili o pokusu Františka z Ditrichštejna prosadit Guillerma Verduga u hraběte Salazara ve Flandrech či Verdugovy prosby o to, aby mu František zařídil stejné zacházení, jako mají ostatní velitelé. Podobné nemateriální odměny pak František jako patron poskytl svému klientu-agentovi Verdugovi ještě několikrát, projevující se v korespondenci zejména od roku 1626. I přestože Guillermo Verdugo byl vazalem španělského krále, po příchodu do střeoevropského prostoru musel začít aktivně vyhledávat napojení na císaře. Přízeň císaře si jistě zasloužil i svým hrdinným počínáním na Bílé hoře, ale bez dobrého napojení na mocenskou strukturu pomoci

neformálních vazeb by se zde tak úspěšně a rychle neusadil. Právě František z Ditrichštejna byl jednou z nejlepších osob k realizaci tohoto „projektu“ – byl členem tajné císařské rady, měl k císaři i dvoru opravdu velmi blízko a zároveň, jak jsme již zmínili, byl jakýmsi středobodem „španělského klientelního systému“.

V rámci korespondence se tedy setkáváme i s mnohými explicitními prosbami o přímluvy u císaře či poděkování za jejich poskytnutí. „*Obdržel jsem [dopis] od Vaší Excelence z 22. minulého měsíce a cítím se čím dál tím více zavázán za milosti, které mi tak laskavě činí, zvláště za zprávu, že Jeho Císařské Veličenstvo ví o mém přáním, které mám, mu sloužit, jak jsem povinen. Žádám Vaši Excelenci, aby mě laskavě podpořila a zachovala takové mínění o mě.*“²⁰⁰

Verdugo také požádal Františka o pomoc se zajištěním lepšího zásobování vojsk, která v Rýnské Falci budoval. Chytrě využil příležitosti korunovace Eleonory Gonzaga českou královnou a také Ferdinanda III. českým králem v listopadu 1627, o které mu v předchozím dopise František napsal a které se František osobně účastnil. Požádal tedy Františka znovu o podporu právě u příležitosti těchto korunovací. Všimněme si, že Verdugo zde sám sebe opět nazývá služebníkem (*criado*), typickým výrazem pro klienta, o kterém jsme se již zmiňovali.

Stále jsem pln obav, když vidím, jakému špatnému zacházení se všude dostává mým lidem, že jím není poskytnuto ubytování a potrava pro jeho udržování. Nemyslím si, že by si Jeho Císařské Veličenstvo přálo mou zkázu, majíc na paměti mou horlivost a oddanost, s níž jsem mu celý život sloužil. (...) proto co

²⁰⁰ „*Hallome con la de V[uestra] E[xcelencia] de 22 del mes pasado y cada vez mas obligado a las mercedes que se sirue hazerme particularmente en auisar que Su Magestad Cessarea estaua enterada de la voluntad que tengo de seruirle conforme mi obligacion suplicando a V[uestra] E[xcelencia] sea seruido de emparar y conseruarme en tal opinion.*” MZA, Rodinný archiv Ditrichštejnů, inv. č. 1909, sign. 848, kart. 445, korespondence Guillerma Verduga, fol. 92 (Kreuznach, 5. května 1626).

*nejpokorněji žádám Vaši Excelenci, aby mě při této příležitosti podpořila jako svého služebníka a otroka a prokázala mi milost a přízeň, ve kterou jejím zásahem doufám.*²⁰¹

Sociální a mocenský postup agenta či klienta byl oboustranně výhodný jak pro něj samotného, tak i pro jeho patrona. Častokrát se o tento postup notně zasloužil právě patron, jelikož větší moc klienta mohla v některých případech přinést i více možností, jak podpořit patronův vliv. O tom byl jistě přesvědčen i Guillermo Verdugo, který se v roce 1627 stal členem španělské Nejvyšší válečné rady (*Consejo Supremo de Guerra*).²⁰² Verdugo pak v rámci komentáře svého významného úspěchu přímo označuje Františka z Ditrichštejna za svého „patrona“. „*Jsem si jist, že z jakékoliv mého vzestupu se bude Vaše Excelence velmi těšit, jelikož vím, že jako můj pán a patron mi budete přát i mnohem větší.*“²⁰³ Důvod k radosti je však dvojnásobný, nejen Guillermo, ale i František se dočkal nové funkce. Ve stejném listu Verdugo Františkovi gratuluje patrně k zisku postu gubernátora Vídně a Dolních Rakous.²⁰⁴

²⁰¹ “*Yo me hallo todauia con mil cuydados por uer el mal tratamiento que en todas partes se hace a mi gente por negarles quarteles y los uiueres para su entretinimiento y no creo que Su Magestad Cessarea sera seruido de mi ruina visto el celo y deuocion que toda mi uida e tenido a su seruicio. (...) assi supplico muy umildemente a V[uestra] E[xcelencia] que en esta ocasion me ampare como criado y sieruo suyo y me haga la gracia y merced que yo espero por su interuencion.*” MZA, Rodinný archiv Ditrichštejnů, inv. č. 1909, sign. 848, kart. 445, korespondence Guillerma Verduga, fol. 146 (Kreuznach, 30. listopadu 1627).

²⁰² V Rodinném archivu Verdugo-Doupov se zachovala ve složce „různí odesílatelé“ kopie dopisu krále Filipa IV. pro Isabelu Kláru Eugenií, ve kterém vysvětluje důvody, proč jej jmenoval členem této rady (především letitá věrná služba), a žádá svou sestřenicí, aby věc veřejně vyhlásila. Není však jasné, k jakému listu mohla tato kopie patřit. SOA Plzeň (pobočka Klášter), Rodinný archiv Verdugo-Doupov. inv. č. 29, sign. C3, kart. 2, nefoliováno.

²⁰³ “*Muy cierto estoy que de qualquier acrecentamiento mio tendra V[uestra] E[xcelencia] muy particular gusto porque se que como tan señor y patron mio me desseara aun mayores.*” MZA, Rodinný archiv Ditrichštejnů, inv. č. 1909, sign. 848, kart. 445, korespondence Guillerma Verduga, fol. 138 (Kreuznach, 5. října 1627).

²⁰⁴ František byl císařem pověřen zprávou Vídně, Dolních Rakous a přilehlých končin po dobu jeho nepřítomnosti kvůli korunovaci v Praze, o které jsme se již zmínili. Nakonec si však Františka do Prahy povolal na žádost španělského velvyslance kvůli mocenským ambicím Albrechta z Valdštejna. BALCÁREK, Pavel: *Kardinál František z Ditrichštejna (1570–1636)*. Kroměříž 1990, s. 76–78.

*Váš dopis z osmnáctého minulého měsíce jsem obdržel s velkou spokojeností nad zprávami, které obsahoval, o Vašem zdraví a o tom, že Jeho Císařské Veličenstvo, necht' ho Bůh ochraňuje, jmenovalo Vás po dobu své nepřítomnosti pověřilo vládou v Rakousích. Doufám, že se tak budu moci ještě snadněji zapojit do služeb Vaší Excelence.*²⁰⁵

Je však možné nalézt ve Verdugově korespondenci i zmínky o nějaké formě materiální odměny za prokazované „zpravodajské“ služby? Verdugo v rámci svých dopisů často poukazuje na jakousi „milost“ či „odměnu“ („merced“)²⁰⁶, kterou od Františka pravidelně dostával. „[Dopis] Vaší Excelence ze čtrnáctého minulého měsíce jsem obdržel a s ním i odměnu jako vždy.“²⁰⁷ Je pravděpodobné, že se jednalo o nějakou formu platu, kterým byl Verdugo pravidelně odměňován a který obdržel současně s poštou, zřejmě pomocí směnky.²⁰⁸ Některé výzkumy ukazují, že agenti mívali problém s opožděným vyplácením mzdy ze strany svého patrona.²⁰⁹ Dokonce i sám František v tomto nebyl zcela důsledný a často pozdě platil svým agentům.²¹⁰

²⁰⁵ “18 del passado recibí con mucho contento por los auisos que contenia de su salud y que Su Magestad Cessarea que Dios guarde en ausencia suya le a nombrado para asistir al gobierno de Austria con que espero tendre la ocasion mas a mano para emplearme continuamente en seruicio de V[uestra] E[xcelencia].” TAMTÉŽ.

²⁰⁶ Již mnohokrát zmíněné španělské slovo „merced“ může znamenat jak „milost“ či „přízeň“, tedy odměnu symbolickou od pánů pro jejich služebníky, tak i odměnu jako mzdu za provedenou práci. Pro dobové použití tohoto slova, které předchozímu výkladu odpovídá, lze nahlédnout do slovníku Sebastiána de Covarrubias. COVARRUBIAS HOROZCO, Sebastián de: *Tesoro de la lengua castellana o española*. Madrid 1611, s. 546–547.

²⁰⁷ “La de V[uestra] E[xcelencia] del 14 del pasado he recibido y con ella la merced que siempre.” MZA, Rodinný archiv Ditrichštejnů, inv.č. 1909, sign. 848, kart. 445, korespondence Guillerma Verduga, fol. 113 (Kreuznach, 20. července 1627).

²⁰⁸ O tomto způsobu vyplácení peněz šlechticům na cestách se zmiňuje Jiří Hrbek. HRBEK, Jiří: *Hledat a nalézat: Barokní Valdštejnové a jejich informační síť*. Theatrum Historiae, 2011, č. 9, s. 313–332 (zde zejména s. 318–319).

²⁰⁹ KEBLUSEK, Marika: *Introduction. Profiling the Early Modern Agent*. In: COOLS, Hans – KEBLUSEK, Marika – NOLDUS, Baldoch (eds.). *Your Humble Servant. Agents in Early Modern Europe*. Hilversum 2006, s. 13.

²¹⁰ PARMA, Tomáš: *František kardinál Dietrichstein a jeho vztahy k římské kurii: Prostředky a metody politické komunikace ve službách moravské církve*. Brno 2011, s. 233.

U Guillerma Verduga se však s ničím takovým nesetkáváme, jen a pouze s jeho vyjádřením vděku Františkovi z Ditrichštejna.

Krom finanční kompenzace získal Verdugo za své služby i něco dalšího – dům v Praze na Malé Straně, jehož koupi zachycují listy z roku 1626. Právě František z Ditrichštejna totiž koupi domu pomohl zajistit, ačkoliv není zcela jasné, z Verdugových nekonkrétních vyjádření díky, jakou konkrétní formu tato pomoc měla. První zmínku o možné koupi domu nacházíme v dopisu z 24. února 1626. „*A rovněž jsem byl zpraven tajemníkem Vaší Excelence o počtě, kterou mi chce dopřát – nechat pro mě najít dům v Praze*²¹¹. *Vaše Excelence si může být jista, že ať bude jeho majitelem kdokoliv a tedy i jeho obyvatelé, budu usilovat o plnění svých povinností, které mám ve službě Vaší Excelenci.*”²¹² Všimněme si pak, jak Guillermo Verdugo staví vedle sebe onu koupi domu a jeho služby Františkovi z Ditrichštejna. Je tedy zřejmé, že si jej zasloužil právě jako odměnu za služby svému patronovi. V jednom z následujících listů pak Františkovi děkuje za projevenou péči o celou záležitost a odkazuje se na svého správce majetku, jímž byl pravděpodobně jeho agent v Praze, Baltazar Cicogna, aby koupi zařídil a stanovil cenu. „*Cením si péče, kterou Vaše Excelence věnovala záležitosti domu, jehož koupi nechám na správci mého majetku.*”²¹³ V dubnu se pak Verdugo v rámci poznámky na konci dopisu k celé věci vrací, znovu žádá Františkovu pomoc a oznamuje,

²¹¹ Infinitivní konstrukce „mandarme buscar“ může vyjadřovat fakt, že někomu bylo nařízeno hledat dům pro Verduga, či že Verdugovi bylo nařízeno dům najít. Verdugo posléze dům pomocí svého agenta skutečně hledá, je ale zcela jasné, že to dělá pro svou potřebu. Pravděpodobně se ale na hledání domu podílel jak František, tak sám Verdugo.

²¹² “*Y ansimismo por el secretario de V[uestra] E[xcelencia] he entendido la honrra que me hace en mandarme buscar una cassa en Praga en que V[uestra] E[xcelencia] se puede assigurar que qualquien que sea poseedor y assi gente en ella procurar cumplir con las obligaciones que tengo de servir a V[uestra] E[xcelencia].*” MZA, Rodinný archiv Ditrichštejnů, inv. č. 1909, sign. 848, kart. 445, korespondence Guillerma Verduga, fol. 69 (Kreuznach, 14. února 1626).

²¹³ “*Estimo (...) el cuidado que V[uestra] E[xcelencia] ha puesto en lo de la casa cuya compra rremito al administrador de mis bienes.*” MZA, Rodinný archiv Ditrichštejnů, inv. č. 1909, sign. 848, kart. 445, korespondence Guillerma Verduga, fol. 75 (Kreuznach, 24. března 1626).

že je k dispozici dům plukovníka Paradise²¹⁴. „Člověk, co zpravuje mé majetky, které mám v Čechách, mě informuje, že dům plukovníka Paradisa by byl k dispozici. Necht' je Vaše Excelence tak laskava prokázat mi svou přízeň a podpoří mě v této koupi.“²¹⁵ Koncem května pak Verdugo už prostřednictvím svého bratra Francisca, který se, jak jsme se již zmínili, jednou stal doručovatelem Verdugovy zprávy, Františkovi děkuje za jeho pomoc a koupí domu. „Co nejpokorněji poděkovat za dům, který z milosti Vaší Excelence budu moci zakoupit.“²¹⁶

Z berní ruly víme, že Guillermo Verdugo zakoupil v roce 1626 na Malé Straně hned dva domy – první na ulici Valdštejnská a druhý velmi blízko pod Starými zámeckými schody. Druhý dům koupil, dle berní ruly, až v roce 1627 od Pavla Michny z Vacínova, který vlastnil na Malé Straně vícero objektů. Berní rula původního majitele prvního domu neuvádí.²¹⁷ Podle Václava Hlavsy a Jiřího Vančury však i první dům na ulici Valdštejnská, jehož koupi máme pravděpodobně zachycenou v korespondenci, patřil Pavlovi Michnovi z Vacínova.²¹⁸ Koupě domu plukovníka Paradisa se tak pravděpodobně neuskutečnila. Dům v Praze se jistě Guillermovi hodil nejen pro vlastní potřebu. Právě zmiňovaný Verdugův agent Cicogna jej mohl využít pro svůj pobyt tam i jako zázemí pro vyřizování Guillerмова i svého vlastního inkolátu v Čechách.

²¹⁴ Enrique Paradís de Echaide.

²¹⁵ “El que administra los bienes que tengo en Bohemia me auisa que la casa del coronel Paradiso seruia a proposito. V[uestra] E[xcelencia] se sirba hazerme merced en ampararme este esta compra.” MZA, Rodinný archiv Ditrichštejnů, inv. č. 1909, sign. 848, kart. 445, korespondence Guillerma Verduga, fol. 81 (Kreuznach, 22. dubna 1626).

²¹⁶ “Dar la gracias muy humildes de casa que por gracia de V[uestra] E[xcelencia] podre comprar en Praga.” MZA, Rodinný archiv Ditrichštejnů, inv. č. 1909, sign. 848, kart. 445, korespondence Guillerma Verduga, fol. 95 (Kreuznach, 31. května 1626).

²¹⁷ LÍVA, Václav (ed.): *Berní rula 3: Pražská města*. Praha 1949, s. 134.

²¹⁸ HLAVSA, Václav – VANČURA, Jiří (eds.): *Malá Strana/Menší město pražské*. Praha 1983, s. 104.

6.5. Agentství jako předmět dědictví

Pravidelná komunikace mezi Guillermem Verdugem a Františkem z Ditrichštejna trvala až do Verdugovy smrti 20. prosince roku 1628. Již 26. prosince pak bratr Francisco Verdugo informoval kardinála o smrti jeho agenta, přičemž zároveň prosí o podporu patrně ve věci dědictví po svém bratrovi.²¹⁹ V dalším dopise z února 1629 Francisco reaguje na dopis Františka z Ditrichštejna pro jeho bratra Guillerma z 13. ledna, kdy se pravděpodobně k olomouckému biskupovi ještě nedostala zpráva o smrti jeho agenta. V tomto listu se také Francisco Verdugo pokouší převzít po svém bratrovi funkci klienta-agenta Františka z Ditrichštejna. Zdá se totiž, že ačkoliv se, jak jsme již zmínili, Guillermo Verdugo snažil svému bratru pomoci do služeb olomouckého biskupa, nějaký větší vztah mezi ním a biskupem patrně nevznikl. „*Nemám pochyb, že Vaše Excelence, litujíc ztráty tak upřímného a ochotného služebníka, jakým byl nebožtík, bude ochotna přijmout člověka, na něhož padají povinnosti tohoto rodu, který bude vždy dýchat pod ochranou a křídly Vaší Excelence.*“²²⁰ Francisco Verdugo tak chápe agentskou službu či klientelský vztah jako něco, co může být předmětem jakéhosi symbolického dědictví.²²¹ To jen potvrzuje fakt, že různé typy vztahů se mohly často překrývat²²² a ač klientelské vazby nebyly primárně založené na vazbách příbuzenských, příbuzenství

²¹⁹ MZA, Rodinný archiv Ditrichštejnů, inv. č. 1909, sign. 848, kart. 445, korespondence Francisca Verduga, fol. 1 (Kreuznach, 26. prosince 1629).

²²⁰ „*No dudo que V[uestra] E[xcelencia], teniendo el senti[mien]to de la perdida d[e] un criado suyo tan sincero y aficionado como lo a sido el defunto, se seuire de aceptar el a quien tocan las obligaciones desta casa, la qual ira respirando debaxo del amparo y de sus alas de V[uestra] E[xcelencia].*” MZA, Rodinný archiv Ditrichštejnů, inv. č. 1909, sign. 848, kart. 445, korespondence Francisca Verduga, fol. 3 (Kreuznach, bez přesné datace, únor 1629).

²²¹ Podobnou situaci zmiňuje ve své diplomové práci i Zuzana Orálková. Syn Johanna Kuniberta von Wentzeltberg po smrti svého otce, který působil jako agent ve službách Karla z Lichsteinsteinu-Castelcornu, prosil biskupa, s odkazem na dlouholeté věrné služby svého otce, aby zůstal jeho rodině nakloněn. ORÁLKOVÁ, Zuzana: *Johann Kunibert von Wentzelsberg jako vídeňský agent biskupa Karla z Lichtensteinu-Castelcornu a jeho role a úkoly nejen v oblasti umění*. Magisterská diplomová práce. Olomouc 2018, s. 49.

²²² Srov. REINHARD, Wolfgang: *Freunde und Kreaturen. „Verflechtung“ als Konzept zur Erforschung historischer Führungsgruppen Römische Oligarchie um 1600*. München 1979, s. 40.

do nich a do jejich tvorby mohlo efektivně vstupovat. Zároveň zde sám sebe označuje jako hlavního dědice, což je jen předzvěst budoucích velkých sporů s bratrem Juanem, se kterým se rozkmotří nejen o tom, kdo bude dědit majetek, ale i kdo se vypořádá s dluhy, které Guillermo zanechal.²²³

Na všechny tři listy Francisca Verduga (jeden z nich se nedochoval) ale František z Ditrichštejna odpověděl až v dubnu roku 1629 a nezdá se, že by měl o Francisca Verduga jako klienta či agenta velký zájem. Navíc žádný další dopis se v doupovském archivu nenachází. „*Lítost, kterou mi [úmrť] způsobilo a která mě stále tíží, může Vaši Milost ubezpečit o přátelství, které jsem k zesnulému choval. Je pro mě útěchou, že Vaši Milosti zanechal svůj odkaz. Budu ho mít na paměti a při příležitostech k Vaší službě, které by se naskytly, se pokusím ukázat jeho účinky.*“²²⁴

²²³ Korespondence mezi Franciscem Verdugem, který zůstal v Čechách, a Juanem, jenž nahradil Guillerma v oblasti Geldernu, je taktéž uložena v doupovském archivu. Juan Verdugo pro Francisca Verduga. SOA Plzeň (pobočka Klášter), Rodinný archiv Verdugo-Doupov. inv. č. 46, sign. Ba2, kart. 3. Francisco Verdugo pro Juana Verduga. SOA Plzeň (pobočka Klášter), Rodinný archiv Verdugo-Doupov. inv. č. 117, sign. Ba1, kart. 7.

²²⁴ „*El sentimiento que me dio y que aun me dura, podra asegurar a V[uestra] S[eñoría] la amistad que tuue al difunto, consuelome con que dexo a V[uestra] S[eñoría] su memoria. Esta tendre uiua y en las ocasiones que se ofrezieren dee seruicio de V[uestra] S[eñoría], procurare mostrar effetos della.*” Dopis je v archivu chybně uložen pod jménem „kardinál Karel z Ditrichštejna“. SOA Plzeň (pobočka Klášter), Rodinný archiv Verdugo-Doupov. inv. č. 89, sign. C17, kart. 5, nefoliováno.

Závěr

Na závěr této práce zmiňme dva prameny dochované k osobě Guillerma Verduga, které krátce po jeho smrti pomyslně završují sociální vzestup, kterým během svého života prošel. Pohřeb Guillerma Verduga se konal 15. ledna 1629 v Kreuznachu a během obřadu bylo proneseno oslavné pohřební kázání, z menší části v latině, z větší v němčině, které posléze tiskem vyšlo v Kolíně nad Rýnem.²²⁵ Autorem byl benediktýn Guilielmus (Wilhelm) Staden, kněz a katolický kazatel ze Spoheimu a Buchenau v Rýnské Falci. Kázání zachycuje nejen život samotného Guillerma Verduga a jeho otce, ale obsahuje i četné odkazy na mýtické předky, kteří se účastnili bojů reconquisty, i Arévalo, město, odkud Verdugové pocházeli. To potvrzuje tezi z úvodu práce, že Verdugové z Arévala skutečně pocházeli a i v 17. století měli toto město ve své rodové paměti. Právě snaha nějakým způsobem utvářet rodovou paměť Verdugů byla tímto kázáním naznačena a dovršena dalším dílem stejného autora – *Trophae Verdugiana*. Výtisk kázání se vyznačuje velkou zdobností a větší grafickou náročností, což zřejmě odráželo jeho vysoké reprezentativní nároky. Obsahuje i mědiryt, jezdecký portrét Guillerma Verduga, který byl následně využit i v *Trophae Verdugiana*.²²⁶

Ač hlavním hrdinou textu *Trophae Verdugiana*²²⁷ byl opět Guillermo Verdugo, mělo toto dílo rovněž za cíl, což je zřejmé i ze samotného názvu, utvářet rodovou paměť a reprezentaci Verdugů, kteří se v osobě Guillerma Verduga a částečně i jeho bratrů ocitli

²²⁵ STADEN, Wilhelm: *Christliche catholische Leichpredigt so bey der Deposition dess Hochwolgeboren Herrn don Guilielmi Verdugo*. Köln 1629. Dostupné z: <http://diglib.hab.de/drucke/xa-1-46b-7s/start.htm>.

²²⁶ Taková grafická náročnost je v katolickém prostředí u pohřebních kázání spíše neobvyklá a objevovala se zejména u osob z těch nejvyšších společenských vrstev. Za upozornění na tento fakt velmi děkuji své vedoucí doc. Radmile Prechal Pavlíčkové. Více o grafické výzdobě pohřebních kázání na příkladu kázání nad olomouckými biskupy PAVLÍČKOVÁ, Radmila: *Výzdoba pohřebních kázání nad olomouckými biskupy. Příspěvek ke katolické komemoraci v raném novověku*. In: KRUŠINSKÝ, Rostislav: *Problematika historických a vzácných knižních fondů Čech, Moravy a Slezska: sborník z 17. odborné konference Olomouc, 5.–6. listopadu 2008*, s. 127–138.

²²⁷ STADEN, Wilhelm: *Trophae Verdugiana*. Köln 1630.

na vrcholu své slávy. Tento obsáhlý latinský spis obsahuje 17 kapitol, přičemž však pouze posledních šest tvoří vlastní životopis Guillerma Verduga. Historie začíná tradičně odkazy na Karla Velikého a stejně jako v případě pohřební kázání následuje boj proti Maurům a období reconquisty a úloha Verdugů v ní ve městě Arévalo. Několik kapitol je pak věnováno i Guillermovu otci a jeho vítězstvím v Nizozemí. Samotné kapitoly o Guillermovi jsou oslavou všech jeho úspěchů, včetně Bílé hory. V rámci textu jsou dokonce přímo přepisovány některé dokumenty, které tyto úspěchy dokládají, včetně rozsáhlého děkovného listu Ferdinanda II. za hrdinství na Bílé hoře nebo nobilitační listiny, kterou mu byl udělen titul říšského hraběte. Nepřekvapí nás, že zmínku o Guillermově matce, měšťance Ester Vandeyck, bychom v obou těchto textech hledali jen marně.

V předcházejícím textu jsme se pokusili sledovat na příkladu společenského vzestupu Guillerma Verduga tehdejší možnosti, které se šlechticům, již se zrovna nepočítali mezi nejvyšší aristokracii nabízely, a jejichž společným jmenovatelem byla v mnohých případech, stejně jako u Guillerma Verduga, válka. Guillermo Verdugo se sice nemohl spoléhat na starobylost a vliv svého rodu, avšak velké zásluhy jeho otce ve službách španělskému králi byly pro Guillerma dobrým základním kapitálem. Během svého života k nim pak přidal mnohé další, až svého otce na škále sociálního postupu v lecčems předčil. Vstupem do rytířského řádu si zajistil společenskou prestiž a možná i pro veřejnost potvrdil svůj šlechtický původ. Zásadním předělem pak pro něj byla Bílá hora, kde se z poddaného jednoho krále (a jednoho místodržícího) stal služebníkem dvou Korun, které ale spojovala jedna dynastie a které „táhly za jeden (katolický) provaz“. Nepotvrdil se předpoklad, že by Guillermovo problematické šlechtictví mělo na jeho usazení se v Čechách zásadní vliv, rozhodující v těchto válečných časech totiž stejně byla loajalita, na základě které si panovník vytvářel pevnou mocenskou oporu. I vazbu

na Františka z Ditrichštejna získal výměnou za své vojenské služby a právě v posledních letech života, kdy už sám neriskoval v boji, ji naplno využíval.

Viděli jsme, že v rámci svého výrazného společenského vzestupu Guillermo Verdugo navazoval nejrůznější sociální vztahy, které mu právě k tomuto velkému postupu v mnohém dopomohly. I sebelepší voják či velitel by něčeho takového bez kapitálu ve formě různých většinou neformálních vztahů jen těžko dosáhl. Navíc na rozdíl od šlechticů, za nimiž stál silný a rozvětvený rod a spousta příbuzenstva, mohl Guillermo Verdugo využít pomoci své rodiny pravděpodobně jen omezeně. Na příkladu Kristiána z Anhaltu jsme navíc viděli, že Guillermo Verdugo v rámci využívání sociálních kontaktů nejen získával, ale rovněž dával.

Jeho agentské služby spočívaly v de facto jen a pouze v předávání informací Františkovi z Ditrichštejna, přičemž díky jeho, zdá se, vlastní rozsáhlé komunikační síti a důvěrníkovi v Bruselu byl schopen Františkovi zajistit velmi různorodé penzum informací. Některé z nich mohl František získat i jinde, Verdugo tak možná opakoval zprávy, které už František měl od jiného ze svých agentů. Je však možné, že právě to bylo úkolem Guillerma Verduga – k válečným zprávám z Flander přidávat i jiné typy zpráv, jakýsi všeobecný přehled nejdůležitějšího evropského dění. Prvotní předpoklad, že se Guillermo Verdugo specializoval pouze na zpravodajství z Flander, se tedy zcela nepotvrdil. Nicméně pro přesnější a konkrétnější zasazení Verdugovy činnosti do kontextu Františkovy agentské komunikační sítě a lepší možnosti komparace bude potřeba provést další dílčí výzkumy osob, které mohly působit ve Františkových službách v oblasti západní Evropy, a to nejen již několikrát zmíněného Martina Somogyiho.

Předcházející text neaspíruje na to být vyčerpávajícím či konečným zpracováním tématu. Jak to tak u studia sociálních vztahů bývá, každý nově prostudovaný pramen v rámci nekonečně se větvících sociálních sítí může vnést do dosavadního výzkumu nové

světlo, doplnit jej, upravit nebo i zcela vyvrátit. Kromě nutného dalšího studia systému agentů Františka z Ditrichštejna, vyvstaly v rámci tohoto výzkumu i jiné zajímavé otázky, které by si zasloužili další badatelskou pozornost – šifrovaná komunikace Verduga s Kristiánem z Anhaltu, velmi komplikovaná problematika inkolátu v pobělohorské době nejen na příkladu Guillerma Verduga či osud postavy Guillerma Verduga v rámci české historické paměti.

Právě literární ukázkou stereotypu, který jsme již naznačili a v jehož podobě Guillermo Verdugo přežíval v paměti na období kolem Bílé hory, jsme práci začali a dovolíme si ji tímto také zakončit. Guillermo Verdugo jako bojovník hodný svého příjmení „kat“, bojující za správnou víru, ale i velmi pyšný na to, že Ferdinand II. je českým králem vlastně jen a pouze díky němu.

*Verdugo jsem! – Však mě všichni znáte.
Kata značí španělské mé jméno –
však chci katem zůstat neproměnno
nepřátelům vládce!*

*Víte všichni, jak jsem kdysi divě
na Bílé tam hoře mečem mával
a sám Ferdinand že milostivě
za korunu českou dík mi vzdával.²²⁸*

²²⁸ ČECH, Svatopluk: *Václav z Michalovic; Evropa; Čerkes; Anděl*. 3. vydání. Praha 1910, s. 28.

Resumen

El presente trabajo pretende contribuir al estudio de las relaciones checo-españolas durante la Edad Moderna a través de la historia de un noble español, Guillermo Verdugo, todavía poco conocido para la historiografía. Este trabajo se dedica a su gran ascenso social, visto bajo la perspectiva de relaciones sociales que adquiriría durante su vida. La primera parte estudia su entrada en la Orden de Santiago, utilizando *las pruebas para la concesión del hábito* que han conservado en el Archivo Histórico Nacional. La segunda parte se concentra en sus relaciones con Francisco de Dietrichstein, cardenal y obispo de Olomouc de origen español, quien se convirtió en una persona imprescindible para los españoles que llegaban al Reino de Bohemia a principios del siglo XVII. Con este propósito, se ha consultado la correspondencia entre ambos, depositada en el Archivo Regional de Moravia en Brno, pero ignorada hasta la fecha. El trabajo se inscribe dentro de una reciente línea de investigación historiográfica sobre el fenómeno de los agentes y las redes clientelares.

Bibliografie

Prameny

Archivní

Archivo Histórico Nacional (AHN)

Consejo de Órdenes, OM-caballeros Santiago, expediente č. 8825.

Moravský zemský archiv (MZA)

Rodinný archiv Ditrichštejnů, inv. č. 1909, sign. 848, kart. 445, korespondence Guillerma Verduga.

Rodinný archiv Ditrichštejnů, inv. č. 1909, sign. 848, kart. 445, korespondence Francisca Verduga.

Národní archiv (NA)

Desky zemské větší, kvatern trhový měděný, inv. č. 142, R3

Státní oblastní archiv v Plzni (pobočka Klášter) (SOA)

Rodinný archiv Verdugo-Doupov. inv. č. 89, sign. C17, kart. 5.

Rodinný archiv Verdugo-Doupov. inv. č. 8, sign. Ba2, kart. 2.

Rodinný archiv Verdugo-Doupov. inv. č. 117, sign. Ba1, kart. 7.

Rodinný archiv Verdugo-Doupov. inv. č. 12, sign. C3, kart. 2.

Rodinný archiv Verdugo-Doupov. inv. č. 46, sign. Ba2, kart. 3.

Rodinný archiv Verdugo-Doupov. inv. č. 46, sign. Ba2, kart. 4.

Rodinný archiv Verdugo-Doupov. inv. č. 6, sign. A3, kart. 2.

Rodinný archiv Verdugo-Doupov. inv. č. 38, sign. D1, kart. 2.

Rodinný archiv Verdugo-Doupov. inv. č. 29, sign. C3, kart. 2.

Rodinný archiv Verdugo-Doupov. inv. č. 38, sign. D1, kart. 2.

Rodinný archiv Verdugo-Doupov. inv. č. 46, sign. Ba2, kart. 4.

Rodinný archiv Verdugo-Doupov. inv. č. 13, sign. C4, kart. 2.

Zemský archiv Opava (pobočka Olomouc) (ZA)

Arcibiskupství Olomouc 1144-1961, inv. č. 125, sign. 43.

Vydané

ČECH, Svatopluk: *Václav z Michalovic; Evropa; Čerkes; Anděl*. 3. vydání. Praha 1910.

CÉSPEDES Y MENESES, Antonio: *Historia de don Felipe IV, el Rey de las Españas*. Barcelona 1634.

COVARRUBIAS HOROZCO, Sebastián de: *Tesoro de la lengua castellana o española*. Madrid 1611.

FERNÁNDEZ DE PINEDO, Manuel P. – SALVÁ, Miguel (eds.): *Colección de documentos inéditos para la historia de España*. Tomo XLIII. Madrid 1863.

GINDELY, Antonín (ed.): *Die Berichte über die Schlacht auf dem weißen Berge bei Prag*. Wien 1877.

JANÁČEK, Josef (ed.): *Pavel Skála ze Zhoře, Historie česká, od defenestrace k Bílé hoře*, Praha 1984.

MAREK, Pavel (ed.): *Svědectví o ztrátě starého světa. Manželská korespondence Zdeňka Vojtěcha Popela z Lobkovic a Polyxeny Lobkovicové z Pernštejna*. České Budějovice 2005.

MEDRANO, García de: *La Regla y establecimiento de la cavalleria de Santiago del Espada: con la historia del origen y principio della*. Madrid 1627

MENDO, Andrés: *De las ordenes militares: de sus principios, gobierno, privilegios, obligaciones, y de todos los casos morales, que pertenecen a los cavalleros, y religiosas de las mismas ordenes*. Madrid 1681.

PIDAL Y CARNIADO, Pedro José (marqués de Pidal) – FERNANDÉZ DE PINEDO, Manuel Pando (marqués de Miraflores) – SALVÁ, Miguel (eds.): *Colección de documentos inéditos para la historia de España*. Tomo XLII. Madrid 1863.

PIDAL Y CARNIADO, Pedro José (marqués de Pidal) – FERNANDÉZ DE PINEDO, Manuel Pando (marqués de Miraflores) – SALVÁ, Miguel (eds.): *Colección de documentos inéditos para la historia de España*. Tomo XLVII. Madrid 1865.

PINEL Y MONROY, Francisco: *Retrato del buen vassallo, copiado de la vida, y hechos de D. Andres de Cabrera, Primero Marques de Moya*. Madrid 1677.

RAMÍREZ DE ARELLANO Y GUTIÉRREZ, Feliciano (Marqués de la Fuensanta del Valle) – RAYON, José Sancho (eds.): *Colección de documentos inéditos para la historia de España*. Tomo LX. Madrid 1875.

RAMÍREZ DE ARELLANO Y GUTIÉRREZ, Feliciano (Marqués de la Fuensanta del Valle) (ed.): *Los sucesos de Flandes y Francia de los tiempos de Alejandro Farnese, escrita*

por el capitan Alonso Vazquez. Colección de documentos inéditos para la historia de España. Tomo LXXIV.

Relacion verdadera de la grandiosa victoria que la Cesarea Magestad del Emperador de Alemaña ha alcançado de los Hereges el dia de Todos Santos, del año 1621. Barcelona 1622.

STADEN, Wilhelm: *Christliche catholische Leichpredigt so bey der Deposition dess Hochwolgeborn Herrn don Guilielmi Verdugo.* Köln 1629. Dostupné z: <http://diglib.hab.de/drucke/xa-1-46b-7s/start.htm>.

STADEN, Wilhelm: *Trophae Verdugiana.* Köln 1630.

Literatura

ARAGONÉS DE LA ENCARNACIÓN, Adolfo: *Francisco Verdugo, gobernador de Luxemburgo*. Boletín de la Academia de Bellas Artes y Ciencias Históricas de Toledo, č. 55 (1934), s. 1–102.

ARAGONÉS DE LA ENCARNACIÓN, Adolfo: *Francisco Verdugo, gobernador de Luxemburgo*. Boletín de la Academia de Bellas Artes y Ciencias Históricas de Toledo, č. 66 (1935), s. 1–72.

ARBLASTER, Paul: *From Ghent to Aix. How They Brought the News in the Habsburg Netherlands, 1550–1700*. Leiden-Boston 2014.

AREDONDO, María Soledad: *La espada y la pluma contra Francia en el siglo XVII: cartas de Quevedo y Saavedra Fajardo*. Criticón, 1992, č. 56, s. 105–115.

BAĐURA, Bohumil: *La Casa de Dietrichstein y España*. Ibero-Americana Pragensia: Anuario del Centro de Estudios Ibero-Americanos de la Universidad Carolina de Praga, 33, 1999, s. 47–67.

BALCÁREK, Pavel: *Kancelář kardinála Ditrichštejna a správa biskupských statků před Bílou horou*. Sborník archivních prací, 28, 1978, č. 1, s. 66–126.

BALCÁREK, Pavel: *Kardinál František z Ditrichštejna (1570–1636)*. Kroměříž 1990.

BENEŠ, František: *Archiv českých stavů. 2. Reversy k zemi (1541–1847)*. Praha 1958.

BÍLEK, Tomáš: *Dějiny konfiskaci v Čechách po r. 1628*. První část. Praha 1882.

BOYS, Jane: *London's News Press and the Thirty Years War*, Woodbridge 2014.

BURIÁNKOVÁ, Michaela: *Pražský agent Ferdinanda Jana Verdugo v druhé půli 17. století*. Bakalářská diplomová práce. Pardubice 2010.

BURIÁNKOVÁ, Michaela: *Systémy právních poradců hraběte Ferdinanda Johanna Verduga (1653–1672) a hraběte Františka Karla Swéerts-Sporcka (1739–1742)*. Magisterská diplomová práce. Pardubice 2013.

BŮŽEK, Václav – KOREŠ, František – MAREŠ, Petr – ŽITNÝ, Miroslav (eds.): *Rytíři renesančních Čech ve válkách*. Praha 2016.

BŮŽEK, Václav: *"Páni a přátelé" v myšlení a každodenním životě české a moravské šlechty na prahu novověku*. Český časopis historický, 100, 2002, č. 2, s. 229–264.

CAÑETE, Hugo: *Las guerras de Frisia. Las campañas de Francisco Verdugo en el norte de Flandes*. Barcelona 2015.

COOLS, Hans – KEBLUSEK, Marika – NOLDUS, Baldoch (eds.). *Your Humble Servant. Agents in Early Modern Europe*. Hilversum 2006.

CRUZ, Vanessa de: *Korespondence Anny z Ditrichštejna, agentky a informátorky své rodiny na madridském dvoře*. In: BŮŽEK, Václav (ed.): *Šlechta raného novověku*

pohledem českých, francouzských a španělských historiků. České Budějovice 2009, s. 127–156.

DUERLOO, Luc: *Dynasty and Piety. Archduke Albert (1598-1621) and Habsburg Political Culture in an Age of Religious Wars*. Burlington 2012.

DÜLMEN, Richard van: *Kultura a každodenní život v raném novověku (16.–18. století)*. II. díl, Vesnice a město. Praha 2006, s. 171–214.

EDELMAYER, Friedrich: *Honor y dinero. Adan de Dietrichstein al servicio de la Casa de Austria*. *Studia Historica: Historia Moderna*, 10, 1993, s. 89–116.

ESTRÍNGANA, Alicia Esteban: *Íñigo de Brizuela y Arteaga*. In: *Diccionario Biográfico electrónico* (Real Academia de la Historia). Online, dostupné z: <http://dbe.rah.es/biografias/20902/inigo-de-brizuela-y-arteaga> [cit. 1. 8. 2019].

FAGEL, Raymond: *Alexandr Farnese and Francisco Verdugo: the War in the North East*. *Tiempos modernos*, 35, 2017, č. 2, s. 14–29.

FERNÁNDEZ IZQUIERDO, Francisco: *¿Qué era ser caballero de una Orden Militar en los siglos XVI y XVII?* Torre de los Lujanes: *Boletín de la Real Sociedad Económica Matritense de Amigos del País*, 2003, č. 49, s. 141–164.

FERNÁNDEZ IZQUIERDO, Francisco: *La orden militar de Calatrava en el siglo XVI: infraestructura institucional, sociología y prosopografía de sus caballeros*. Madrid 1992.

FORBELSKÝ, Josef: *Čechy, Španělé a Říše. Osudy generála Baltasara Marradase*. Praha 2006.

Francisco Quevedo. Biblioteca Virtual Cervantes. Dostupné z: http://www.cervantesvirtual.com/portales/francisco_de_quevedo/ [cit. 15. 8. 2019].

FRANCO HERNÁNDEZ, Juan – RODRÍGUEZ PÉREZ, Raimundo A.: *Bastardía, aristocracia y órdenes militares en la Castilla moderna: El linaje Fajardo*. *HISPANIA. Revista Española de Historia*, 2009, roč. 69, č. 232, s. 331–362.

GARCÍA PRIETO, Elisa: *La infanta Isabel Clara Eugenia de Austria, la formación de una princesa europea y su entorno cortesano*. Tesis Doctoral. Universidad Complutense de Madrid 2013.

GINDELY, Antonín: *Dějiny českého povstání léta 1618*. 3. díl. Praha 1878.

GONZÁLEZ CUERVA, Rubén: *La forma de lo informal: los agentes del cardenal Dietrichstein*. In: NIEVA OCAMPO, Guillermo – MARIANA NAVARRO, Andrea – GONZÁLEZ CUERVA, Rubén (coords.): *El príncipe, la corte y sus reinos: agentes y prácticas de gobierno en el mundo hispano* (ss. XIV–XVIII), s. 253–276.

GUILL ORTEGA, Miguel Ángel: *Carlos Coloma (1566–1637), espada y pluma de los Tercios*. Alicante 2007.

HAUBERT, Jan: *Rodinný archiv Verdugo-Doupov*. Plzeň 1973.

- HLAVSA, Václav – VANČURA, Jiří (eds.): *Malá Strana/Menší město pražské*. Praha 1983.
- HRBEK, Jiří: *Hledat a nalézat: Barokní Valdštejnové a jejich informační síť*. *Theatrum Historiae*, 2011, č. 9, s. 313–332.
- CHALINE, Olivier: *Bílá hora*. Praha 2013.
- CHUDOBA Bohdan: *Španělé na Bílé hoře*. Praha 1945.
- IGÁLFFY-IGÁLY, Ludwig: *Verdugové, hrabata z Talaverry v Čechách a ve Slezsku*. *Heraldika a genealogie*, 23, 1990, č. 3, s. 121–132.
- KNOZ, Tomáš: *Pobělohorské konfiskace: moravský průběh, středoevropské souvislosti, obecné aspekty*. Brno 2006.
- KUBEŠ, Jiří: *Tři pohledy na kavalírskou cestu Franze Julia hraběte Verduga v letech 1681–1683*. *Folia Historica Bohemica*, 25, 2010, č. 2, s. 29–65.
- KUBEŠ, Jiří: *Ze Španělska až do Horního Slezska: osudy Verdugů v habsburské monarchii v raném novověku*. In: BRŇOVJÁK, Jiří – GOJNICZEK, Waclaw – ZÁŘICKÝ, Aleš: *Šlechtic v Horním Slezsku: vztah regionu a center na příkladu osudů a kariér šlechty Horního Slezska (15.-20. století) = Szlachcic na Górnym Śląsku. Relacje między regionem i centrum w losach i karierach szlachty na Górnym Śląsku (XV–XX wiek)*. Ostrava–Katowice 2011, s. 223–240.
- LÍVA, Václav (ed.): *Berní rula 3: Pražská města*. Praha 1949.
- LOPÉZ BAREA, Oscar: *Heráldica y genealogía en el sureste de Córdoba (ss. xiii–xix)*. Tomo II. Bez místa vydání 2015.
- LÓPEZ SALAZAR PÉREZ, Jerónimo (ed.): *Las órdenes militares en la Península Ibérica*. Vol. 2. Cuenca 2000.
- LÓPEZ-CORDÓN CORTEZO, María Victoria: *Secretarios y secretarías en la Edad moderna: de las manos del príncipe a relojeros de la monarquía*. *Studia Historica: Historia Moderna*, 15, s. 107–131.
- MAREK, Pavel – GONZÁLEZ CUERVA, Rubén: *The Dynastic Network between the Imperial and Spanish Courts*. In: GONZÁLEZ CUERVA, Rubén – KOLLER, Alexander: *A Europe of Courts, a Europe of Factions. Political Groups at Early Modern Centres of Power (1550–1700)*. Leiden-Boston 2017, s. 130–155.
- MAREK, Pavel: *La diplomacia española y la papal en la corte imperial de Fernando II*. *Studia Historica: Historia Moderna*, 30, 2008, s. 109–143.
- MAREK, Pavel: *La embajada española en la corte imperial (1558–1641): figuras de los embajadores y estrategias clientelares*. Praha 2013.
- MAREK, Pavel: *Španělská strana na císařském dvoře? K problematice jednoho pojmu z politických dějin*. *Český časopis historický*, 113, 2015, č. 4, s. 966–988.

MAREK, Pavel: *Pernštejnské ženy: Marie Manrique de Lara a její dcery ve službách habsburské dynastie*. Praha 2018.

MARQUES, Guida: *As ressonâncias da Restauração da Bahia (1625) e a inserção da América portuguesa na união ibérica*. In: *O governo dos Filipes. Política, administração e representações do poder em Portugal e nos territórios ultramarinos*. Lisboa 2011, s. 121–146.

MARTÍNEZ MILLÁN, José: *La investigación sobre las élites del poder*. In: MARTÍNEZ MILLÁN, José (ed.): *Instituciones y élites del poder en la monarquía hispana durante el siglo XVI*. Madrid 1992.

MAŘA, Petr: *Svět české aristokracie (1500–1700)*. Praha 2004.

MIŠAGA, Vít: *Kristián IV., Mansfeld a vpád do Slezska a na Moravu. Vybrané kapitoly z dějin dánské fáze třicetileté války*. Univerzita Karlova 2014.

Monatsblatt der Kais. Kön. Heraldischen Gesellschaft „Adler“. 3. díl. Wien 1891.

ORÁLKOVÁ, Zuzana: *Johann Kunibert von Wentzelsberg jako vídeňský agent biskupa Karla z Lichtensteinu-Castelcornu a jeho role a úkoly nejen v oblasti umění*. Magisterská diplomová práce. Olomouc 2018.

PARKER, Geoffrey (ed.): *Thirty Years War*. Second edition. New York-London 1997.

PARMA, Tomáš: *František kardinál Dietrichstein a jeho vztahy k římské kurii: Prostředky a metody politické komunikace ve službách moravské církve*. Brno 2011.

PAVLÍČKOVÁ, Radmila: *Výzdoba pohřebních kázání nad olomouckými biskupy. Příspěvek ke katolické komemoraci v raném novověku*. In: KRUŠINSKÝ, Rostislav: *Problematika historických a vzácných knižních fondů Čech, Moravy a Slezska: sborník z 17. odborné konference Olomouc, 5.–6. listopadu 2008*, s. 127–138.

PIRLET, Pierre Francois: *Le confesseur du Prince dans les Pays-Bas espagnols (1598–1659): Une fonction, des individus*. Leuven 2018.

POLIŠENSKÝ, Josef: *Hispanica de 1614 en la biblioteca de los Dietrichstein de Mikulov*. *Ibero-americana Pragensia*, 8, 1972, s. 199–203.

POLIŠENSKÝ, Josef: *Morava a vztahy mezi evropským východem a západem 1626–1627*. *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity: řada historická (C)*, 10, 1961, č. 8, s. 251–265.

POLIŠENSKÝ, Josef: *Tragic Triangle: The Netherlands, Spain And Bohemia 1617–1621*. Praha 1991.

POLIŠENSKÝ, Josef: *Třicetiletá válka a evropské krize 17. století*. Praha 1970.

RAEYMAEKERS, Dries: *One Foot in the Palace. The Habsburg Court of Brussels and the Politics of Access in the Reign of Albert and Isabella, 1598–1621*. Leuven 2013.

REINHARD, Wolfgang: *Freunde und Kreaturen. „Verflechtung“ als Konzept zur Erforschung historischer Führungsgruppen. Römische Oligarchie um 1600.* München 1979.

RODRÍGUEZ-VELASCO, Jesús: *Prudencia y caballería.* In: RODRÍGUEZ-VELASCO, Jesús: *El debate sobre la caballería en el siglo XV.* Salamanca 1996, s. 317–326.

ROMERO DE TERREROS, Manuel: *Hernán Cortés, sus hijos y nietos en las ordenes militares.* 2. vydání. México 1944.

RUIZ RODRÍGUEZ, José Ignacio: *Las ordenes militares castellanas en la Edad Moderna.* Madrid 2001.

RUMEU DE ARMAS, Antonio: *Nuevos datos para la biografía de don Francisco Verdugo, capitán e historioador de las guerras de los Países Bajos.* Hispania: Revista Española de Historia, 10, 1950, č. 38, s. 85–103.

SÁNCHEZ MARTÍN, Juan Luis: *Luis de Velasco y Velasco.* In: Diccionario Biográfico electrónico (Real Academia de la Historia). Online, dostupné z: <http://dbe.rah.es/biografias/16231/luis-de-velasco-y-velasco> [cit. 9. 7. 2019].

SCOTT, James: *¿Patronazgo o explotación?* In: GELLNER, Ernest (ed.): *Patronos y clientes: en las sociedades mediterráneas,* s. 35–62.

SCHUMANN, Cordula: *Humble wife, charitable mother and chaste widow: representing the virtues of the Infanta Isabel Clara Eugenia (1599–1633).* Doctoral thesis. University of London. London 2000.

SMÍŠEK, Rostislav: *Komunikační síť knížete Ferdinanda ze Schwarzenberku na přelomu 17. a 18. století.* Theatrum Historiae, 2011, č. 9, s. 333–356.

SORIA MESA, Enrique: *La nobleza en la España Moderna: cambio y continuidad.* Madrid 2007.

STARÝ, Marek: *Cizozemci a spoluobytelé. Udělování českého obyvatelského práva (inkolátu) v době předbělohorské.* Praha 2018, s. 26–38.

STARÝ, Marek: *Udělování erbu a stavu v českém zemském právu před a po Bílé Hoře.* In: ŠIŠMIŠ, Martin (ed.): *Erbové listiny. Venované profesorovi Jozefovi Novákovi.* Martin 2006, s. 121–131.

STERNECK, Tomáš: *K postavení levobočků v rané novověké společnosti (s důrazem na prostředí sociálních elit).* Český časopis historický, 2016, č. 3, s. 677–713.

VAN DEN BROEK, Jan: *Voor God en mijn koning; het verslag van kolonel Francisco Verdugo over zijn jaren als legerleider en gouverneur namens Filips II in Stad en Lande van Groningen, Drenthe, Friesland, Overijssel en Lingen (1581–1595).* Assen 2009.

VAN WYHE, Cordula: *Infanta Isabella and Her Confessor Andrés de Soto.* The Sixteenth Century Journal, 35, 2004, č. 2, s. 411–455.

VYBÍRAL, Zdeněk: *Politická komunikace aristokratické společnosti v českých zemích na počátku novověku*. České Budějovice 2005.

WRIGHT, L. P.: *The Military Orders in the Sixteenth and Seventeenth Spanish Society*. Past and Present, 1969, č. 43, s. 34–70.

ZAPLETALOVÁ, Jana: (Art) Agents: Giovanni Petignier and the Network of Agents of the Olomouc Bishop Karl von Lichtenstein-Castelcornio, *Umění*, 2017, roč. 65, č. 4, s. 347–362.

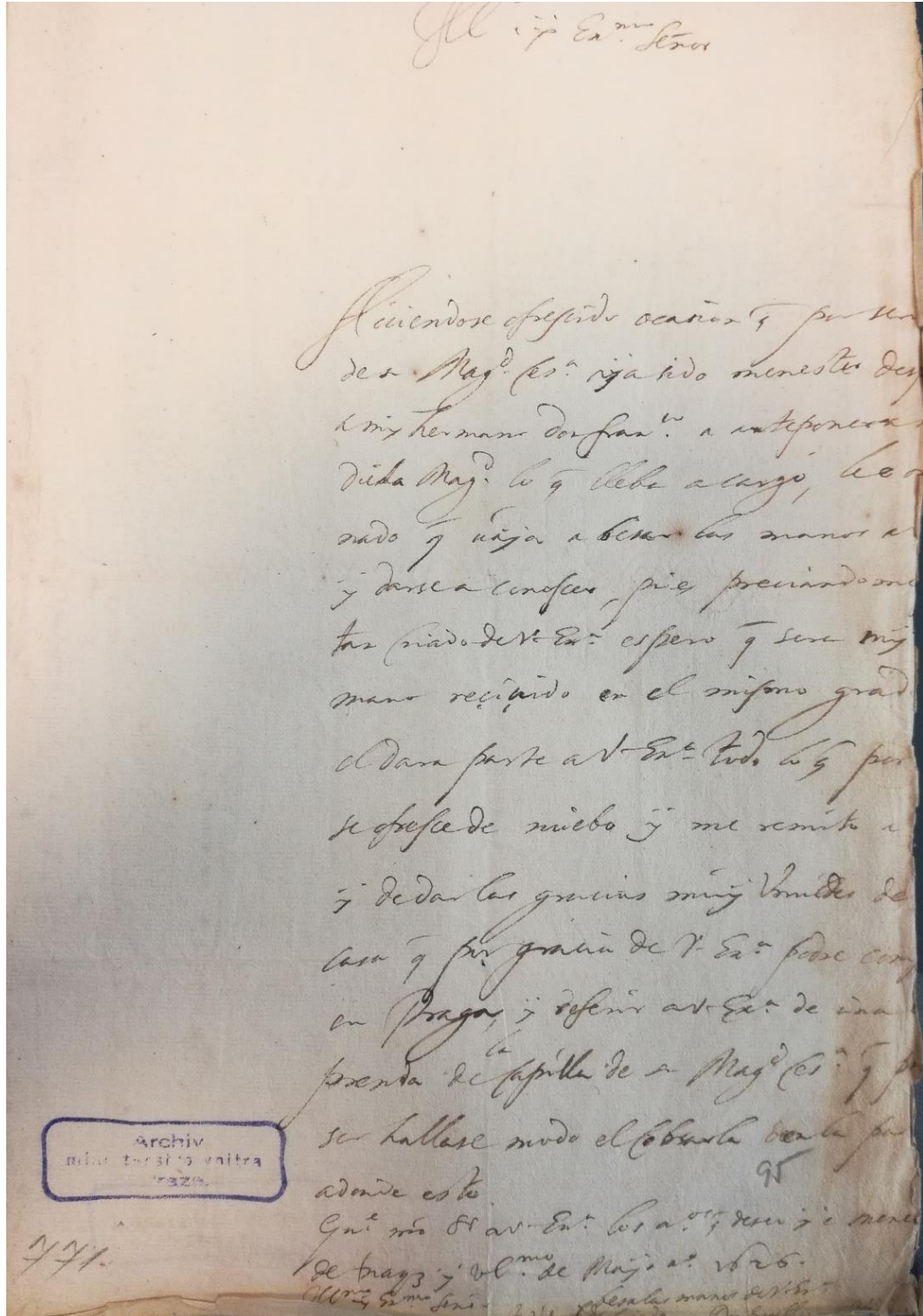
Přílohy

Příloha č. 1– Jezdecký portrét Guillerma Verduga, který se objevil v pohřební kázání a díle Trophae Verdugiana, digitalizován v Biblioteca Digital Hispánica (dostupný z: <http://bdh-rd.bne.es/viewer.vm?id=0000034380>)

Příloha č. 2 – Ukázka listu, který byl předán Guillermovým bratrem Franciscem a v němž Guillermo děkuje za pomoc ohledně koupě domu.

MZA, Rodinný archiv Ditrichštejnů, inv.č. 1909, sign. 848, kart. 445, fol. 95 (Kreuznach, 31. května 1626).

Recibido de v. m. Francisco de Mag.^o Es.^a rija sido merced de v.
a mi hermano don Juan.^o a interponer
v. m. Mag.^o lo q. llebe a cargo, he
sido q. uija a tener las manos a
y darle a conocer, pie preciado me
ha sido de v. m. espero q. sea mi
mano recibido en el mismo grado
el d. parte a v. m. todo lo q. por
se desea de mielo y me remite a
y de dar las gracias muy b. de
caso q. por gracia de v. m. pase con
en Praga, y referir a v. m. de una
p. de papilla de a Mag.^o Es.^a y
se hallase modo el cobro de la p.
adonde este. 95
Qui. no se a v. m. los a. v. m. de mi
de Praga y v. m. de Mag.^o Es.^a v. m.
1626 y 31 de Mayo de 1626

Archiv
n. 1909, sign. 848, kart. 445, fol. 95

441

Příloha č. 3 – Tabulka shrnující korespondenci Guillerma Verduga

Pořadové číslo ²²⁹	Folia	Datum a místo odeslání	Zmínění předchozího dopisu	Datum odpovědi	Hlavní témata	Přílohy ²³⁰	Poznámky
1.	7–8	6. 5. 1621, Videň		Chybí	zprávy o dobytí Prešpurku Bucquoyem, Verdugova touha sloužit		
2.	5–6	8. 8. 1621, místo neidentifikováno (Worsich?)		Chybí	průběh bojů (neznámo kde)		italsky
3.	3–4	1. 1. 1622, Brno		Chybí	problémy se zásobováním vojáků, prosba o pomoc		italsky
4.	1–2	16. 2. 1622, Dačice		Chybí	formování vojsk v jižních Čechách, problémy se zásobováním		italsky
5.	9–10	1. 8. 1624, Kreuznach		7. 9. 1624	vyjádření touhy sloužit Františkovi		posel
6.	11–12	3. 12. 1624, Kreuznach		2. 1. 1625	ohrožení, verbování vojáků v Anglii	prohlášení anglického krále (Z)	

²²⁹ Pořadová čísla odpovídají chronologickému řazení korespondence, nikoliv reálnému uspořádání v rámci archivního fondu.

²³⁰ Přílohy označené (Z) se nedochovaly, jsou pouze zmíněny v rámci textu dopisu. Přílohy tučně zvýrazněné a označené (D) jsou dochovány.

7.	13–14	25. 2. 1625, Kreuznach		24. 3. 1625	Verdugovy rekatolizační snahy, postup Mansfeldových vojsk, nemoc Františka	dopis Hendrika Lancelota (Z)	
8.	15–16	18. 3. 1625, Kreuznach		13. 4. 1625	postup Mansfeldových vojsk	seznam anglických a skotských velitelů pod Mansfeldovým velením (Z)	
9.	17–18	25. 3. 1625, Kreuznach		20. 4. 1625	pouze přeposlání zpráv z Bruselu a obléhání Bredy	blíže neurčené zprávy z Bredy a Bruselu (Z)	
10.	19–22	1. 4. 1625, Kreuznach		4. 5. 1625	pouze přeposlání zpráv	Shrnutí dopisu z obléhání města Breda (D)	přání hezkých Velikonoc
11.	25–26	8. 4. 1625, Kreuznach	Františkův dopis z 24. 3. 1625	4. 5. 1625	radost ze zlepšení Františkova zdraví	neurčitá zpráva z Flander (Z)	
12.	23–24	15. 4. 1625, Kreuznach		4. 5. 1625	shromažďování vojsk nepřítele, obléhání Bredy	blíže neurčené zprávy z Nizozemí (Z)	
13.	27–28	29. 4. 1625, Kreuznach	Františkův dopis z 13. 4. 1625	20. 5. 1625	poděkování za zprávy od Františka o perském zničení části tureckých vojsk	shrnutí neurčitých zpráv (Z)	
14.	29–30	15. 7. 1625, Kreuznach		25. 8. 1625	pouze přeposlání dopisu a nepřicházející dopisy od Františka	neurčité zprávy o postupu Mansfeldových vojsk (Z)	již ve 3 poštách neobdržel Františkův dopis, poznámka na konci o ubytování vojáků z Bredy

15.	31–32	29. 7. 1625, Kreuznach		25. 8. 1625	poděkování za „milosti“ od Františka, přeoslání zprávy o znovudobytí Zátoky všech svatých v Brazílii	zpráva o znovudobytí Zátoky všech svatých v Brazílii (Z)	
16.	33–37	2. 9. 1625, Kreuznach		2. 10. 1625	Formování francouzských vojáků na hranici, o Tillyho vítězství u města Hameln v Dolním Sasku, zvěst o smrti dánského krále	Zpráva o cestě Isabely Kláry Eugenie z Bruselu do Dunquerque (D) krátká zpráva o návštěvě papežského legáta Barberiniho ve Fontainebleau (fr.) (D)	Ve 3 předchozích poštách Guillermo nenapsal z důvodu nepřítomnosti
17.	38–40	16. 9. 1625, Kreuznach	Františkův dopis z 25. 8. 1625	2. 10. 1625	poděkování za „milosti“ od Františka, přeoslání dopisů	Kopie dopisu z Dunquerque z 1. září 1625 o špatném zdravotním stavu hraběte Salazara, nařízení anglického krále proti katolíkům a o cestě Francií papežského legáta kardinála Barberiniho (D)	

18.	41–42	30. 9. 1625, Kreuznach		21. 10. 1625	smrt hraběte Salazara, přeposlání dopisů z Flander a hranice s Francií	neurčité zprávy z Flander a z hranice s Francií (Z)	stížnost Františka, že Verdugo nenapsal
19.	43–46	7. 10. 1625, Kreuznach		21. 10. 1625	Pouze přeposlání dopisů	Zpráva z Bruselu o vyjednávání dánského krále s dolnosaskými stavy, obraných opatřeních anglického krále o vojsku, které z Brazílie převezlo do Portugalska velké množství peněz (zřejmě drahých kovů) (D)	
20.	47–48	14. 10. 1625, Kreuznach		21. 11. 1625	Pochod francouzského vojska na Valtellinu a také do oblasti Champagne, přerušení diplomatických vztahů mezi Bruselem a Londýnem (vyslanci opustili svá místa)	neurčité zprávy z Flander, obsahující patrně předchozí informace (Z)	

21.	49–50	28. 10. 1625, Kreuznach	Františkův dopis z 2. 10. 1625, František ho v něm informoval o domnělé smrti Gábora Bethlena	21. 11. 1625	Vyvrácení fámy o smrti Bethlena, spojování císařských vojsk Valdštejna a Tilliho, mobilizace vojsk pod vedením Mansfelda a dánského krále, jejich počty	Neurčité zprávy z Flander (Z)	předchozí zprávy přišly Františkovi dohromady
22.	51–52	4. 11. 1625, Kreuznach		15. 12. 1625	Snaha Holanďanů zabránit vyplutí císařských lodí z Mardycku, uzavření anglických přístavů (nejsou zprávy, co se v Anglii děje)	zpráva o úspěchu v přístavu Mardyck (Z)	
23.	53–54	17. 11. 1625, Kreuznach		15. 12. 1625	Zmínka o vítězství hraběte Tilliho u Seelze a smrti vévody Fridricha von Sachsen-Altenburg a Hanse Michaela Eliase von Obentraut	neurčité zprávy z Flander (Z)	
24.	55–58	25. 11. 1625, Kreuznach		26. 1. 1626	Námořní úspěchy u Dunkerque, velká bouře, která postihla celou západní Evropu	Zpráva o škodách způsobených bouří ve Španělsku, Portugalsku, Holandsku, zejména o zatoulaných lodích (D)	

						báseň o šílenství francouzského krále (Z)	
25.	59–60	2. 12. 1625, Kreuznach		26. 1. 1626	Napadení Cádizu Angličany a vítězství obránců pod velením Fernanda Giróna y Ponce de León	Zpráva o vítězství obránců Cádizu (Z)	strach o zdraví Františka kvůli nepřicházející poště
26.	61–62	13. 1. 1626, Kreuznach	Františkův dopis z 15. 12. 1625	26. 1. 1626	Poděkování Františkovi za „milosti“, přeposlání zpráv	Smlouva mezi Angličany a nizozemskými „rebely“, zpráva o přípravách nepřátel na jaro (Z)	přání k novému roku
27.	63–64	20. 1. 1626, Kreuznach		17. 2. 1626	Poděkování Františkovi za zprávy o jeho zdraví, špatný stav anglického námořnictva		
28.	65–66	27. 1. 1626, Kreuznach		17. 2. 1626	Nemá nové zprávy, píše jen, aby dodržel povinnost		
29.	67–68	10. 2. 1626, Kreuznach		9. 3. 1626	Přeposlání zpráv z Flander	neurčité zprávy z Flander (Z)	Verdugo je nemocen
30.	69–70	24. 2. 1626, Kreuznach	Františkův dopis z 26. 1. 1626	20. 3. 1626	Poděkování za pomoc s hledáním domu v Praze, přeposlání novinek z Nizozemí a Francie	neurčité zprávy z Nizozemí a Francie (Z)	

31.	71–72	3. 3. 1626, Kreuznach		2. 5. 1626	Přípravy Francouzů na válku		
32.	73–74	17. 3. 1626, Kreuznach		2. 5. 1626	Pouze přeposlání malého množství nových zpráv	neurčité zprávy (Z)	
33.	75–76	24. 3. 1626, Kreuznach		2. 5. 1626	Poděkování Františkovi za péči, kterou věnuje koupi domu; přeposlání dopisů	neurčité zprávy ze Španělska a Bruselu (Z)	
34.	77–78	31. 3. 1626, Kreuznach		2. 5. 1626	Dobytí Osnabrücku Bernhardem Herzog von Sachsen- Weimar, Možnosti hraběte Tillyho, shromáždování francouzského vojska na hranicích		
35.	79–80	8. 4. 1626, Kreuznach		2. 5. 1626	Koupě domu v Praze, postup dánského krále	neurčité zprávy (Z)	
36.	81–82	14. 4. 1626, Kreuznach		2. 5. 1626	Přeposlání zpráv, dům v Praze	neurčitý souhrn všech zpráv (Z)	agent v Praze našel vhodný dům
37.	85–91	21. 4. 1626, Kreuznach		2. 5. 1626	Aktivity Francouzů, posilování dánského vojska	Souhrn dopisu z Bruselu o výměnách na postu „secretario de Estado“ a nařízeních anglického krále	

						<p>neobchodovat s vazaly krále španělského (D)</p> <p>zpráva z Monzónu o míru mezi Španělskem a Francií (D)</p> <p>souhrn dopisu z Bruselu o nadějném míru mezi Francií a Španělskem (D)</p> <p>souhrn dopisu z Bruselu o korunovaci krále a odporu Angličanů proti lordu Buckinghamovi (D)²³¹</p>	
38.	83–84	28. 4. 1626, Kreuznach		29. 5. 1626	Postup vévody Kristiána Brunšvického		
39.	92–94	5. 5. 1626, Kreuznach	Františkův dopis z 22. 4. 1626	29. 5. 1626	Poděkování za Františkovu přímlovu u císaře,	Krátký souhrn dopisu z Bruselu o míru mezi	

²³¹ Kvůli většímu počtu příloh je možné, některé patří spíše k předchozím dopisům, zvláště druhá a čtvrtá.

			(nezaznamenán jako odpověď)		zmínka o vítězství v bitvě u Desavy	Španělskem a Francií (D)	
40.	95–96	31. 5. 1626, Kreuznach		20. 6. 1626	Návštěva Františka Verdugovým bratrem Franciscem		Francisco jako doručovatel
41.	97–101	9.6. 1626, Kreuznach		20. 6. 1626	Návštěva Františka Verdugovým bratrem Franciscem	Kopie dopisu španělského krále čtyřem stavům na Aragonských kortesech, kárající stav univerzit a některé další informace o dění na madridském dvoře (D) Souhrn dopisu z Bruselu o holandských válečných lodích u pobřeží Flander, poznámka o potvrzení míru mezi Španělskem a Francií (D)	
42.	102–103	23. 6. 1626, Kreuznach		20. 7 1626	Reakce na Františkovu informaci o selském povstání v Horních Rakousích, dobytí		

					města Münden Tillym (celé město povraždil)		
43.	104–109	8. 9. 1626, Kreuznach		21. 9. 1626	Vítězství hraběte Tillyho u Lutter, přeposlání dopisů z Flander, vyjádření přání, aby mohl být na Moravě a vojensky pomoci Františkovi	Seznam zajatých důstojníků z bitvy u Lutter (fr.) (D) Popis bitvy u Lutter (D)	
44.	110	22. 9. 1626, Kreuznach	Františkův dopis z 6. 9. 1626	4. 10. 1626	Reakce na Františkovu zprávu o postupu Mansfelda v Uhrách, žádné důležité nové zprávy z Flander	Neurčité zprávy z Flander (Z)	
45.	111–112	13. 10. 1626, Kreuznach		1. 11. 1626	Komentář událostí v Uhrách, postup dánského krále, vyčkávání hraběte Tillyho na dobrou příležitost k ovládnutí Dolního Saska	Souhrn dopisu od bratra Juana (Z)	František nepíše (podle Verduga asi zanepřázdňen kvůli Bethlenovi)
46.	113–115	6. 7. 1627, Kreuznach	Františkův dopis z 14. 6. 1627	31. 7. 1627	Poděkování za „milost“ jako vždy a za zprávy od Františka o postupu císařských vojsk ve Slezsku	Zpráva z Bruselu o situaci v hugenotském městě La Rochelle a pomoci	

						od Angličanů (fr.) (D)	
47.	116–120	13. 7. 1627, Kreuznach		31. 7. 1627	Přeposlání špatných zpráv z Flander	Zpráva z Bruselu o možné přípravě ofenzív Angličanů a „Holand’anů“ a přijetí Felipeho de Porras y de la Peña, pověřeného prověřením účtů armády ve Flandrech, Isabelou Klárou Eugenii (D)	
48.	121–122	20. 7. 1627, Kreuznach		10. 8. 1627	Poslání dopisu po kapitánu Carlosu Haenovi		Doručovatelem kapitán Carlos Haen
49.	123–124	27. 7. 1627, Kreuznach	Františkův dopis z 14. 7. 1627	10. 8. 1627	Poděkování za zprávy o úspěších ve Slezsku, posilování „holandského“ vojska a obléhání města Grol		
50.	125–126	3. 8. 1627, Kreuznach		21. 8. 1627	Nepřátelské obléhání města Grol	Zprávy o obléhání Grol (Z)	
51.	127–129	10. 8. 1627, Kreuznach		31. 8. 1627	Radost z úspěchů ve Slezsku,	Zpráva z Bruselu o obléhání Grol (D)	

					přeposlání dopisů z Flander		
52.	130–131	24. 8. 1627, Kreuznach		18. 9. 1627	Válka mezi Francií a Anglií, náročné obléhání města Grol (nepřítel se v něm opevnil)	Zprávy z obléhání Grol od bratra Juana (Z)	
53.	132–134	31.8 1627, Kreuznach	Františkův dopis z 10. 8. 1627	18. 9. 1627	Poděkování za „milost“, která mu jako vždy přišla, málo nových informací, pouze obléhání Grolu	Zpráva z Bruselu o situaci v Grolu (D)	
54.	135–137	7. 9. 1627, Kreuznach	Františkův dopis z 21. 8. 1627	8. 10. 1627	Poděkování za „milost“ (zřejmě stejnou jako předchozí), málo nových zpráv, přeposlání dopisu	Zpráva z Kolína nad Rýnem o obléhání Grol (fr.) (D)	
55.	138–139	5. 10. 1627, Kreuznach		26. 10. 1627	Jmenování Verduga do španělské válečné rady, gratulace Františkovi ke jmenování guvernérem Dolních Rakous	Souhrny neurčitých dopisů z Flander (Z)	
56.	140–142	26. 10. 1627, Kreuznach		10. 11. 1627	Vyjádření touhy sloužit Františkovi ještě více s jeho novým působištěm	Zpráva o situaci na ostrově Ré (fr.) (D)	

57.	143–145	2. 11. 1627, Brusel		15. 12. 1627	Pouze přeoslání dopisů	Zpráva z Bruselu o příchodu posil Markýze de Leganés (šp. a fr.) (D)	
58.	146–148	30. 11. 1627, Kreuznach	Františkův dopis z 10. 11. 1627	22. 12. 1627	Žádost o přímluvu u císaře ve věci zásobování jednotek, které má Verdugo na starosti	Souhrn zprávy z Bruselu o námořní situaci v kanálu La Manche (D)	
59.	149–151	14. 12. 1627, Kreuznach		27. 12. 1627	Opětovná žádost o pomoc v zásobování jednotek, francouzské vítězství nad Angličany u ostrova Ré	Zpráva z Bruselu o vypuzení Angličanů Francouzi z ostrova Ré (D)	
60.	152–153	14. 3. 1628, Kreuznach		11. 4. 1628	Žádné nové zprávy		
61.	154–155	28. 3. 1628, Kreuznach		11. 4. 1628	Úspěchy námořnictva u Dunquerku, málo nových zpráv		Doručovatelem nějaký Františkův služebník
62.	156–157	25. 4. 1628, Kreuznach		9. 5. 1628	Rekrutování vojska „Holandánů“		
63.	158–159	7. 11. 1628, Kreuznach		24. 11. 1628	Zpráva o smrti markýze Spinoly, doufá v jejich nepravdivost		